

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų
3 priedas

ETIKOS BENDROJI PROGRAMA

Bendrają programą rengė

Rasa Aškinytė, dr. Andrius Sprindžiūnas, dr. Sigita Šilingaitė dr. Lina Vidauskytė

prof. Jūratė Rubavičienė (Baranova)

TURINYS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS	1
II SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	2
III SKYRIUS KOMPETENCIJŲ UGDYMAS	2
IV SKYRIUS PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI.....	3
V SKYRIUS MOKYMO(SI) TURINYS	21
VI SKYRIUS MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS	40
VII SKYRIUS MOKINIŲ PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMAI PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS	42

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Etikos dalyko paskirtis - ugdyti sąmoningą mokinių nuostatą savęs, Kito, visuomenės, gamtos ir pasaulio atžvilgiu. Etikos pamokose mokiniai mokosi kelti etinius, filosofinius klausimus, padedančius geriau pažinti savo emocijas, jausmus, mintis, atveriančius dialoginio santykio su Kitu galimybę bei norą suprasti buvimo mažose ir didelėse bendruomenėse, kuriose kasdien gyvenama ir veikiama, prasmę. Etika taip pat skirta ir žmogaus bei gamtos santykio analizei, ekologinės savimonės ugdymui.

2. Etikos bendrąją programą sudaro: etikos ugdymo tikslas ir uždaviniai, dalyku ugdomų kompetencijų raiškos aprašas, pasiekimų sričių ir pasiekimų raidos aprašai, dalyko mokymo(si) turinys, pasiekimų lygių požymių aprašai ir pasiekimų vertinimas. Etikos bendrojoje programoje išskirtos keturios pasiekimų sritys: Saviugda ir savisauga. Aš–Asmuo; Dialoginis bendravimas. Aš–Tu; Socialiniai santykiai. Aš–Mes; Santykis su pasauliu. Aš–Tai. Šios pasiekimų sritys yra bendros visoms klasėms nuo pirmosios iki dvyliktosios, kiekvienam koncentruui numatyti konkretūs kiekvienos srities pasiekimai, suformuluoti atsižvelgiant į vaiko raidos ypatumus ir įgytą patirtį. Pasiekimų sričių apimtys nesiskiria. Programoje aprašyti mokinių pasiekimai suprantami kaip žinių ir supratimo, gebėjimų ir nuostatų visuma. Tikimasi, kad jie bus pasiekti baigiant koncentrą. Kiekvienos pasiekimų srities pasiekimų raida atskleidžiama šešiuose ugdymo centruose (1–2 klasės, 3–4 klasės, 5–6 klasės, 7–8 klasės, 9–10 ir I–II gimnazijos klasės ir III–IV gimnazijos klasės). Mokymo(si) turinys nusako kontekstus, kuriuose ugdomi mokinių pasiekimai ir mokymo(si) kontekstų pasirinkimo galimybes laipsniškam žinių ir supratimo įgijimui, gebėjimų ir vertybinių nuostatų ugdymui. Pasiekimai aprašomi keturiais pasiekimų lygiais: slenkstinis (I), patenkinamas (II), pagrindinis (III) ir aukštesnysis (IV). Kiekvienas pasiekimo lygio požymis nurodo mokinio rodomus rezultatus. Aprašomos svarbiausios į(si)vertinimui reikšmingos įgytos žinios ir supratimas, išugdyti gebėjimai ir vertybinės nuostatos.

II SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

3. Etikos dalyko tikslas – sudaryti sąlygas, kad etikos pamokose mokiniai ugdytų atsakingą santykį su savimi, kitais žmonėmis, visuomene, gamta ir pasauliu bei virtualia realybe, gebėjimą empatiškai suprasti ir užjausti ne tik artimus, bet ir geografiškai bei patirtimi nutolusius asmenis, gebėjimą nesitaikstyti su prievarta, neteisingumu, patyčiomis, padėti kitam ištikus nelaimei. Mokiniai taip pat ugdomi asmenines savybes bei vertybes remdamiesi bendruomeniškumo, empatiškumo, atvirumo, aplinkosaugos idėjomis.

4. Pradinio ugdymo uždaviniai. Siekdami etikos ugdymo tikslo mokiniai:

4.1. dialogiškai bendrauja su kitu žmogumi, girdi ir išmoksta priimti kito nuomonę ir suprasti gyvenimiškas situacijas.

4.2. atpažįsta savo jausmus ir randa tinkamą jų išraiškos būdą, taip pat atpažįsta kitų žmonių jausmus ir juos empatiškai priima. Iškilus problemoms ar krizėms kreipiasi pagalbos ar patarimo į artimiausius šeimos narius (globėjus) ir/ar mokytojus;

4.3. mokosi dalyvauti pokalbyje su grupe, mokosi iš grupės, mokosi jausti socialinę atsakomybę už grupės narių problemas;

4.4. kelia klausimus apie save, Kitą bei buvimą gamtoje ir pasaulyje. Mokosi gerbti ir saugoti gamtą, gyvūnus, ugdomi kasdieninius įpročius, kurie prisideda prie gamtos tausojimo;

4.5. geba virtualią erdvę naudoti pagal paskirtį, atsižvelgiant į poreikį (situaciją), geba taikyti saugaus ir atsakingo elgesio virtualioje erdvėje principus (taisykles).

5. Pagrindinio ugdymo uždaviniai. Siekdami etikos ugdymo tikslo mokiniai:

5.1. svarsto paauglystėje kylančius konfliktus, įsisažmonina kreipimosi pagalbos galimybę, ne kaip silpnumo, bet stiprybės išraišką (problemos įžvelgimas ir pripažinimas);

5.2. suvokdami ir įvertindami kito žmogaus asmenines ribas ir jo individualią atsakomybę ugdomi individualią ir socialinę atsakomybę;

5.3. ugdomi pagarbą ir empatiją ne tik artimiems, bet ir tolimiems asmenims (kitos socialinės grupės, kitos šalies gyventojams);

5.4. diskutuoja grupėje ir ieško bendro sutarimo, turi drąsos išreikšti su grupe nesutampančią nuomonę. Mokosi kritiškai mąstyti, nebūtinai sutapti su dauguma, ugdomi individualumą;

5.5. apmąsto planetos ir gamtinės aplinkos problemas, kelia vertybinius, moralinius, egzistencinius klausimus;

5.6. randa tinkamą santykį su virtualia erdve, vengia priklausomybės nuo virtualios erdvės, vertina realybę. Nesitaiksto su prievarta ir destrukcija virtualioje erdvėje.

6. Vidurinio ugdymo uždaviniai. Siekdami etikos ugdymo tikslo mokiniai:

6.1. aptaria ir analizuoja įvairias gyvenimiškas situacijas, kuriose kyla dilemos ir ieškoma etišškai orientuotos pozicijos;

6.2. nagrinėja ir plėtoja etinių dilemų, pareigų, atsakomybių ir laisvių supratimo bei kritiško vertinimo diskursą;

6.3. gilina supratimą apie žmogų, sociumą ir pasaulį remdamiesi filosofinės etikos teoretikų ir praktikų, taip pat visuomenės veikėjų bei menininkų idėjomis, veikla, kūryba;

6.4. įsitraukia į moksleiviškų ir visuomeninių (piliетinių) būrelių, bendrijų ar grupių veiklą, susijusią su pilietinių, tautinių, socialinės rūpybos ir žmogaus teisių vertybių puoselėjimu, brandžios pilietinės savimonės ugdymusi;

6.5. kuria ir palaiko dialogiškus konstruktyvius santykius su draugais, artimaisiais, mokytojais ir kitais asmenimis, pagrįstus mandagiu dėmesingu bendravimu, supratimu, pakantumu ir empatija.

6.6. palaiko etišškai konstruktyvius santykius virtualioje erdvėje, saugo asmeninę informaciją, planuoja laiką, praleistą virtualioje erdvėje.

III SKYRIUS KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

7. Įgyvendinant Etikos bendrąją programą ugdomos šios kompetencijos: pažinimo, komunikavimo, pilietiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, kultūrinė, kūrybiškumo,

skaitmeninė. Jos pateiktos pagal kompetencijos ugdymo intensyvumą.

8. Pažinimo kompetencija. Etikos dalykas skatina humanitarinį mokinių žingeidumą, jų susidomėjimą asmens tapatumu ir įvairiomis jo raiškos formomis: santykių su savimi, su kitu asmeniu, su visuomene ir gamta. Ugdomas kritinis mąstymas, kuris įgalintų savarankiškai tirti iškylančias problemas ir stiprintų saviugdą poreikį. Mokiniai mokosi reflektuoti savo elgesį, (įsi)vertinti patirtį ir moralinę pažangą, mokosi iš klaidų, išsikelia naujus tikslus.

9. Komunikavimo kompetencija. Etikos dalyko veiklose mokiniai mokosi kelių pakopų komunikacijos lygmenų, kurie skiriasi pagal savas/svetimas laipsnį. Jie mokosi palaikyti empatiškus tarpusavio santykius ne tik su šeimos nariais ar draugais, bet ir suvokti ir realizuoti tolerantiškos komunikacijos galimybę su socialiai nutolusiais asmenimis bei grupėmis. Mokiniai palaipsniui ugdomi gebėjimą ne tik būti komunikacijos recipientais, bet ir aktyvūs jos kūrėjai, socialinių projektų iniciatoriai bei vykdytojai. Išskirtinis dėmesys skiriamas virtualiosios komunikacijos etiniams aspektams. Mokiniai skaito ir patys komunikuoja ne tik rašytinius, bet ir vizualiuosius ar garsinius ženklus, tobulina multimodalios komunikacijos įgūdžius.

10. Pilietiškumo kompetencija. Etikos dalyko veiklose ugdoma socialinė atsakomybė ne tik už artimuosius ar draugus, bet ir nepažįstamus, svetimus, už pasaulio likimą ir gamtą. Mokiniai ugdomi praktinius pagalbos kitiems įgūdžius. Gebėjimų srities aš-mes rakursu mokiniai ugdomi suvokti socialinio gyvenimo įvairovę, tapatumo ir kitybės dinamiką bei bendruomenės įtakos asmens tapatumui prasmę ir svarbą. Viena vertus, mokiniai ugdomi filotopijos, (t.y. meilės vietai, kurioje gyveni), kita vertus - atviros visuomenės vertybinėje perspektyvoje.

11. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija. Etikos dalyko veiklose mokiniai mokosi apmąstyti jausmų ir emocijų įvairovę bei jų prasmę, ugdomi empatiją bei emocinį intelektą, siekia dermės tarp mąstymo ir jausmų, kuri veda prie psichologinio, o taip pat ir fizinio sveikatingumo. Taip pat etikos dalyko veiklose mokiniai mokosi suvokti sveikos gyvensenos bei pačios gyvybės vertę ir prasmę, ugdomi jų tausojimo įgūdžius.

12. Kultūrinė kompetencija. Etikos dalyko veiklose mokiniai viena vertus susipažįsta su kultūra kaip etnografiniu asmens tapatumo šaltiniu. Kita vertus domisi ir kitomis šalies bei pasaulio kultūromis. Šiuo aspektu mokiniai ugdomi gebėjimą puoselėti ir vertinti ne tik savos, bet ir kitos etninės ar religinės grupės unikalumą: jie ugdomi savo šalies ir pasaulio piliečiais. Mokiniai ugdomi gebėjimą vertinti kultūrinius reiškinius kaip neišsenkamą prasmių šaltinį, reikšmingai praplečiantį jų pasaulio ir asmens tapatumo ribas.

13. Kūrybiškumo kompetencija. Etikos dalyko veiklose ugdomas kūrybinis mąstymas, t.y. gebėjimas patiems kelti klausimus, gebėjimas inovatyviai, netradiciškai spręsti kylančius klausimus, drąsa kelti probleminius klausimus ir gebėjimas suvokti alternatyvių atsakymų galimybę ("mano atsakymas yra nebūtinai pats geriausias"). Ugdomasi ištvermė ir drąsa pasitikti gyvenimo sudėtingumą. Ugdomasi savarankiško mąstymo ir veikimo galia.

14. Skaitmeninė kompetencija. Etikos dalyko kontekste temų ir užduočių pagrindu mokiniai ugdomi gebėjimą kritiškai vertinti informaciją virtualiojoje erdvėje, pasirinkti tinkamiausias technologines priemones savo tikslams pasiekti, kūrybingai naudotis ir suvokti jų veikimo principus, intelektinės ir etinės veiklos aspektus bei atsakingai, saugiai ir etiškai veikti, bendrauti ir bendradarbiauti skaitmeninėje erdvėje.

IV SKYRIUS PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI

15. Saviugda ir savisauga. *Aš–Asmuo* (A). Mokiniai ugdomi savęs, kaip unikalaus asmens ir savo jausmų pažinimą, o taip pat savisaugos supratimą tiek realioje, tiek virtualioje tikrovėje. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- 15.1. Pažįsta savo unikalumą (A1).
- 15.2. Pažįsta savo jausmus (A2).
- 15.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų (A3).
- 15.4. Aš ir virtualumas (A4).

16. Dialoginis bendravimas. *Aš–Tu* (B). Mokiniai ugdomi dialoginės komunikacijos gebėjimus su įvairiais komunikacijos subjektais (draugais, artimaisiais, svetimais). Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- 16.1. Kitas kaip draugas (B1).
- 16.2. Kitas kaip artimas (B2).
- 16.3. Kitas kaip svetimas (B3).
- 16.4. Virtualus Kitas (B4).
17. Socialiniai santykiai. *Aš–Mes* (C). Mokiniai ugdomi gebėjimą kokybiškai dalyvauti socialiniuose santykiuose, kurie apima šeimą, draugus, bendruomenę ir veiksena virtualybėje. Šios pasiekimų srities pasiekimai:
 - 17.1. Aš ir šeima (C1).
 - 17.2. Aš ir draugai (C2).
 - 17.3. Aš ir bendruomenė (C3).
 - 17.4. Aš ir virtuali bendruomenė (C4).
18. Santykis su pasauliu. *Aš–Tai* (D). Mokiniai ugdomi kokybišką santykį, t.y. reflektuojantį dalyvavimą su pasauliu, gamta bei kompetentingą pasaulio/gamtos problemų raiškos virtualybėje suvokimą. Šios pasiekimų srities pasiekimai:
 - 18.1. Aš ir augmenija (D1).
 - 18.2. Aš ir gyvūnija (D2).
 - 18.3. Aš ir ekologija (D3).
 - 18.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje (D4).
19. Mokinių pasiekimų raidai parodyti pateikiamas pagrindinis pasiekimų lygis. Mokinių pasiekimų raida lentelėje aprašoma pagal pasiekimų sritis kas dvejus metus:

Pasiekimas	Pasiekimų raida					
	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 (I–II gimnazijos) klasės	III-IV gimnazijos klasės
1. Pasiekimų sritis: Saviugda ir savisauga. <i>Aš–Asmuo.</i> (A)						
Pažįsta savo unikalumą.(A1)	Kelia klausimus apie savo pomėgius ir jų skirtumus nuo kitų asmenų pomėgių. (A1.3.)	Įvardija ir apibrėžia savo savitumą, skirtumus ir panašumus su kitais ir priima kitų savitumą. (A1.3.)	Apibrėžia savitumo (unikalumo) sąvoką bei savais žodžiais nusako to reikšmę žmogui. Analizuoja kūrybiškumo sąvoką, diskutuoja apie kūrybiškumo svarbą, pateikia pavyzdžių kur reikalingas kūrybiškas mąstymas.(A1.3.)	Apibūdina asmens unikalumo idėjos esmę ir pateikia pavyzdžių apie asmens unikalumą iš kasdieninio gyvenimo, TV dokumentikos, literatūros, kino filmų ar politinio konteksto. (A1.3.)	Suformuluoja asmenybės tapsmo tikslus, įvardija siektinus idealus, juos pagrindžia žmogaus (moralinės) raidos teoriniais duomenimis, taip pat vertingais pavyzdžiais iš literatūros, dramos, kino filmų ar žymių asmenų biografijų.(A1.3.)	Paaishkina savo asmenybės unikalumą ir kritiškai vertina savo kelio į dorinę brandą svarbumą bei unikalumą. Įvardija ir interpretuoja dorinės brandos kertinius principus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(A1.3.)
Pažįsta savo jausmus.(A2)	Padedamas stebi (reflektuoja) savo emocijas ir jausmus, pastebi kylančias teigiamas ir neigiamas emocijas, žino keletą būdų kaip jas tinkamai (saugiai) išreikšti. (A2.3.)	Mokytojo padedamas apibūdina gyvenimo džiaugsmo sąvoką ir savarankiškai pateikia konkrečių pavyzdžių kas jam/jai kelia gyvenimo džiaugsmą. Taiko	Ne tik taiko savistabos įgūdį, bet ir diskutuoja su klasės draugais apie jo svarbą. Savarankiškai pateikia situacijų pavyzdžių, kuriose jautė džiaugsmą ar diskomfortą, vidinius ar išorinius	Gali draugams paaishkinti emocijų ir jausmų pažinimo svarbą. Geba suvaldyti, artikuliuoti pagrindines emocijas bei jausmus, pasidalina asmenine patirtimi ir pateikia pavyzdžių	Analizuoja ir interpretuoja galimus žmogaus prigimties jausmų kraštutinumus. Žino konstruktyvių būdų kaip susivaldyti, juos gali komentuoti ir prognozuoti nesivaldymo pasėkmes. Remiasi	Paaishkina savo jausmų ir pamatinių nuotaikų svarbą savęs ir pasaulio supratimui. Kritiškai vertina tokių supratimą, suvokia jausmų įtaką vertinimui. Atpažįsta, savo patiriamas emocijas bei jausmus, kurių pagalba

		savistabos įgūdį. (A2.3.)	konfliktus. Padedamas analizuoja kaip neigiamas emocijas, situacijas lengviau išgyventi ar pakeisti jas pozityviomis. (A2.3.)	iš kitų žmonių patirties, literatūros, kino filmų ar kitų kontekstų.(A2.3.)	įvairias pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų kontekstų. (A2.3.)	sąmoningai formuoja savo charakterį. Pažįsta savo asmenybės kryptingumą, geba racionaliai rinktis ir argumentuoti savo pasirinkimus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (A2.4.)
Rūpestis dėl savęs ir kitų. (A3)	Įvardija situacijų, kuriuose svarbu pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka" bei gali kilti pavojus sveikatai pavyzdžių ir svarsto kaip jose elgtųsi. (A3.3.)	Saugo savo emocinę pusiausvyrą (nepasiduoda impulsyviai reakcijai ir elgsenai), laikosi sveikos fizinės gyvensenos pagrindų. Geba argumentuoti kodėl žalingi įpročiai yra kenksmingi ir sugeba jiems atsispirti (pvz., saldumynai ir gazuoti gėrimai). (A3.3.)	Diskutuoja apie geros emocinės bei fizinės sveikatos palaikymo svarbą. Pristato žalingų įpročių padarinius žmogaus gyvenime. (A3.3.)	Geba tinkamai argumentuoti, diskutuoti liūdesio, nevilties, žalingų priklausomybių tema. Suvokia pozityvaus mąstymo, vertingų tikslų gyvenime išsikėlimo svarbą. Domisi, kaip stiprinti savo valią ir kūną. Atranda, kad protas gali suvaldyti emocijas ir jausmus. Savo požiūrį pagrindžia pavyzdžiais iš	Analizuoja ir diskutuoja emocinės sveikatos ir sielos ramybės (<i>ataraksijos</i>) klausimais. Ugdosi ištvermę, valią ir gebėjimą rūpintis savo bei kitų sveikata. Atsispiria pagundai sekti populiariais masinei kultūrai būdingais pavojingais modeliais. Įvardija keletą pozityvių pavyzdžių.(A3.3.)	Savarankiškai racionaliai, argumentuotai vertina rizikas, su kuriomis pats ar kiti žmonės gali susidurti mokantis, dirbant, keliaujant, ilsintis ar pramogaujant. Geba prisiimti pamatuotą riziką, tačiau vengia pavojingų (nenaudingų, nepriimtinių) socialinių "kontaktų" ir veiklų, taip pat sveikatai žalingų medžiagų bei jų

				literatūros, kino bei kitų kontekstų.(A3.3.)		vartojimo įpročių, neatsargaus ir pavojingo elgesio, susijusio su pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei sukėlimu. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(A3.3.)
Aš ir virtualumas.(A4)	Svarsto kodėl svarbu planuoti laiką, praleidžiamą virtualioje erdvėje.(A4.3.)	Mokydamasis saugiai naudojasi virtualios erdvės galimybėmis (suranda reikiamą vaizdą, mokomąjį tekstą), savarankiškai suplanuoja užduočių atlikimo laiką virtualioje erdvėje.(A4.3.)	Pateikia mokymosi virtualioje erdvėje pavyzdžių, geba rasti ir naudotis skirtingus mokymosi šaltinius virtualioje erdvėje. Pristato pagrindines taisykles, kurios padės laikytis duomenų apsaugos reikalavimų virtualioje erdvėje. (A4.3.)	Savarankiškai arba su labiau patyrusių asmenų pagalba gilinasi į saugaus darbo virtualioje aplinkoje problemas. Kelia ir svarsto kompiuterinių žaidimų etikos problemas. Domisi dirbtinio intelekto taikymo galimybėmis. Apibūdina savo nuostatas virtualios erdvės atžvilgiu, jas pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino	Diskutuoja su bendraamžiais, tyrinėja ir aptaria galimybes panaudoti virtualią realybę bei IT saviugdą tikslais. Pasidalina patirtimi, pateikia konkrečių pavyzdžių kaip tai padaryti. Taip pat aptaria principus bei būdus kaip išvengti virtualios erdvės neigiamo poveikio.(A4.3.)	Pagrindžia kaip technologijos konstruoja tapatybę, kritiškai vertina šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybių konstravimui. Geba saugiai, kūrybingai ir prasmingai veikti virtualiojoje erdvėje, geba patarti kitiems mokiniams bei vyresnio amžiaus asmenims, kaip tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos,

				filmų ir kitų kontekstų.(A4.3.)		intelektinės nuosavybės ir kitų teisės aktais nustatytų apribojimų, taip pat saugant asmens orumą ir saviraiškos bei kūrybos galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(A4.3.)
2. Pasiekimų sritis: Dialoginis bendravimas. Aš–Tu. (B)						
Kitas kaip draugas.(B1)	Pateikia konkrečių pavyzdžių kas padeda palaikyti draugystės ryšį. Su klasės draugais kalbasi kodėl svarbus geras tarpusavio ryšys ir kaip spręsti tarp draugų kylančius konfliktus. (B1.3.)	Pateikia empatijos kasdienybėje pavyzdžių, papasakoja kokia empatijos reikšmė žmogui. Apibūdina manipuliacijų atvejus (draugystės santykiuose), svarsto kokia tokio santykio žala, palygina su teigiamais, pozityviais santykiais.(B1.3.)	Paaiškina empatijos sąvoką ir jos svarbą žmogaus gyvenime. Pateikia pavyzdžių kuomet įsijautimas į Kito situaciją buvo svarbus ir prasmingas. Pateikia manipuliacijų pavyzdžių. (B1.3.)	Diskutuoja su draugais, analizuoja ir interpretuoja moralinius draugystės aspektus. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų ir kitų kontekstų. (B1.3.)	Analizuoja, kritiškai reflektuoja santykių su draugais kylančias problemas: pasitikėjimo svarbą ir išdavystės galimybę, problemą kaip derinti duotą žodį jei jis kertasi su teisingumu. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų ir kitų kontekstų. (B1.3.).	Savarankiškai interpretuoja Kito kaip draugo svarbą asmens, bendruomenės, valstybės gyvenime (pvz., draugiška valstybė). Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(B1.3.)

<p>Kitas kaip artimas.(B2)</p>	<p>Mandagiai ir pagarbiai bendrauja su šeimos nariais bei mokytojais, diskutuoja apie tokio bendravimo svarbą. (B2.3.)</p>	<p>Dirbdami grupėse diskutuoja apie meilės ryšio šeimose svarbą. Ieško pavyzdžių savo kasdienybėje, kada šeimos nariai padeda vieni kitiems, juos įvardija. Pateikia pavyzdžių kaip išspręsti nedidelę konfliktinę situaciją su suaugusiu šeimos nariu, taip pat su mokytojais. (B2.3.)</p>	<p>Pateikia pasiūlymų kaip spręsti konfliktinę situaciją tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų. (B2.3.)</p>	<p>Išklauso artimo žmogaus. Mokosi geriau suprasti savo tėvus (globėjus) ir kitus artimus šeimos narius. Pasidalina patirtimi, kaip pavyko įsijausti į jų padėtį, atjausti, išspręsti konfliktus. Suvokia ir geba artikuliuoti empatiškos atjautos artimajam svarbą ir reikšmę. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų.(B2.3.)</p>	<p>Suvokia pagarbaus ir supratingo tarpusavio santykio su tėvais svarbą ir vertę. Analizuoja, svarsto savo ir tėvų atsakomybes vieni kitų atžvilgiu. Savo nuostatas pagrindžia moraliniais principais ir geriausiais pavyzdžiais iš istorijos, literatūros, kino.(B2.3.)</p>	<p>Savarankiškai interpretuoja ką reiškia Kito kaip artimojo turėjimas, Geba šį suvokimą reflektuoti, perteikti esminius principus kitiems. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(B2.3.)</p>
<p>Kitas kaip svetimas.(B3)</p>	<p>Savarankiškai palaiko mandagų ir pagarbų ryšį su Kitu, priimdamas Kito kitoniškumą. Svarsto būdus kaip bendrauti, kad konfliktinės situacijos neperaugtų į patyčias. (B3.3.)</p>	<p>Savarankiškai palaiko mandagų pokalbį su Kitu (kaimynu, kitos klasės mokiniu, kitos klasės mokytoju ir pan.). Su klasės draugais diskutuoja apie visų žmonių savitumą (kitoniškumą). Kelia klausimus apie patyčias, svarsto jų žalą žmogui. (B3.3.)</p>	<p>Reflektuoja patyčių klausimą, svarsto situacijas kada susidūrė su patyčiomis, ieško sprendimų kaip tokių situacijų išvengti. (B3.3.)</p>	<p>Savarankiškai kelia ir svarsto klausimus apie santykį su pažįstamu (artimu) ir su svetimu žmogumi. Analizuoja nejautrumo, priešiško ar net žiaurumo kitam svetimam priežastis. Analizuoja teigiamus pavyzdžius, kada svetimas žmogus padeda, supranta,</p>	<p>Analizuoja, diskutuoja santykio su svetimu Kitu teorinius pagrindus ir praktines nuostatas. Pateikia kilnių, nesavanaudiškų poelgių Kito atžvilgiu pavyzdžių iš patirties, istorijos, literatūros, dramos arba kino. (B3.3.)</p>	<p>Savarankiškai interpretuoja, kritiškai vertina susvetimėjimo, <i>svetimo</i> problemišumą asmeniniame ir socialiniame gyvenime. Analizuoja, kritiškai vertina šiuolaikinį individualizmą ir jo susiformavimo kultūrinį kontekstą, suvokia individualizmo ir</p>

				atjaučia. Geba pagrįsti savo išvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų kontekstų.(B3.3.)		bendruomeniškumo dermės svarbą. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(B3.3.)
Virtualus Kitas.(B4)	Bendraudamas ar mokydamasis virtualioje erdvėje taiko mandagaus bendravimo taisykles. Padedamas parašo mandagią žinutę draugui virtualioje erdvėje. (B4.3.)	Parašo mandagų laišką mokytojui virtualioje erdvėje (pavyzdžiui, atsiųsdamas atliktą užduotį). Pateikia pagarbaus elgesio virtualioje erdvėje pavyzdžių, jais remdamasis savarankiškai ar padedamas suformuluoja pagarbaus elgesio apibrėžimą. (B4.3.)	Savarankiškai parašo mandagų laišką draugui virtualioje erdvėje, laikosi mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje taisyklių mokymosi platformose, socialiniuose tinkluose. (B4.3.)	Siekia suprasti virtualaus kito ne tik tekstą, bet ir kontekstą (jei tai dirbtinis intelektas - siekia suprasti jo paskirtį). Domisi bendravimo su virtualiu kitu etinėmis normomis. Pateikia įvairių pavyzdžių iš patirties, literatūros, kino ir kitų kontekstų.(B4.3.)	Kelia papildomus patirtimi pagrįstus klausimus apie tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje nustatymą. Pateikia konkrečių pavyzdžių, kodėl svarbu tai padaryti.(B4.3.)	Interpretuoja ir paaiškina kaip konstruojama virtuali Kitybė, kritiškai vertina technologijų poveikį (įvardina teigiamas ir neigiamas puses). Dalinasi patirtimi, analizuoja, svarsto, apibendrina, kritiškai vertina santykio su virtualiu Kitu plėtojamą įvairių informacinių (ar skaitmeninių) technologijų terpėje. Geba apibrėžti moralines ir teises ribas bendraujant su virtualiu kitu, domisi ir supranta dirbtinio intelekto (androidų?) informacines,

						komunikacines ir kūrybines galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (B4.3.)
3. Pasiekimų sritis: Socialiniai santykiai. <i>Aš–Mes.(C.)</i>						

<p>Aš ir šeima. (C1)</p>	<p>Pateikia pavyzdžių kaip palaiko savo santyki su skirtingais šeimos nariais. Analizuoja kodėl šeima yra vertybė. (C1.3.)</p>	<p>Kartu su mokytoju, - a bei klasės draugais diskutuoja kodėl svarbu puoselėti santykius šeimoje ir juos nuolat plėtoti, palaikyti. (C1.3.)</p>	<p>Kartu su mokytoju,- a diskutuoja apie šeimose kylančias problemas, tyrinėja ir įvardija keletą būdų, kurie padėtų išvengti tarp šeimos narių kylančių konfliktų. (C1.3.)</p>	<p>Daro išvadas ir artikuliuoja šeimos bei tradicijos vertę ir prasmę. Savo nuostatas pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų kontekstų. (C1.3.)</p>	<p>Geba pasakyti savo šeimos nariams pagarbią ir neužgaulią kritiką, domisi jų savijauta ir problemomis, išklauso, atjaučia, atsiprašo, susitaiko, pasiūlo pagalbą. Stengiasi suprasti artimųjų poelgius. (C1.3.)</p>	<p>Savarankiškai interpretuoja šeimos sąvokos apimtį, geba empatiškai jausti šeimos emocijas, socialines ir ekonomines problemas. Diskutuoja apie šeimos bei partnerystės institucijų įvairovę. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (C1.3.)</p>
--------------------------	--	--	---	--	---	---

<p>Aš ir draugai.(C2)</p>	<p>Įvardija kaip palaiko draugystės ryšius su klasės draugais. Įvardija kodėl klasės gyvenime svarbu užjausti Kitą ir kaip jaučiasi Kitas kuomet yra užjaučiamas. Diskusijose siekia (savarankiškai ar su pagalba) išsakyti savo nuomonę bei išklausti Kitą. (C2.3.)</p>	<p>Paaiškina kodėl svarbu išklausti Kitą, įvardija kaip jaučiasi kai yra išklausomas,-a ar neišklausomas,-a kitų. (C2.3.)</p>	<p>Diskutuoja ir svarsto apie klasėje kylančias konfliktines situacijas, įvardija būdų kaip dialogiškai kalbėtis, susitarti, ieškoti kompromiso. (C2.3.)</p>	<p>Kelia etinius klausimus apie sąžiningumą, garbingumą ir teisingumą mokymosi procese ir mokinių bendruomenės santykiuose. Diskutuoja su klasės draugais, įsiklauso į jų nuomonę, mokosi iš kitų. Konstruktyviai sprendžia konfliktus, ugdo lyderystės gebėjimus. (C2.3.)</p>	<p>Mokosi išklausti draugus, suprasti jų požiūrį, atsižvelgti į jų argumentus. Mokosi analizuoti, palyginti požiūrius ar pasiūlymus ir pasiekti bendrą sutarimą. Paaiškina kodėl diskusijos su kitaip manančiais draugais gali būti pamokančios ir ugdančios. (C2.3.)</p>	<p>Savarankiškai interpretuoja ir vertina draugystės fenomeną, jo svarbą emocinėje ir socialinėje sferoje. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (C2.3.)</p>
---------------------------	--	---	--	--	---	--

<p>Aš ir bendruomenė. (C3)</p>	<p>Įvardija kodėl svarbu priimti kitoki Kitą ir kaip jaučiasi, kai pats,-i yra priimamas,-a a. Padedamas,-a domisi skirtingomis bendruomenėmis.(C3.3.)</p>	<p>Domisi savo bendruomenės, pavyzdžiui, mokyklos istorija, pateikia jam įsiminusių pavyzdžių kada jautėsi bendruomenės dalimi. Su klasės draugais diskutuoja ką norėtų sužinoti apie kitas bendruomenes. (C3.3.)</p>	<p>Įvardija keletą problemų, įtampų kurios kyla tarp skirtingų bendruomenių, siūlo būdų kaip būtų galima jų išvengti. (C3.3.)</p>	<p>Turi žinių ir etiškai pagrįstas nuostatas įvairių (alternatyvių) bendruomenių atžvilgiu. Vadovaujasi kultūrų įvairovės, pagarbos ir tolerancijos principais. Remiasi įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino. (C3.3.)</p>	<p>Reflektuoja savo ryšį su tauta (tautine bendrija) ir jos paveldu: domisi etnokultūra, folkloru, papročiais, senąja pasaulėjauta ir pasaulėžiūra (tikėjimais, religija), daiktine ir dvasine kultūra. Suvokia valstybės istorijos, ypač laisvės kovų ir žmoniškumo gynimo istorijos studijavimo svarbą. (C3.3.)</p>	<p>Savarankiškai reflektuoja savo ryšį su pasaulio tautomis, kultūromis, tradicijomis. apibūdina, paaiškina ir kritiškai vertina savo bendruomenės, socialinę, regioninę, etninę tapatumą, atskleidžia, išreiškia šiam tapatumui būdingus unikalios bruožus ir savybes. Išskiria prioritetingas pilietines vertybes ir įsipareigojimus, kurie jungia asmenį ir bendruomenę. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (C3.3.)</p>
--------------------------------	--	---	---	---	---	---

<p>Aš ir virtuali bendruomenė (C4)</p>	<p>Pateikia tradicijų pavyzdžių animacijoje ar kitoje vaizdinėje edukacinėje medžiagoje. (C4.3.)</p>	<p>Kelia klausimus kodėl kuriami filmai, animacija apie atjautą Kitam, padedamas analizuoja kodėl tai svarbu. (C4.3.)</p>	<p>Diskutuoja apie informacijos šaltinių atsirinkimo svarbą. Analizuoja ir pateikia pavyzdžių kaip kine atskleidžiamas empatijos Kitam klausimas. (C4.3.)</p>	<p>Kritiškai vertina ilgalaikį buvimą virtualioje erdvėje ir begalinio komunikavimo prasmę. Saugo savo tapatumą virtualios bendruomenės ar grupės atžvilgiu, o gaunamos informacijos srautą stengiasi panaudoti tikslingai saviugdai. (C4.3.)</p>	<p>Analizuoja, gilina, ieško naujų ir visuotinai priimtinių būdų užtikrinti tiek asmens duomenų ir intelektualinės nuosavybės saugumą, tiek ir laisvą keitimąsi duomenimis tarp virtualios bendruomenės narių, o taip pat ir jų saviraiškos laisvę. Žino ir taiko etiško bendravimo su virtualia bendruomene taisykles.(C4.3.)</p>	<p>Savarankiškai, atsakingai plėtoja ryšius su virtualia bendruomene, laikosi etinių ir teisinių normų, sumaniai saugo savo ir kitų asmens duomenis ir jautrią asmeninę informaciją. Gerbia socialinių tinklų ir kompiuterinių žaidimų taisykles bei etines normas, kurdami virtualias tapatybes, nesityčioja ir neapgauina kitų. Žino ir paiso intelektualinės nuosavybės apsaugos principus. Įspėja bendraamžius, informuoja tinklų administratorius apie rimtus teisės ir etikos pažeidimus. Atpažįsta ir ignoruoja virtualias bendruomenes, kurios žemina asmens orumą, pažeidžia žmogaus teises, vykdo neteisėtą veiklą arba kelia grėsmę visuomenės saugumui.</p>
--	--	---	---	---	--	---

						Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(C4.3.)
4. Pasiekimų sritis: Santykis su pasauliu. <i>Aš–Tai</i> . (D)						

<p>Aš ir augmenija (D1)</p>	<p>Įvardija kodėl svarbu rūpintis augalais, kokią naudą tai teikia žmogui ir planetai. (D1.3.)</p>	<p>Kelia klausimus ir diskutuoja kada augalas gali padėti, kada pakenkti žmogui. Svarsto ar už visus augalus žmogus turi prisiimti atsakomybę? (D1.3.)</p>	<p>Pristato strategijas padedančias saugoti augaliją (savo aplinkoje, šalyje, pasaulyje). Diskutuoja, argumentuoja kodėl verta saugoti gamtą, rūpintis augalai, įvardija kokia augalų reikšmė žmogui. Diskutuoja grupėje kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai. (D1.3.)</p>	<p>Diskutuoja gamtosaugos temomis su draugais, analizuoja gamybos bei vartojimo ribojimo, ekologinio ūkininkavimo ir kitas su gamtosauga susijusias problemas. Siūlo idėjas, ieško ekologinių problemų sprendimo būdų. Suvokia ekologinių problemų nagrinėjimo medijose, kine ir literatūroje reikšmę. (D1.3.)</p>	<p>Analizuoja ir reflektuoja žmogaus vartotojiško santykio su gamta pasekmes ir grėsmes. Praktiniais pavyzdžiais demonstruoja moralinę pareigą saugoti gamtą, ugdosi praktines nuostatas saugoti natūralią augmeniją. Geba pasiremti įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų kontekstų. (D1.3.)</p>	<p>Savarankiškai apibūdina, interpretuoja, apibendrina žmogaus ir augmenijos abipusio ryšio dimensijas bei jų svarbą biosferos išlikimui. Argumentuoja, pristato tvarios plėtros ir gamtai draugiškos ciklinės technologijos pranašumus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (D1.3.)</p>
-----------------------------	--	--	---	--	--	--

<p>Aš ir gyvūnija (D2)</p>	<p>Įvardija kodėl svarbu rūpintis gyvūnais, kokią naudą tai teikia žmogui ir planetai. (D2.3.)</p>	<p>Įvardija žmogaus ir gyvūno panašumus bei skirtumus. Pateikia pavyzdžių kada gyvūnams reikalinga žmogaus pagalba. Įvardija pavyzdžių kas padėtų atsikratyti gyvūnų baimės. (D2.3.)</p>	<p>Argumentuoja kodėl verta saugoti gyvūnus, jais rūpintis. Įvardija kada žmogus turi prisiimti atsakomybę už gyvūnus bei kokie bus padariniai, jei žmogus atsakomybės neprisiims. (D2.3.)</p>	<p>Domisi, savarankiškai gilinasi ir su draugais aptaria gyvūnų teisių ir gyvūnų globos problemas. Pateikia įvairių pavyzdžių iš patirties, dokumentikos, literatūros, kino ir kitų kontekstų. (D2.3.)</p>	<p>Pasidalina savo patirtimi, pateikia konkrečių pavyzdžių (negatyvių ir pozityvių) apie žmonių elgesį su gyvūnais. Suvokia moralinę žmogaus atsakomybę už gyvūnus. Savo nuostatas pagrindžia įvairias pavyzdžiais iš patirties, literatūros, kino ir kitų kontekstų. (D2.3.)</p>	<p>Savarankiškai pristato, diskutuoja, apibendrina žmogaus ir gyvūnijos bendrabūvio problemas. Svarsto laukinių ir naminių gyvūnų priežiūros taisykles ir geriausias praktikas. Kitiškai vertina vartotojišką požiūrį į gyvūnus. Akcentuoja humaniško elgesio, emocinio ryšio ir ištikimos draugystės tarp žmogaus ir gyvūno galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (D2.3.)</p>
----------------------------	--	--	--	--	---	---

<p>Aš ir ekologija (D3)</p>	<p>Skiria kaip teisingai rūšiuoti pagrindines šiukšles ir paaiškina rūšiavimo naudą gamtai. (D3.3.)</p>	<p>Pristato keletą įpročių, kurių svarbu laikytis kasdien, kad nekenktume gamtai, aplinkai. (D3.3.)</p>	<p>Diskutuoja, argumentuoja kokie yra pagrindiniai ekologijos principai kasdieniniame gyvenime, juos pristato. (D3.3.)</p>	<p>Geba argumentuotai diskutuoti apie klimato kaitos problemas su bendraamžiais. Argumentus grindžia duomenimis iš mokslinių šaltinių, dokumentinių ir meninių kino filmų. (D3.3.)</p>	<p>Savarankiškai gilinasi į ekologijos ir klimato kaitos problemas, susipažįsta su mokslo duomenimis ir planetos klimato kaitos prognozėmis, supranta žmogaus moralinę atsakomybę už vartotojiškos veiklos pasekmes. Prisiima konkrečius įsipareigojimus klimato kaitai stabdyti. (D3.3.)</p>	<p>Savarankiškai analizuoja pasaulines ekologines problemas, diskutuoja klimato kaitos klausimu. Domisi post-antropoceno idėjomis, studijuoja, randa įrodymus, pristato bendraamžiams, diskutuoja, formuluoja moralines prievoles, siūlo praktines taisykles ir įstatymus klimato kaitai stabdyti ir ekologinei pusiausvyrai išsaugoti. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (D3.3.)</p>
-----------------------------	---	---	--	--	---	---

<p>Ekologinių problemų raiška virtualybėje (D4)</p>	<p>Diskutuoja su klasės draugais kaip galima atkreipti žmonių dėmesį į ekologines problemas per vaizdines priemones. (D4.3.)</p>	<p>Įsivaizduoja ir aprašo ar nupiešia kokį pats kurtų filmą apie gamtą, į kokią gamtos problemą norėtų atkreipti žmonių dėmesį? (D4.3.)</p>	<p>Įgyvendina fotografijos projektą, fotografuoja gamtą, analizuoja ekologines problemas. (D4.3.)</p>	<p>Savarankiškai kelia klausimus apie ekologinę etiką ir juos aptaria virtualioje erdvėje (socialiniuose tinkluose, bendraamžių grupėse, internetiniuose forumuose, ir t.t.) Domisi filmais, TV ar radijo laidomis, internetiniais portalais svarstančiais ekologines problemas. (D4.3.)</p>	<p>Gilinaisi į ekologijos ir gamtos saugos problemas, atspindimas virtualioje aplinkoje, žiniasklaidoje ir kitose įvairiose medijose (kinas, literatūra, muzika, vaizduojamieji menai). Pasinaudoja virtualios erdvės galimybėmis diskutuoti, analizuoti, reflektuoti ir praktiškai prisidėti prie gamtos saugos. (D4.3.)</p>	<p>Savarankiškai kuria ir pasidalina virtualioje erdvėje ekologines problemas nagrinėjančius įrašus (skaitm. turinį). Socialiniuose tinkluose išskiria, komentuoja, diskutuoja, pasidalina ekologines problemas nagrinėjančiu turiniu. Domisi, tyrinėja, aptaria, išbando gamtai draugiškas technologijas, savo atradimus ir ekologiškas nuostatas kūrybingai viešina virtualybėje. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (D4.3.)</p>
---	--	---	---	--	---	---

V SKYRIUS MOKYMO(SI) TURINYS

20. Mokymo(si) turinys. 1 klasė

20.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys

20.1.1. Pažįsta savo unikalumą. Mano asmenybė: kas aš esu? Pasakoja apie save, savo pomėgius, aplinką, mokosi klausyti kitų. Mokosi savarankiško mąstymo (aš galiu). Kaip mokomės mąstyti keldami klausimus? Kuo skiriuosi nuo kitų ir kuo esu į kitus panašus? Kodėl kokia nors savybe išsiskirti nėra blogai? Savistaba - laikas sau. Ar skiriu laiko sau? Kodėl jis reikalingas?

20.1.2. Pažįsta savo jausmus. Kas yra jausmai? Susipažįsta su emocijomis ir jausmais, mokosi juos atskirti ir juos išreikšti tinkamais būdais. Stebėdamas ir analizuodamas save bei kitus mokosi suprasti kokio jausmų įtaka žmogui ir aplinkos suvokimui. Susipažįsta su savistaba. Pyktis ir švelnumas. Kada jie kyla? Kada aš supyktu? Kodėl? Kada aš būnu švelnus? Kodėl? Kas man padeda išsklaidyti pyktį?

20.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Ką darau, kad būčiau sveikas? Mokosi atpažinti sudėtingas situacijas ir domisi kaip saugoti savo sveikatą. Padedamas kelia klausimus kodėl svarbu rūpintis savo sveikata, kokio yra sveikatos reikšmė žmogui. Ugdomi praktinį įgūdį pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka". Susipažįsta su valia kaip asmens savybe. Sveikata: Jei sergu ar blogai jaučiuosi - pajuntu skaudantį kūną, kurio būdamas sveikas, tarytum, nejaučiu. Kodėl? Kodėl man patinka būti sveikam, nors tada pamirštu savo kūną? Kas tas mano kūnas?

20.1.4. Aš ir virtualumas. Ar man smalsu sužinoti, kaip veikia internetas? Susipažįsta su virtualia erdve ir jos galimybėmis. Padedamas kelia klausimus apie virtualią erdvę. Padedamas mokosi tikslingai planuoti naudojimosi virtualia erdve laiką ir laikytis susitarimų. Kuo jis man naudingas, kuo pavojingas? Kokių taisyklių svarbu laikytis virtualioje erdvėje?

20.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

20.2. 1. Kitas kaip draugas: Ką reiškia turėti draugą? Mokosi suprasti ir analizuoti gero santykio su Kitu kaip draugu vertę, taip pat suprasti „ką reiškia turėti draugą“ ir „kodėl reikia draugų?“, „kas yra draugas?“, „kodėl reikia išlaikyti gerą santykį su Kitu kaip draugu?“ Mokosi suprasti kodėl simpatizuoja draugui ir jo pomėgiams, elgsenai. Mokosi išspręsti nesudėtingą konfliktinę situaciją (ar nesusipratimą) su draugu, mokosi neskriausti draugo nei žodžiu, nei fiziškai.

20.2.2. Kitas kaip artimas: šeima ir mokytojai. Kodėl man svarbus geras santykis su kiekvienu šeimos nariu? Mokosi suprasti gero santykio su Kitu kaip kiekvienu iš šeimos narių vertę. Mokosi verbalizuoti santykyje su Kitu, kaip suaugusiu artimuoju, kylančias problemas. Domisi kodėl svarbu gerbti mokytoją (klasės, neformalių veiklų ir pan.), kartu su mokytoju,-a ir klasės draugais atpažįsta pagarbaus elgesio pavyzdžius. Ar stengiuosi padėti savo šeimos nariams? Ar jie padeda man? Kodėl svarbi pagarba mokytojui? Ar žinai, kas yra pagarba?

20.2. 3. Kitas kaip svetimas: Kodėl svarbu domėtis Kitu? Mokosi paprastai, bet nuoširdžiai kalbėtis su Kitu (kaimynu, kitos klasės mokiniu, kitos klasės mokytoju ir pan.). Mokosi priimti Kito kitoniškumą. Paaikšina kuo patyčios skiriasi nuo konflikto. Kaip klausimu parodyti nuoširdų domėjimąsi Kitu? Kaip elgiuosi, kai sutinku nepažįstamą bendraamžį ir jis man patinka? O jei nepatinka? Kaip palaikyti trumpą pokalbį su kitu?

20.2.4. Virtualus Kitas: Ar žinau kaip mandagiai bendrauti su kitu virtualioje erdvėje? Susipažįsta su bendravimo su kitu taisyklėmis mokymosi bei bendravimo platformose. Mokosi virtualaus bendravimo etikos ir etiketo. Padedamas kelia klausimus kaip vertinti santykį su virtualiu draugu.

20.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

20.3.1. Aš ir šeima: Ką reiškia gyventi šeimoje? Mokosi papasakoti apie savo šeimos narius, jų veiklą, pomėgius. Kelia klausimą „ką reiškia būti šeimoje?“ Mokosi suprasti, kad šeimos yra skirtingos, mokosi gerbti šeimos modelių įvairovę. Ko mane moko šeima? Kodėl šeimoje jaučiuosi saugiai? O kada – nesijaučiu saugiai? Kodėl man svarbūs seneliai, dėdės, tetos, kiti giminaičiai?

20.3.2. Aš ir klasės draugai: Ar man įdomu žinoti ką kalba ir mąsto klasės draugai? Vertina draugų turėjimą. Mokosi aptarti savo santykius su artimais draugais. Susipažįsta su empatijos reiškiniu.

Ugdosi diskutavimo įgūdžius su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Mokosi suprasti diskusijos ir argumento svarbą. Ar draugai išklauso mane? Kaip išmokti nutilti ir išklausti kitą?

20.3.3. Aš ir bendruomenė: Kokioms bendruomenėms aš priklausau? Mokosi aptarti savo santykių su platesne bendruomene, kurioje gyvena. Mokosi įvardinti skirtingas socialines, religines ir tautines bendruomenes, susipažįsta su jų išskirtinumu ir tolerancijos kitybei reiškiniu. Kokie dar žmonės be šeimos ir klasės draugų mane supa? Ar žinau kiek mano mieste gyvena skirtingų kultūrų žmonių? Kokios tai kultūros? Susitelkusių bendruomenių pavyzdžiai: iniciatyva dėl gamtos apsaugos, šalių kovos už laisvę.

20.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė: Ko galiu išmokti iš animacinių filmų ir pasakų? Mokosi naudotis mokytojų pasiūlytais savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Susipažįsta su įvairiomis virtualiomis bendruomenėmis (pagal pomėgius, veiklą, gyvenamą vietą ir pan.), aptaria tokių bendruomenių bruožus. Animacija ir pasakos. Kokie animaciniai filmai man patinka? Kokie animacinių filmų, pasakų personažai man patinka ar nepatinka, kodėl? Ar galiu sužinoti internete įdomių dalykų apie savo šalies žmones? Ar žinau animacinių filmų, kur veiksmas vykta ne mano šalyje? Kokia tai šalis? Kokios būna šalys? Kokiuose kontinentuose? Ar man įdomu?

20.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

20.4.1. Aš ir augmenija: Kodėl svarbu rūpintis augalais? Kelia klausimus apie savo santykius su augmenija. Su mokytoju,-a ir klasės draugais kelia klausimus apie augalų reikšmę Žemėje. Mokosi auginti ir rūpintis augalais praktiškai. Kuo mane stebina augalai? Ar žinau, o gal ir pažįstu žmonių, kurie rūpinasi augalais? Kaip manau, kodėl jie tai daro?

20.4.2. Aš ir gyvūnija: Kodėl svarbu prisiimti atsakomybę už naminių gyvūną? Mokosi suvokti ir aptarti savo santykius su gyvūnija. Kelia klausimą kodėl svarbu prisiimti atsakomybę už naminių gyvūną, svarsto apie žmogaus ir gyvūno santykio prasmę. Kuo mane stebina gyvūnai?

20.4.3. Aš ir ekologija: Kodėl svarbu nešiukšlinti? Kelia klausimus apie artimiausios aplinkos ekologines problemas. Mokosi rūšiuoti šiukšles, domisi kokia rūšiavimo prasmė, kokią įtaką tai padarys aplinkai. Ar suprantu kas yra šiukšlių rūšiavimas? Kodėl jis yra svarbus?

20.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: Ko galiu išmokti iš dokumentinių filmų apie gyvūnijos ir augmenijos gyvenimą? Mokosi suprasti, kad ekologinės problemos gali būti išreiškiamos įvairiais būdais - vienaip informaciniame tekste, kitaip animaciniame ar dokumentiniame filme. Ar man patinka žiūrėti filmus apie gamtą? Ar mane ir mano draugus jaudina ekologinės problemos ir jų sklaida reklaminiuose stenduose ir pan.?

21. Mokymo(si) turinys. 2 klasė

21.1. Saviugdosi ir savisaugos mokymosi turinys

21.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Kuo kiti panašūs į mane ir kuo skiriasi? Pasakoja apie save, savo pomėgius, aplinką, mokosi klausyti kitų. Mokosi savarankiško mąstymo (aš galiu). Kodėl esu toks koks esu? Kokios mano asmeninės savybės? Kokie mano pomėgiai? Kodėl svarbu išklausti kitus, kaip man tai sekasi?

21.1.2. Pažįsta savo jausmus: Kodėl svarbi savistaba, kaip šis įgūdis gali man padėti? Susipažįsta su emocijomis ir jausmais, mokosi juos atskirti ir juos išreikšti tinkamais būdais. Mokosi suprasti kokia jausmų įtaka žmogui ir aplinkos suvokimui. Susipažįsta su savistaba. Liūdesys ir džiaugsmas: kodėl mano jausmai dažnai būna labai prieštaringi? Kodėl aš nuliūstu? Kaip pralinksmeju? Kodėl ir kada aš džiaugiuosi? Kas man padeda išsklaidyti liūdesį?

21.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Ugdau valią. Ar žinau, kas yra valia? Mokosi atpažinti sudėtingas situacijas ir domisi kaip saugoti savo sveikatą. Padedamas kelia klausimus kodėl svarbu rūpintis savo sveikata, kokia yra sveikatos reikšmė žmogui. Ugdosi praktinį įgūdį pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka". Susipažįsta su valia kaip asmens savybe. Kas yra valingas žmogus? Ar noriu turėti stiprią valią? Kam ji reikalinga? Kodėl svarbu ugdyti sveikos gyvenimo įpročius? Kaip tai susiję su valia? Kas yra asmeninė erdvė? Kaip galėčiau apibūdinti savo asmeninę erdvę?

21.1.4. Aš ir virtualumas: Kas man padėtų planuoti laiką, kurį praleidžiu virtualioje erdvėje? Susipažįsta su virtualia erdve ir jos galimybėmis. Padedamas kelia klausimus apie virtualią erdvę. Padedamas mokosi tikslingai planuoti naudojimosi virtualia erdve laiką ir laikytis susitarimų Ar

susimąstau, kodėl žmogus išrado kompiuterį? Ar galiu be jo apsieiti? Ar moku planuoti darbo su juo laiką?

21.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

21.2.1. Kitas kaip draugas: Kaip sprendžiu konfliktinę situaciją? Mokosi suprasti gero santykio su Kitu kaip draugu vertę, taip pat suprasti „ką reiškia turėti draugą“ ir „kodėl reikia draugų?“, „kas yra draugas?“, „kodėl reikia išlaikyti gerą santykį su Kitu kaip draugu?“ Mokosi suprasti kodėl simpatizuoja draugui ir jo pomėgiams, elgsenai. Mokosi išspręsti nesudėtingą konfliktinę situaciją (ar nesusipratimą) su draugu, mokosi neskriausti draugo nei žodžiu, nei fiziškai.

Ką darau, kai draugas nuliūsta? Kaip paguodžiu draugą? Kaip taikausi su draugu, jeigu kartais susipykstu?

21.2.2. Kitas kaip artimas: Kodėl mano santykis su skirtingais šeimos nariais yra skirtingas? Mokosi suprasti gero santykio su Kitu kaip kiekvienu iš šeimos narių vertę. Mokosi verbalizuoti santykių su Kitu kaip suaugusiu artimuoju kylančias problemas. Domisi kodėl svarbu gerbti mokytoją (klasės, neformalių veiklų ir pan.), padedamas svarsto kas yra pagarba. Kam pasiguodžiu, jei susipykstu su kuriuo nors iš šeimos narių? Kodėl man svarbus geras santykis su mokytoju? Kaip jis atsiranda?

21.2.3. Kitas kaip svetimas: Ar būtų įdomu, jei visi žmonės atrodytų vienodai? Mokosi vystyti trumpą pokalbį su Kitu (kaimynu, kitos klasės mokiniu, kitos klasės mokytoju ir pan.). Mokosi priimti Kito kitiškumą. Paaškina kuo patyčios skiriasi nuo konflikto. Jei į klasę ateina naujokas išoriškai kitoks negu aš – ar būsiu jam draugiškas?

21.2.4. Virtualus Kitas: Ar prisimenu taisykles, kaip mandagiai bendrauti su savo draugu virtualioje realybėje? Mokosi bendravimo taisyklių mokymosi bei bendravimo platformose. Mokosi virtualaus bendravimo etikos ir etiketo. Kartu su mokytoju, -a ir klasės draugais kelia klausimus kaip vertinti santykį su virtualiu draugu.

21.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

21.3.1. Aš ir šeima: Kada šeima yra laiminga? Mokosi diskretiškai papasakoti apie savo šeimos narius, jų veiklą, pomėgius. Kelia klausimą „ką reiškia būti šeimoje?“ Mokosi suprasti, kad šeimos yra skirtingos, mokosi gerbti šeimos modelių įvairovę. Kas trukdo šeimos narių laimei? Kodėl ir du žmonės gyvendami kartu gali būti šeima?

21.3.2. Aš ir klasės draugai: Kada lengva, kada sunku kalbėtis? Vertina draugų turėjimą bei mokosi aptarti savo santykius su artimais draugais. Susipažįsta su empatijos reiškiniais. Ugdosi diskutavimo įgūdžius su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Mokosi suprasti diskusijos ir argumento svarbą. Kaip išmokti išgirsti ką sako kiti? Kaip išmokti argumentuoti, kad kiti tave suprastų? Apie ką man įdomu kalbėtis su klasės draugais?

21.3.3. Aš ir bendruomenė: Tikėjimas: ką žinau apie tikėjimą? Mokosi aptarti savo santykį su platesne bendruomene, kurioje gyvena. Mokosi įvardinti skirtingas socialines, religines ir tautines bendruomenes, susipažįsta su jų išskirtinumu ir tolerancijos kitybei reiškiniais. Ar pažįstu tikinčių žmonių? Ar žinau kiek mano mieste gyvena skirtingų religinių tikėjimų žmonių? Kokius? Kuo šios bendruomenės skiriasi viena nuo kitos, kuo yra panašios?

21.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė: Ar man yra įdomios virtualioje erdvėje veikiančios bendruomenės? Mokosi naudotis mokytojų pasiūlytais savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Susipažįsta su įvairiomis virtualiomis bendruomenėmis (pagal pomėgius, veiklą, gyvenamą vietą ir pan.), aptaria tokių bendruomenių bruožus. Ar mano klasės draugai pagal savo pomėgius galėtų sukurti virtualias bendruomenes? Kuo tokia bendruomenė skirtųsi nuo tikrovėje esančios draugų grupės?

21.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

21.4.1. Aš ir augmenija: Kaip reikia rūpintis augalais? Kartu su mokytoju, -a bei klasės draugais kelia klausimus apie savo santykius su augmenija ir apie augalų reikšmę Žemėje. Mokosi auginti ir rūpintis augalais praktiškai. Kaip galiu padėti jiems augti? Kaip galiu pakenkti? Jei turėčiau savo darželį, kokius augalus sodinčiau? Kodėl? Ar man patiktų rūpintis augalais?

21.4.2. Aš ir gyvūnija: Kaip reikia rūpintis gyvūnais? Mokosi suvokti ir aptarti savo santykius su gyvūnija. Domisi kodėl svarbu prisiiimti atsakomybę už naminių gyvūną, svarsto žmogaus ir gyvūno santykio prasmę. Kaip galiu padėti gyvūnams? Kaip galiu pakenkti? Jei šeima man leistų turėti naminių

gyvūną – kokio gyvūno norėčiau? Ar sugebėčiau juo pasirūpinti pats? Kokių istorijų galiu papasakoti apie savo naminius gyvūnus?

21.4.3. Aš ir ekologija: Ar sugebu atskirti plastmasę nuo kitų medžiagų? Kartu su mokytoju-a ir klasės draugais kelia klausimus apie artimiausios aplinkos ekologines problemas. Mokosi rūšiuoti šiukšles, domisi kokia rūšiavimo prasmė, kokią įtaką tai padarys aplinkai. Ar žinau, kodėl plastmasiniai gaminiai teršia gamtą? Kodėl svarbu juos rūšiuoti? Kiek metų irsta plastikas? Kokia to reikšmė žemei?

21.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: Kokie animaciniai filmukai ir kokios knygos apie augalus ir gyvūnus man labiausiai patinka? Kaip filmuko personažai jaučiasi gamtoje? Kodėl jie domisi gamta? Kodėl ji jiems atrodo baugi, bet kartu ir įdomi bei paslaptinga?

22. Mokymo(si) turinys. 3 klasė

22.1. Saviugdod ir savisaugos mokymosi turinys

22.1.1. Pažįsta savo unikalumą. Kas būtų, jeigu būčiau kitoks? Kaip išreikšti savo savitumą per pomėgius, pasiekimus, gebėjimus, asmenines savybes? Mokosi klausyti kitų pasakojimus apie save. Demonstruoja savarankišką kūrybinį mąstymą. Ar norėčiau būti kitoks? Ar kasmet atrandu naujų pomėgių?

22.1.2. Pažįsta savo jausmus: Baimė ir drąsa. Ko aš bijau? Kodėl? Kada tampa drąsus? Mokosi taikyti savistabą. Vertina emocijas kaip svarbią savo asmenybės dalį. Mokosi kalbėti apie baimę ir baimių įvairovę, supranta išdavystės skaudulį ir atleidimo svarbą. Vertina teigiamas emocijas ir gyvenimo džiaugsmą. Suvokia drąsaus poelgio išskirtinumą. Neigiamus jausmus (pyktį, agresiją) mokosi išreikšti tinkamais būdais. Kaip susidraugauju su baime? Kas yra baimė? Kaip jaučiamės, jausdami baimę? Ar galime jausti baimę vien tik įsivaizduodami? Kodėl bijome nežinios? Ar savistaba padėtų pastebėti ko bijai ir šias baimes įveikti?

22.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Saugumas: Ar žinau, kas man kelia grėsmę? Ugdosi sveikos gyvensenos įpročius bei svarsto kodėl tai svarbu. Svarsto kodėl svarbu nubrėžti asmeninės erdvės ribas. Kaip saugau savo sveikatą ir savo gyvybę? Kodėl tai svarbu? Kaip saugau savo asmeninę erdvę?

22.1.4. Aš ir virtualumas. Ar moku mandagiai bendrauti virtualioje erdvėje? Mokosi suprasti kaip veikia virtuali erdvė bei domisi kaip saugiai naudotis jos teikiamomis galimybėmis, tačiau supranta ir saikingo medijų naudojimo (laikantis susitarimų) svarbą, su suaugusiųjų pagalba planuoja laiką virtualioje erdvėje. Svarsto besaikio naudojimosi virtualia erdve žala. Ar man įdomu, kodėl žmonės bendrauja internetu? Kuo virtualus bendravimas skiriasi nuo kitų bendravimo formų? Ar saugau savo asmeninius duomenis?

22.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

22.2.1. Kitas kaip draugas: Kaip susidraugauju? Mokosi užmegzti ir ir palaikyti draugystę su suolu, klasės ir kitos klasės bendraamžiais; mokosi empatiškai suprasti draugą ir jo situacijas klasėje, užklausinėje veikloje ir pan. Kartu su mokytoju,-a ir klasės draugais kelia klausimus kas yra manipuliacija, kada ir kodėl draugas,-ė gali imtis manipuliacijų, svarsto kokia tokio santykio žala. Ką daryti, jei draugas išduoda? Kaip mokausi pažinti draugą? Kaip mokausi jai/jam atleisti? Kaip mokausi užjausti? Ar atpažįstu, kada draugas manipuliuoja mūsų draugyste?

22.2.2. Kitas kaip artimas: Kodėl myliu savo šeimos narius? Mokosi vertinti meilės jausmą santykiyje su Kitu kaip šeimos nariu. Mokosi suprasti tarpusavio pagalbos būtinumą, atsakomybę už Kitą kaip jaunesnį šeimos narį svarbą. Mokosi verbalizuoti santykiyje su Kitu kaip suaugusiu artimuoju kylančias problemas. Supranta pagarbos mokytojui,-ai (klasės, neformalių veiklų ir pan.) svarbą. Mokosi dialogiškai artikuliuoti savo problemas. Kuo meilė skiriasi nuo draugystės? O kuo panaši? Kaip dažnai kalbuosi su savo šeimos nariais? Su kuriais daugiausia? Apie ką? Ar moku tinkamai bendrauti su mokytoju kaip su vyresniu žmogumi? Kokių bendravimo taisyklių laikausi?

22.2.3. Kitas kaip svetimas: Kokiais neartimais ar nepažįstamais suaugusiais žmonėmis pasitikiu? Apmąsto priešiško kitam kaip nepažįstamam pavyzdžius. Mokosi suprasti santykio su Kitu kaip nepažįstamu suaugusiu sudėtingumą, mokosi pasitikėjimo ir atsargumo. Svarsto kokia patyčių daroma žala. Ar moku atpažinti, kada suaugęs nepažįstamas žmogus yra tiesiog draugiškas, o kada – kelia grėsmę? Kokie suaugę gali kelti grėsmę vaikams? Kaip apsisaugoti ir vengti nepažįstamo suaugusiojo grėsmės?

22.2.4. Virtualus Kitas: Ar bendraudamas su draugu virtualioje erdvėje neišduodu savų paslapčių? O draugo? Mokosi taikyti bendravimo virtualioje erdvėje taisykles, bendrauti mandagiai, gerbti virtualų Kitą. Svarsto kas yra pagarba, kodėl ji svarbi ir virtualioje erdvėje. Kodėl svarbu laikytis pagarbaus santykio su žmonėmis bendraujant virtualioje erdvėje?

22.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

22.3.1. Aš ir šeima: Ar moku gerbti kito žmogaus paslaptį? Mokosi vertinti ir plėtoti savo santykius su artimais ir tolimais šeimos nariais. Suvokia savo šeimos autentiškumą, gerbia šeimos narių privatumą ir jį puoselėja. Ar saugau šeimos paslaptis? Kodėl?

22.3.2. Aš ir klasės draugai: Kaip išmolti palyginti savo ir kitų mintis? Mokosi empatiškai atliepti į draugams kylančias problemas. Su kokiomis problemomis susiduria mano draugai? Ar galiu jiems padėti? Mokosi pasidalinti mintimis ir savo patirtimi, mokosi diskutuoti su artimais draugais arba klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Mokosi kantrybės išklausti kitų nuomones. Mokosi iš kitų bendraamžių. Kaip jaučiuosi, kai nuomonės nesutampa? Kada jaučiuosi vienišas? Ar nebijau likti vienas, turėdamas kitokią nuomonę?

22.3.3. Aš ir bendruomenė: Ar jaučiuosi priklausantis bendruomenei? Mokosi kurti pozityvų santykį su platesne bendruomene, kurioje gyvena nariais, domisi gyvenimu bendruomenėje. Kelia klausimus apie kitas religines, tautines, socialines bendruomenes, mokosi empatiško santykio su jomis.

Kodėl žmogui reikalinga bendruomenė? Ar suprantu savo vaidmenį bendruomenėje?

22.3.4 Aš ir virtuali bendruomenė. Mokosi naudotis mokytojų pasiūlytais savo amžiaus tarpsniu tinkamais multimodalaus ugdymo metodais, juos naudoja dirbant su įvairia medžiaga. Mokosi patirti empatiją Kitam (žmogui, gyvūnui) naudojant animacinius filmus ir apsverstant jų skirtumą nuo empatijos tikrovėje. Ar mačiau dokumentinių filmų apie vaikų gyvenimą kitose šalyse? Kuo skiriasi nuo mano gyvenimo? Kuo panašus?

22.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

22.4.1. Aš ir augmenija: Ar augalai mane džiugina? Ar bandžiau auginti augalą? Mokosi suprasti savo atsakomybę už augmenijos puoselėjimą. Domisi augalų teikiama nauda žmogui, kelia klausimus apie buvimo gamtoje, gryname ore svarbą. Praktikuoja rūpestį augalais, svarsto tokio rūpesčio prasmę. Ar žinau kiek daug pasaulyje yra skirtingų augalų? Kuo augalai skiriasi nuo daiktų? O nuo žmonių? Ar visiems augalams reikalinga žmonių globa?

22.4.2. Aš ir gyvūnija: Kokių iššūkių kyla prisiimant atsakomybę už naminių gyvūną? Kuo gyvūnai panašūs į žmones, kuo skiriasi? Kodėl kartais susiduriama su baime gyvūnams? Mokosi prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus. Apmąsto savo giminišką artumą gyvūnui ir galimą gyvūno baimę. Kelia klausimą, kada gyvūnams reikalinga žmogaus pagalba. Mokosi padėti gyvūnams artimiausioje aplinkoje. Kodėl lietuvių tautosakoje lapė vaizduojama kaip gudri melagė, vilkas – kvailokas? Kokias dar moralines savybes priskiria gyvūnams mūsų tautosaka?

22.4.3. Aš ir ekologija: Kodėl svarbu tinkamai rūšiuoti šiukšles? Mokosi suprasti savo atsakomybę už ekologinį savo artimiausios aplinkos ir visos planetos saugumą. Susipažįsta su pagrindiniais ekologiniais principais ir mokosi juos taikyti namų aplinkoje. Kodėl svarbu rūšiuoti visas šiukšles ir atliekas? Ar taupau vandenį ir elektrą? Kodėl svarbu tai daryti?

22.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: Ar trumpas socialinės reklamos filmas man padėtų suprasti šiukšlių rūšiavimo principus? Domisi meniniais ir dokumentiniais filmais apie gyvūniją ir gamtą. Mokosi diskutuoti, remdamasis peržiūrėta medžiaga. Ar reikia saikingai vartoti elektros energiją? Kodėl? Ar suprantu, kad mano prisijungimas prie virtualios erdvės (ypač tik pramogai) ekologine prasme yra destruktivus (juk reikia gaminti elektros energiją, kuri ne visada būna “žalioji”)?

23. Mokymo(si) turinys. 4 klasė

23.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys

23.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Kaip tapau toks, koks esu? Supranta ir reiškia savo savitumą per pomėgius, pasiekimus, gebėjimus, asmenines savybes. Mokosi klausyti kitų pasakojimus apie save. Demonstruoja savarankišką kūrybinį mąstymą. Kas padėjo man tapti tuo, kuo esu? Kaip mokytis kurti? Kas yra kūrybingumas ir kaip jis manyje reiškiasi? Kokiais būdais galiu išreikšti savo mintis?

23.1.2. Pažįsta savo jausmus: Išdavystė ir ištikimybė. Kas yra paslaptis? Ar paslaptį būtina saugoti? Kaip jautiesi, kai sužinai paslaptį? Ar galima paslaptį paviešinti? Ar tu norėtum turėti paslaptį?

Ar tu išsaugotum paslaptį? Kam esu ištikimas? Ar nori būti ištikimas? Kodėl išdavystė taip skaudina? Ar buvai kada nors išduotas? Koks tai jausmas? Kaip elgtis su išdavusiu draugu? Kas padeda išgyventi išdavystę? Toliau mokosi taikyti savistabą.

23.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Ištvėrmė: Kada būnu ištvėrmingas ir kada būnu silpnas? Domisi valios ugdymu bei kelia klausimą kodėl valia - svarbi savybė. Mokosi ištvėrmės kasdienėse situacijose. Ar noriu būti ištvėrmingas? Kodėl? Kokiose situacijose padeda ištvėrmė?

23.1.4. Aš ir virtualumas. Kuo kompiuteriniai žaidimai skiriasi nuo kitų žaidimų? Mokosi suprasti kaip veikia virtuali erdvė bei domisi kaip saugiai naudotis jos teikiamomis galimybėmis, tačiau supranta ir saikingo medijų naudojimo (laikantis susitarimų) svarbą, su suaugusiųjų pagalba planuoja laiką virtualioje erdvėje. Kartu su mokytoju,-a ir klasės draugais kelia klausimus apie besaikio naudojimosi virtualia erdve žalą. Ar žaidžiu kompiuterinius žaidimus? Ar įdomu? Kokį žaidimą norėčiau sukurti? Ar skaičiuoju žaidimų laiką?

23.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

23.2.1. Kitas kaip draugas: Ar visada lengva suprasti Kitą? Mokosi užmegzti ir ir palaikyti draugystę su suolu, klasės ir kitos klasės bendraamžiais; mokosi empatiškai suprasti draugą ir jo situacijas klasėje, užklasinėje veikloje ir pan., kalbasi su draugu apie tai. Kaip moka suprasti draugą? Kodėl draugas panašus į mane, bet vis dėlto – kitas? Kuo mes skiriamės? Kodėl svarbu priimti mano ir draugo skirtumus? Ar žinau kas yra empatija? Kodėl svarbu būti empatišku?

23.2.2. Kitas kaip artimas: Kaip tinkamai išsakyti savo nuomonę? Mokosi vertinti meilės jausmą santykiuose su Kitu kaip šeimos nariu. Mokosi suprasti tarpusavio pagalbos būtinumą, atsakomybę už Kitą kaip jaunesnį šeimos narį svarbą. Mokosi verbalizuoti santykiuose su Kitu kaip suaugusiu artimuoju kylančias problemas. Supranta pagarbos mokytojui (klasės, neformalių veiklų ir pan.) svarbą. Mokosi dialogiškai artikuliuoti savo problemas. Ar moku mandagiai šeimos nariams ar mokytojui pasakyti savo nuomonę, jei manau kitaip, priešingai? Kaip priimti Kito nuomonę, kuri nėra panaši į mano?

23.2.3. Kitas kaip svetimas: Apmąsto atsargumo su Kitu kaip nepažįstamuoju pavyzdžius. Mokosi suprasti santykio su Kitu kaip nepažįstamu suaugusiu sudėtingumą: mokosi pasitikėjimo ir atsargumo. Svarsto kokia patyčių daroma žala. Kas yra pasitikėjimas? Kodėl gali kilti noras nuskriausti kitą bendraamžį? Ar visais žmonėmis galima pasitikėti?

23.2.4. Virtualus Kitas: Kuo skiriasi bendravimas virtualioje erdvėje ir tikrovėje? Mokosi taikyti bendravimo virtualioje erdvėje taisykles, bendrauja mandagiai, gerbia virtualų Kitą. Svarsto kas yra pagarba, kodėl ji svarbi ir virtualioje erdvėje. Ar skiriasi bendravimo taisyklės virtualioje erdvėje ir realybėje? Ar nebūnu agresyvus ir piktas virtualiai bendraudamas su draugu? Kaip reaguojau į agresyvų bendravimą virtualioje erdvėje?

23.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

23.3.1. Aš ir šeima: Ar aš pats atsiprašau, kai būnu neteisingas? Mokosi vertinti ir plėtoti savo santykius su artimais ir tolimais šeimos nariais. Suvokia savo šeimos autentiškumą, gerbia šeimos narių privatumą ir jį puoselėja. Jei vyresnis šeimos narys mane baudžia, kaip atpažįstu – kada teisingai, o kada neteisingai? Ar atsiprašu manęs, jei esu nubaustas neteisingai?

23.3.2. Aš ir klasės draugai: Ko galiu išmokti iš klasės draugų? Mokosi empatiškai atliepti į draugams kylančias problemas. Mokosi pasidalinti mintimis ir savo patirtimi, mokosi diskutuoti su artimais draugais arba klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Mokosi kantrybės išklausti kitų nuomones. Mokosi iš kitų bendraamžių. Kaip galiu pratęsti kitų mintis? Jei galvoju kitaip, ar pasakau tai draugams? Lengva ar sunku išklausti kitą? Kodėl svarbu turėti kantrybės ir išklausti kito nuomonę?

23.3.3. Aš ir bendruomenė: Ar pažįstu savo bendruomenės gyvenimą ir ypatumus? Mokosi kurti pozityvų santykį su platesne bendruomene, kurioje gyvena nariais, domisi gyvenimu bendruomenėje. Kelia klausimus apie kitas religines, tautines, socialines bendruomenes, mokosi empatiško santykio su jomis. Kaip jaučiu, kad gyvenu bendruomenėje? Ar bendruomenės narių skirtumai trukdo gyventi kartu? Ar visi turėtume būti panašūs? Ar galėčiau įsijausti į kito žmogaus gyvenimą ir jo patyrimus? Ar galiu suprasti, kad kam nors gali būti sunku judėti arba, kad jis silpnai mato? Kodėl turėčiau tokiam bendruomenės nariui padėti?

23.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Mokosi naudotis mokytojų pasiūlytais savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais, juos naudoja dirbant su įvairia medžiaga. Mokosi patirti empatiją Kitam (žmogui, gyvūnui) naudojant istorines nuotraukas ar istorinę filmuotą medžiagą; apsvarstomas klausimas apie tokios empatijos skirtumą nuo empatijos tikrovėje.

23.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

23.4.1. Aš ir augmenija: Kas būtų, jei būčiau augalas? Koku augalu norėčiau būti? Mokosi suprasti savo atsakomybę už augmenijos puoselėjimą. Domisi augalų teikiama nauda žmogui, kelia klausimus apie buvimo gamtoje, gryname ore svarbą. Praktikuoja rūpestį augalais, svarsto tokio rūpesčio prasmę. Kaip manimi turėtų rūpintis, jei būčiau augalas? Kodėl svarbus miškas/giria lietuvių kultūroje ir tautosakoje? Ar tai galima sieti su tam tikromis tautos moralinėmis savybėmis?

23.4.2. Aš ir gyvūnija: Jei įsivaizduojamame pasaulyje (pavyzdžiui, sapne) būčiau gyvūnas – koku gyvūnu norėčiau būti? Mokosi prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus. Apmąsto savo artumą gyvūnui ir galimą gyvūno baimę. Kelia klausimus, kada gyvūnams reikalinga žmogaus pagalba. Mokosi padėti gyvūnams artimiausioje aplinkoje. Kokį gyvūną atitinka mano šiandieninė nuotaika?

23.4.3. Aš ir ekologija: Ar man svarbi mano aplinkos - namų, mokyklos, gamtos - švara? Mokosi suprasti savo atsakomybę už ekologinį savo artimiausios aplinkos ir visos planetos saugumą. Susipažįsta su pagrindiniais ekologiniais principais ir mokosi juos taikyti namų aplinkoje. Gal man nesunku būtų surinkti ir kai kurias kitų išmestas šiukšles?

23.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: Ar ekologines problemas parodantis vaizdas ar filmas mane sujaudina? Kodėl? Geba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais. Domisi meniniais ir dokumentiniais filmais apie gyvūniją ir gamtą. Mokosi diskutuoti, remdamasis peržiūrėta medžiaga. Ar pats piešiu, fotografuoju ekologines problemas, kurias matau savo aplinkoje? Kodėl reikia tai užfiksuoti?

2.4. Mokymo(si) turinys. 5 klasė

24.1. Saviugdys ir savisaugos mokymosi turinys

24.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Ar gerai save pažįstu? Suprasdamas savo savitumą ir jo raiškos ribas, jį išreiškia atitinkamu elgesiu (dėmesingai išklausdamas kitus), mąstymu, požiūriu į kitus. Tobulina savo kūrybinio ir kritinio mąstymo įgūdžius.

Ar visada patinku pati/pats sau? Kokios mano stipriosios pusės? Seneka sako: “Pasitikėjimas savimi ugdo drąsą”. Kaip atskirti pasitikėjimą savimi nuo susireikšminimo?

24.1.2. Pažįsta savo jausmus: Kas man padeda/galėtų padėti ugdytis kantrybę? Taiko savistabos principus. Diskutuoja apie paauglystės kaip pereinamojo laikotarpio galimus asmens vidinius konfliktus. Ugdo pozityvų mąstymą apie savo gyvenimą, geba pateikti pavyzdžių iš savo patirties, kaip jautėsi įvairiose situacijose. Irzlumas ir kantrybė: ar kartais suirztu be priežasties? Kada būnu kantrus/ , o kada suirzęs? Kodėl? Kokiose gyvenimo situacijose ji man reikalinga? Kas nutiktų, jei žmonės šios savybės neturėtų?

24.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Bioetika: mano kūnas. Svarsto sveikos emocinės ir fizinės gyvensenos prasmę. Argumentuoja kodėl svarbu vengti žalingų įpročių ir kodėl svarbu išmokti pasakyti “ne”. Praktikuoja valios ugdymą. Ugdo ištvermę kasdieniais veiksmais. Kokiose situacijose jaučiu savo kūną? Kada atkreipiu į jį dėmesį, kodėl? Mano kūnas keičiasi. Kas vyksta? Kodėl? Gal įdomu būtų pakalbėti apie tai su gydytoju?

24.1.4. Aš ir virtualumas: Kaip galėčiau gyventi pasaulyje, kuriame dar nebūtų išrastas kompiuteris? Mokosi saugiai išnaudoti savo asmens intelektualiniam tobulėjimui technikos atveriamas galimybes. Diskutuoja apie realybės svarbą, kaip virtuali erdvė dera su realybe. Mokosi savarankiškai planuoti laiką virtualioje erdvėje. Kelia klausimus kodėl svarbu saugoti savo asmeninius duomenis virtualioje erdvėje.

24.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

24.2.1. Kitas kaip draugas: Vienatvė ir bičiulystė. Ar galiu pasijausti vienišas, nors aplinkui mane supa daugybė žmonių? Ar tai ne keista? Kodėl taip nutinka? Ar man yra svarbi draugystė? Kodėl? Ar galiu įsijausti į draugo džiaugsmus ir bėdas? Ar pažįstu išdavystės skonį? Kodėl reikia apie tai kalbėtis su draugu?

24.2.2. Kitas kaip artimas: konfliktas. Mokosi suprasti konflikto su Kitu kaip suaugusiuoju artimuoju ar mokytoju galimybę, bei apmąsto to priežastis, pavojus ir galimas išeitis. Susipažįsta su įvairiais konflikto sprendimo būdais, mokosi juos pritaikyti bei taktiškai, ramiai spręsti konfliktines situacijas. Ar konfliktas su suaugusiu artimuoju ir suaugusiu tolimu Kitu, yra toks pats? Kartais tu mieliau būni su šeima, o kartais mėgsti pabūti viena arba vienas. Kodėl? Kaip manai? Kodėl kyla konfliktai su suaugusiais? Jei ne, tai kodėl? Kaip galima spręsti tokius konfliktus?

24.2.3. Kitas kaip svetimas: Kodėl kartais taip nutinka, kad Kitas tampa agresijos objektu? Mokosi suprasti pozityvaus ir tolerantiško santykio su Kitu kaip nepažįstamu bendraamžiu vertę. Svarsto agresijos ištakas ir galimybę Kitam, kitoniškumui apskritai. Diskutuoja apie patyčių destruktinę žalą, ieško pozityvių išeičių. Mokosi diskutuoti su Kitu įvairiomis temomis ir gebėti siekti bendro tikslo. Kodėl turiu būti empatiškas ir pagarbus santykyje su svetimu, gal tik praeviu ir pan.? Ar galiu dirbti ir siekti bendro tikslo su Kitu kaip svetimu? Ar lengva susipažinti su svetimu žmogumi? Pavyzdžiui, paklausti kelio, ar kitos informacijos? Kodėl baisu užmegzti pokalbį su svetimu žmogumi?

24.2.4. Virtualus Kitas: Kuo skiriasi realus gyvenimas nuo virtualios realybės? Svarsto gyvenimo vertę virtualybės atžvilgiu. Virtualioje erdvėje vengia patyčių. Mokosi rašyti mandagias, pagarbias žinutes, laiškus, vengia necenzūrinio 'slengo', svarsto mandagumo reikšmę gyvenime. Kartu su mokytoju, -a ir klasės draugais diskutuoja kuri realybė yra tikresnė? Kuri įdomesnė? Kodėl? Ar būtų įdomu gyventi tik virtualioje realybėje? Ar moku parašyti mandagų laišką draugui/mokytojui/kitam suaugusiam žmogui?

24.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

24.3.1. Aš ir šeima: Ar tariusi su savo šeima? Vertina šeimos instituciją, mokosi suvokti šeimos turėjimo prasmę savo dabarčiai ir ateičiai. Puoselėja pozityvų santykį su šeimos nariais. Ar vertinu vyresniųjų patirtį?

24.3.2. Aš ir klasės draugai: Bendraamžių pokalbiai. Vertina diskusiją su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Svarsto argumentavimo būtinumą. Mokosi įvardinti santykiuose su artimais arba klasės draugais kylančias krizes ir problemas. Mokosi empatijos ir pakantumo kitokiai nuomonei. Mokosi drąsos pasipriešinti neteisingai daugumos nuomonei. Kodėl įdomu pasikalbėti su bendraamžiais apie įvairius dalykus, jei jie aiškiai argumentuoja ir turi drąsos išsakyti savo nuomonę?

24.3.3. Aš ir bendruomenė: Bendri pomėgiai. Kas yra bendraminčiai? Mokosi vertinti ne tik savo artimą bendruomenę, bet ir savo tautą, valstybę bei kitas tautas, domisi jų istorija bei religija. Mokosi įvardinti savo santykiuose su bendruomene kylančias problemas ir krizes. Mokosi diskutuoti apie tarp skirtingų bendruomenių kylančias įtampas. Žmonės kartais jungiasi į bendruomenes pagal laisvalaikio pomėgius. Yra filatelistų bendrijos, baikerių, kinologų. Kokias dar panašias bendruomenes žinai? Kodėl žmonėms svarbu burtis į tokias bendruomenes? Kokias tradicijas turi įvairios bendruomenės? Kokios tradicinės šventės yra švenčiamos namuose? Ar man svarbi tų švenčių simbolika? Kodėl?

24.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė: Internetas ir cenzūra. Mokosi pasirinkti savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus ir mokosi kritiškai suprasti necenzūruotos, destruktivos medžiagos žalą. Mokosi patirti empatiją kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją ir kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančią dokumentiką. Susipažįsta su nacionaliniu kinu. Ar atpažįstu savo amžiaus tarpsniui tinkamą medžiagą? Ką darau, jei internete surandu man įdomių necenzūruotų vaizdų, su smurto scenomis?

24.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

24.4.1. Aš ir augmenija: Kaip tu jautiesi gamtoje? Mokosi praktiškai dalyvauti augmenijos puoselėjimo projektuose. Domisi aplinkos taršos, klimato kaitos poveikiu augalijos įvairovei. Ar susidraugauji su akmenimis, kalnais, medžiais ir kitais augalais? Kokią reikšmę augmenija turi platesnei aplinkai, pasauliui? Koks yra baltų pasaulėžiūros santykis su gamta?

24.4.2. Aš ir gyvūnija: Kodėl visos gyvybės yra vienodos vertės? Svarsto žmogaus skirtingumą nuo gyvūno. Prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus bei, jei yra galimybė, laukinius gyvūnus, ypač paukščius. Svarsto kodėl svarbu savanoriauti organizacijose, kurios gelbėja gyvūnus. Kuo žmogus skiriasi nuo gyvūno? Kaip žmogus ilgą laiką pateisino savo valdžią gyvūnams? Kodėl svarbios gyvūnus

gelbstinčios organizacijos? Ar žinai tokių organizacijų pavyzdžių? Kokios laukinių žvėrių savybės, išskiriamos tautosakoje, galėtų būti moralaus/nemoralaus elgesio pavyzdžiu?

24.4.3. Aš ir ekologija: Kodėl man turėtų rūpėti planetos likimas? Kasdieniais įpročiais mokosi prisiimti atsakomybę už savo aplinkos ekologiją. Mokosi taikyti ekologinius principus ne tik savo namų aplinkoje, bet ir gamtoje. Gal galėčiau paprasčiausiai maloniai gyventi negalvodamas apie rytojų? Kokiais kasdieniais įpročiais prisidedu prie visatos tausojimo?

24.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: Ar bandei fotografuoti gamtą? Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais. Fotografuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria fotomontažus apie gamtą ir gamtosaugines problemas. Ar norėtum dalyvauti fotoparodoje mokykloje tema "Pasivaikščiojimas gamtoje: mano išpūdžiai". Ką pirmiausia fotografuotum?

2.5. Mokymo(si) turinys. 6 klasė

25.1. Saviugdod ir savisaugos mokymosi turinys

25.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Aš - pastovus, -i, ar kintantis, -i? Suprasdamas,-a savo savitumą ir jo raiškos ribas, jį išreiškia atitinkamu elgesiu (dėmesingai išklausydamas,-a kitus), mąstymu, požiūriu į kitus. Tobulina savo kūrybinio ir kritinio mąstymo įgūdžius.

Aš keičiuosi? Kodėl? Ar tai nuo manęs priklauso? O kas - priklauso? Kodėl viskas tampa taip sudėtinga?

25.1.2. Pažįsta savo jausmus: Įžūlumas ir santūrumas: kodėl santūrumą žmonės gerbia, o įžūliū-nemėgsta? Taiko savistabos principus. Diskutuoja apie paauglystės kaip pereinamojo laikotarpio galimus asmens vidinius konfliktus. Ugdo pozityvų mąstymą apie savo gyvenimą, geba pateikti pavyzdžių iš savo patirties, kaip jautėsi įvairiose situacijose. Kodėl kartais norisi būti įžūliu? Jei būčiau nuolatos įžūlus - ar sau toks patikčiau? Kaip išmokti elgtis santūriai?

25.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Ką galvoju apie mirtį? Svarsto sveikos emocinės ir fizinės gyvensenos prasmę. Argumentuoja kodėl svarbu vengti žalingų įpročių ir kodėl svarbu išmokti pasakyti "ne". Praktikuoja valios ugdymą. Ugdo ištvermę kasdieniais veiksmais.

Kaip elgiuosi per Vėlines? Ar esi jautęs netekties jausmą?

25.1.4. Aš ir virtualumas: Kodėl svarbu planuoti savo laiką? Mokosi saugiai išnaudoti savo asmens intelektualiniam tobulėjimui technikos atveriamas galimybes. Diskutuoja apie realybės svarbą, kaip virtuali erdvė dera su realybe. Mokosi savarankiškai planuoti laiką virtualioje erdvėje. Kelia klausimus kodėl svarbu saugoti savo asmeninius duomenis virtualioje erdvėje.

Ar praleistas laikas virtualybėje yra prarastas laikas? Kaip jaučiuosi švaistydamas laiką? Kodėl virtualioje erdvėje lengva prarasti laiko pojūtį? Kokiose situacijose laiką paskirstau netinkamai?

25.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

25.2.1. Kitas kaip draugas: Ar tu kada nors jautėsi vieniša ar vienišas? Mokosi vertinti draugystę ir išdavystės pavojų. Ar moki save nuraminti? Kokia vienvėsis spalva? Ką darote, kad nebūtumėte vieniši? Ar galima pamilti savo vienvėsis? Ar būna linksma vienvėsis? Ar tik liūdna?

25.2.2. Kitas kaip artimas: Kaip pajuntame meilę tėvams? Mokosi suprasti konflikto su Kitu kaip suaugusiuoju artimuoju ar mokytoju galimybę, bei apmąsto to priežastis, pavojus ir galimas išeitis. Susipažįsta su įvairiais konflikto sprendimo būdais, mokosi juos pritaikyti bei taktiškai, ramiai spręsti konfliktines situacijas. Kaip jautiesi konflikto su tėvais atveju? Dėl kokių priežasčių jie įvyksta? Kaip juos spręsti?

25.2.3. Kitas kaip svetimas: Ar sunku kreiptis pagalbos į nepažįstamą žmogų? Kodėl? Mokosi suprasti pozityvaus ir tolerantiško santykio su Kitu kaip nepažįstamu bendraamžiu vertę. Svarsto agresijos ištakas ir galimybę Kitam, kitoniškumui apskritai. Diskutuoja apie patyčių destruktinę žalą, ieško pozityvių išeikių. Kokie pavojai slypi per daug pasitikint svetimų žmogumi?

26.2.4. Virtualus Kitas: Kodėl virtualioje realybėje turiu išlikti toks pat jautrus ir pagarbus kitam kaip ir realybėje? Svarsto gyvenimo vertę virtualybės atžvilgiu. Virtualioje erdvėje vengia patyčių. Mokosi rašyti mandagias, pagarbias žinutes, laiškus, vengia necenzūrinio 'slengo', svarsto mandagumo reikšmę gyvenime. Kaip bendrauju virtualiose platformose, kuriose vyksta nuotolinis mokymasis: ar esu mandagus, kokią nuotrauką įsikeliu, kaip komentuoju klasės draugų parašymus arba darbus (pavyzdžiui, kai visi 6-okai sukelia savo pieštus darbus į vieną bendrą erdvę).

25.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

25.3.1. Aš ir šeima: Ar tavo tėvai tave supranta? Vertina šeimos instituciją, mokosi suvokti šeimos turėjimo prasmę savo dabarčiai ir ateičiai. Puoselėja pozityvų santykį su šeimos nariais. Ar būtina tėvams patikėti paslaptis? Ar tai priklauso nuo paslapčių? Kodėl man sunku/lengva patikėti tėvams savo paslaptis? Kodėl man turi būti svarbu kurti darnius, pasitikėjimu grįstus santykius su šeimos nariais?

25.3.2. Aš ir klasės draugai: Jei tavo nuomonė skiriasi nuo visų, iš kur semiesi drąsos ją išsakyti? Vertina diskusiją su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Svarsto argumentavimo būtinumą. Mokosi įvardinti santykiuose su artimais arba klasės draugais kylančias krizes ir problemas. Mokosi empatijos ir gebėjimo priimti kitokią nuomonę. Mokosi drąsos pasipriešinti neteisingai daugumos nuomonei. Kas būtų, jeigu sužinotum, kad tavo draugai tave apgaudinėja ir nenori su tavimi bendrauti? Ar pats niekada nedalyvauji tokiaame psichologiniame smurte?

25.3.3. Aš ir bendruomenė: Bendraamžių bendruomenės. Mokosi vertinti ne tik savo artimą bendruomenę, bet ir savo tautą, valstybę bei kitas tautas, domisi jų istorija bei religija. Mokosi įvardinti savo santykiuose su bendruomene kylančias problemas ir krizes. Mokosi diskutuoti apie tarp skirtingų bendruomenių kylančias įtampas.

Kodėl su savo bendraamžiais įdomiau bendrauti nei su kitais žmonėmis? Kodėl kartu su kitais yra saugiau nei vienam? Kodėl grupė turi turėti lyderį? Ar pats norėtum būti lyderiu? Ar lyderis - visada teisingas? O jei lyderis neteisingas - kaip įgyti drąsos jam tai pasakyti? Kaip jaučiatės jei nepriima nepriėmė į kurią nors grupę?

25.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Mokosi pasirinkti savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus ir mokosi kritiškai suprasti necenzūruotos, destruktivios medžiagos žalą. Mokosi patirti empatiją kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją ir kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančią dokumentiką. Susipažįsta su nacionaliniu kinu.

Ar gebi įsijausti į kito patirtį filmuose ir ją suprasti? Kokius lietuviškus filmus (meninius ar dokumentinius) esi matęs? Kas juose pasirodė svarbu?

25.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

25.4.1. Aš ir augmenija: Ar gamta veikia žmogų? Mokosi praktiškai dalyvauti augmenijos puoselėjimo projektuose. Domisi aplinkos taršos, klimato kaitos poveikiu augalijos įvairovei. Kaip buvimas gamtoje pakeičia savijautą?

25.4.2. Aš ir gyvūnija. Ar žmogus turėtų prisiimti atsakomybę už laukinius gyvūnus ar paukščius? Svarsto žmogaus skirtingumą nuo gyvūno. Prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus bei, jei yra galimybė, laukinius gyvūnus, ypač paukščius. Svarsto kodėl svarbu savanoriauti organizacijose, kurios gelbėja gyvūnus. Gal esi bandęs savanoriauti gyvūnų prieglaudoje ar gamtos apsaugos organizacijose?

25.4.3. Aš ir ekologija. Kaip galiu prisidėti prie planetos puoselėjimo savo individualiais veiksmais? Kasdieniais įpročiais mokosi prisiimti atsakomybę už savo aplinkos ekologiją. Mokosi taikyti ekologinius principus ne tik savo namų aplinkoje, bet ir gamtoje.

Ar gali tokios didžiulės planetos likimas priklausyti nuo mano menkų pastangų?

25.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: Kokias nuotraukas apie augalus, gyvūnus ir gamtosaugą pasiūlyčiau aptarti klasėje su draugais? Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais. Fotografuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria fotomontažus apie gamtą ir gamtosaugines problemas.

Kokius žymius gamtos fotografus žinai, kodėl jų darbas įdomus ir svarbus? Ar svarbu ekologines problemas viešinti virtualioje erdvėje? Ar tai turi įtakos problemos suvokimui ir sprendimui?

26. Mokymo(si) turinys. 7 klasė

26.1. Saviugdros ir savisaugos mokymosi turinys

26.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Kokiose gyvenimo situacijose galiu atrasti save kaip kuriantį, - čią? Analizuoja savo unikalumą per įvairius kontekstus: gebėjimus, mąstymą, kūrybiškumą, pomėgius, siekius. Atsargiai vertina savo kritines nuostatas savo paties mąstymo, pažiūrų, kūrybiškumo atžvilgiu (t.y. suvokia, kad pats negali būti sau objektyvus).

Ar kartais neabejoju tuo, kas vyksta, prasme? Kai rašytojas rašo autobiografiją, ar jis neieško savęs? Kai dailininkas kuria autoportretą, ar jis kartu neieško savęs? Ar žinai ką reiškia objektyvumas?

Ar sunku būti objektyviam? Ar sutiktumėte, kad tradicinių amatų įvaldymas galėtų suteikti asmeniui unikalumo? Kodėl?

26.1.2. Pažįsta savo jausmus: Uždarumas ir atvirumas: ar dalinuosį savo mintimis ir jausmais su kitais žmonėmis? Randa sau labiausiai tinkantį savistabos būdą. Domisi ir mokosi atpažinti savo asmens vidinius konfliktus, galimas psichologines krizes ir kreipiasi pagalbos. Žino įvairių būdų kaip suvaldyti agresiją ir stresą.

Ar manai, kad vienatvėje galima nugrimzti juodžiausiam tamson? Ar turiu su kuo pasidalinti savo jausmais? Kas atsitinka, kai jausmus laikome užgniauzę savyje? Ar manai, kad kitų patarimai yra Tau svarbūs? Ar neišpasakoji kitiems pernelyg daug savų paslapčių? Kaip surasti protingą ribą?

26.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Kaip apsaugoti savo kūną ir psichiką nuo žalingų priklausomybių? Diskutuoja kodėl svarbu saugoti savo ir kitų emocinę sveikatą, atpažįsta ir taikiai pasipriešina žodiniam ar fiziniam smurtui, kreipiasi pagalbos. Mokosi sveikos gyvensenos įpročių. Valingai vengia žalingų įpročių. Praktikuoja savo ištvėrę kasdienėse situacijose.

Ar domiuosi sveika gyvensena mityba? Ar sportuoju? Ar saugau save nuo liūdesio ir neviltinges? Ar saugau save nuo mirties? Kodėl svarbu prižiūrėti ne tik fizinę, bet ir psichologinę sveikatą, kokią įtaką tai turi mano asmenybei? Kokias lietuvių sveikatinimosi tradicijas galėtumėte pritaikyti sau?

26.1.4. Aš ir virtualumas: Kaip saugoti savo asmeninius duomenis virtualioje erdvėje? Mokosi kritiškai įvertinti priklausomybę nuo virtualios erdvės. Svarsto apie dirbtinio intelekto specifiką. Diskutuoja apie laiko virtualioje erdvėje planavimo svarbą. Mokosi saugoti savo asmeninius duomenis naudojantis medijomis.

Kas yra priklausomybė nuo virtualios erdvės, kaip elgtis turint tokią priklausomybę? Kaip jos išvengti?

26.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

26.2.1. Kitas kaip draugas: Ar turi draugą, kuriuo besąlygiškai pasitiki? Kuriamas draugystės ryšys su Kitu atliekant užduotis klasėje, žaidžiant ir bendraujant užklasinėje veikloje, stengiamasi į draugą kreiptis atvirai, klausiana dėl pašlijusių santykių, bandoma suprasti posakį „Draugas – tai mano kitas „Aš“. Kelia klausimą kada draugystė pereina į meilę. Ar gerai pažįstu savo draugą?

26.2.2. Kitas kaip artimas: Kodėl svarbu būti empatišku esančiam šalia? Įsisąmonina konflikto su kitu kaip suaugusiuoju artimuoju ar mokytoju galimybę. Apmąsto to priežastis, pavojus ir praktiškai ieško galimų išeičių. Supranta amžiaus tarpinių lūkesčių, galimybių ir raiškos skirtis. Empatiškai jausmais atliepia kitų amžiaus tarpinių Kito problemoms. Ieško bendradarbiavimo, kreipiasi pagalbos. Mokosi argumentuoti savo poziciją konfliktinėje situacijoje ir išklausti Kito argumentų, mokosi logiškai rasti tinkamiausią konflikto sprendimo būdą.

Ar kasdienybėje bandai įsijausti į Kitą? Ar man reikalingos žinios apie kitų tautų etiketą ir kitų religijų kalendorines šventes?

26.2.3. Kitas kaip svetimas: Jaučiu pyktį Kitam, ką daryti? Mokosi diskutuoti su Kitu kaip nepažįstamuoju. Suvokia agresijos ištakas ir galimybę Kitam, kitoniškumui apskritai. Apmąsto ir supranta, pripažįsta patyčių destruktinę žalą, geba joms pasipriešinti, ieško pozityvių išeičių. Kodėl svarbu ir kaip priimti kitą žmogų?

26.2.4. Virtualus Kitas: Kodėl įdomu diskutuoti virtualioje erdvėje net su nepažįstamais žmonėmis? Mokosi diskutuoti su virtualiu Kitu socialiniuose tinkluose, virtualiose bendravimo platformose, gerbia Kito nuomonę, privatumą. Virtualioje erdvėje ne tik vengia patyčių, necenzūrinio 'slengo', bet ir priešinasi pastebėtoms patyčioms Kito atžvilgiu. Kritiškai mąsto, atpažįsta ir vengia asmenines ribas pažeidžiančio elgesio virtualioje erdvėje.

Kokios yra virtualios diskusijos nerašytos taisyklės? Ko turėčiau vengti? Į ką turiu atkreipti dėmesį?

26.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

26.3.1. Aš ir šeima: Kokia šeimos švenčių prasmė? Kūrybiškai puoselėja savo santykius su šeima ir tarp šeimos narių, suvokia rutinos ir nuobodulio pavojingumą bendram buvimui šeimoje. Kokios mano šeimos tradicijos? Kaip švenčiame įvairias šventes? Kaip sveikinu savo šeimos narius jų gimtadienio proga? Ar turiu savo pareigas šeimoje? O teises?

26.3.2. Aš ir klasės draugai: Kaip suderinti sąžiningą laikyseną ir gerus santykius su klasės draugais? Savarankiškai praktikuoja diskusiją su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Tobulina argumentavimo galimybę. Mokosi iš kitų. Empatiškai reaguoja į draugams kylančias problemas. Pataria ir paskatina artimus draugus arba klasės draugus kreiptis pagalbos, jei mato jos būtinybę. Suvokia daugumos nuomonės problemišumą ir reflektuoja savo individualią poziciją.

Kodėl svarbu diskutuoti su bendraamžiais ir neformalioje aplinkoje, už mokyklos ribų? Ko išmokstame tokiuose pokalbiuose? Jei klasės draugai prašo nusirašyti namų darbus – kaip turiu reaguoti, elgtis?

26.3.3. Aš ir bendruomenė: Alternatyvios bendruomenės. Vertina ne tik savo artimą bendruomenę, bet ir savo tautą bei kitas tautas, gilina į jų istoriją ir religijas. Diskutuoja apie konstruktyvius dialoginio santykio tarp skirtingų bendruomenių būdus. Vertina socialinę pagalbą socialiai jautrioms bendruomenės grupėms.

Kodėl kartais norisi mesti iššūkį įprastiems papročiams ir normoms? Ar pažįstu žmonių, kurie priklausytų alternatyvioms bendruomenėms? Kas svarbu alternatyvių bendruomenių nariams? Ar man tai įdomu? Kaip mano aplinkoje palaikomos bendruomenės tradicijos?

26.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė: Ką galiu sužinoti iš TV bei radijo laidų, *podkastų*? Atsirenka savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus. Kriškaitai supranta necenzūruotos, destruktivios medžiagos žalą. Svarsto kibernetinio nesaugumo grėsmę. Įsisąmonina empatijos patirtį kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją, suvokia kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančios dokumentikos vertę.

Ar žiūri informacines laidas, žinias? Ar jos papildo mano mokykloje įgytas žinias? Ar kelia susidomėjimą ir norą pažinti? Ar pastebiu reklamą TV laidoje/radijuje? Ar mane ji domina? Ar domiuosi nacionaliniu kinu? Kokį filmą rekomenduočiau draugui, kodėl?

26.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

26.4.1. Aš ir augmenija: Ar galėtum pavadinti save “gamtos vaiku”? Pasiūlo naujų idėjų laukinės augmenijos puoselėjimui ir jas praktiškai išbando mokyklos ar savo namų aplinkoje. Supranta augalų prasmę žmonių gyvenimui ir planetos likimui. Išbando savanorystę gamtosaugos projektuose parkuose, miškuose, gamtoje. Aplinkos etika (Peteris Singeris). Ką vadini gamta? Kaip manai, kokius jausmus bei potyrius išgyvena “gamtos vaikai”?

26.4.2. Aš ir gyvūnija: Ką žinai apie gyvūnų teises? Diskutuoja apie žmogaus ir gamtos harmoniją, kelia klausimus apie žmogaus ir gamtos santykio prasmę. Mokosi reflektuoti žmogaus atsakomybę už gyvūnus ir suvokia galimą jų išnaudojimą. Susipažįsta su savanorystės gyvūnų globos įstaigose galimybėmis. Elgesio su gyvūnais etika. Kuo gyvūnų teisės skiriasi nuo žmogaus teisių?

26.4.3. Aš ir ekologija: Kodėl klimato atšilimas pakeis visas ekologines sistemas, įvairias gyvūnų bei augalų rūšis? Mokosi reflektuoti globalinių ekologinių problemų svarbą ir derinti jas su artimiausios aplinkos puoselėjimu. Ne tik patys taiko ekologinius principus savo kasdienybėje, bet ir diskutuoja apie jų prasmę su kitais. Kaip klimato pakeis mano gyvenimą? Kodėl svarbu rūpintis ekologija dabar?

26.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: Kokios pilietinės iniciatyvos padeda spręsti ekologines problemas? Naudojasi savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Filmuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria video projektus apie gamtą ir gamtosaugines problemas. Ar dokumentiniai, meniniai filmai apie ekologines katastrofas, labiau mane sujaudina, nei tradicinis tokių problemų svarstymas ir jų priežasčių analizė klasėje? Jei taip, tai - kodėl? Ar galėčiau pasinaudodamas informacinėmis technologijomis sukurti ką nors panašaus? Gal mano sprendimas padėtų į ekologines problemas atidžiau žvelgti ir kitus bendraamžius?

27. Mokymo(si) turinys. 8 klasė

27.1. Saviugdys ir savisaugos mokymosi turinys

27.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Koks mano santykis su savimi pačiu? Analizuoja savo unikalumą per įvairius kontekstus: gebėjimus, mąstymą, kūrybiškumą, pomėgius, siekius. Rezervuotai vertina savo kritines nuostatas savo paties mąstymo, pažiūrų, kūrybiškumo atžvilgiu (t.y. suvokia, kad pats negali būti sau objektyvus).

Ar sutariu pats su savimi, ar suprantu save? Ar kūrybiškumas padeda išreikšti save?

27.1.2. Pažįsta savo jausmus: Ar randu laiko savęs stebėjimui? Randa sau labiausiai tinkantį savistabos būdą. Domisi ir mokosi atpažinti savo asmens vidinius konfliktus, galimas psichologines krizes ir kreipiasi pagalbos. Žino įvairių būdų kaip suvaldyti agresiją ir stresą.

Kada labiausiai jaučiu jausmų audrą? Ar pavyksta išlikti ramiam sudėtingoje situacijoje? Kodėl kartais būnu agresyvus? Ar nuo mano agresijos būna blogai ir man pačiam, ar tik kitam, į kurį nukreiptas mano pyktis? Kaip suvaldau pyktį?

27.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Kada mane valdo protas? O kada jausmai? Diskutuoja kodėl svarbu saugoti savo ir kitų emocinę sveikatą, atpažįsta ir geba taikiai pasipriešinti žodiniam ar fiziniam smurtui, geba kreiptis pagalbos. Mokosi sveikos gyvensenos įpročių. Valingai vengia žalingų įpročių. Praktikuoja savo ištvermę kasdienėse situacijose.

Ar gali mano protas suvaldyti jausmus? Ar teko kada nors parodyti, koks esi stiprus? Kaip jautiesi, kai esi stiprus? Ar gerai kartais būti silpnam? Kodėl?

27.1.4. Aš ir virtualumas. Ką žinau apie dirbtinį intelektą? Mokosi kritiškai įvertinti priklausomybę nuo virtualios erdvės. Svarsto dirbtinio intelekto privalumus ir keliamą neigiamą poveikį. Diskutuoja apie laiko virtualioje erdvėje planavimo svarbą. Ką apie tai galvoji? Kokiose srityse jau naudojamas dirbtinis intelektas ir kokį poveikį tai daro žmonėms?

27.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

27.2.1. Kitas kaip draugas: Kas yra tikra draugystė? Ar dalinatės su draugais svajonėmis ir tikslais? Jei neturi draugo - kokio draugo norėtum? Su kokiais literatūriniais ar istoriniais veikėjais norėtum draugauti? Ar svarstei, kada draugystė perauga į meilę?

27.2.2. Kitas kaip artimas. Pagarba tėvams. Įsisąmonina konflikto su kitu kaip suaugusiuoju artimuoju ar mokytoju galimybę. Apmąsto to priežastis, pavojus ir praktiškai ieško galimų išeičių. Supranta amžiaus tarpinių lūkesčių, galimybių ir raiškos skirtis. Empatiškai jausmais atliepia kitų amžiaus tarpinių Kito problemoms. Ieško bendradarbiavimo, kreipiasi pagalbos. Mokosi argumentuoti savo poziciją konfliktoje situacijoje ir išklausti Kito argumentų, mokosi logiškai rasti tinkamiausią konflikto sprendimo būdą.

Kas sukelia mano pagarbą tėvams: jų išmintingas griežtumas, atlaidumas, supratingumas? Kas dar? Ar seneliai gali būti artimesni nei tėvai?

27.2.3. Kitas kaip svetimas. Kaip jaučiuosi, kai mane ignoruoja ir atstumia? Mokosi diskutuoti su Kitu kaip nepažįstamuoju. Suvokia agresijos ištakas ir galimybę Kitam, kitoniškumui apskritai. Apmąsto ir supranta, pripažįsta patyčių destruktinę žalą, geba joms pasipriešinti, ieško pozityvių išeičių. Dėl kokių priežasčių kyla pašaipos (iš kurstančio pašaipas ir to, iš kurio šaipomasi perspektyvos)? Kodėl svarbu turėti žmogų/žmones šalia, kuriems iš tiesų rūpiu?

27.2.4. Virtualus Kitas. Kaip elgtis susidūrus su patyčiomis virtualioje erdvėje? Mokosi diskutuoti su virtualiu Kitu socialiniuose tinkluose, virtualiose bendravimo platformose, gerbia Kito nuomonę, privatumą. Virtualioje erdvėje ne tik vengia patyčių, necenzūrinio 'slengo', bet ir priešinasi pastebėtoms patyčioms Kito atžvilgiu. Geba kritiškai mąstyti, atpažinti ir vengti įtartino elgesio virtualioje erdvėje.

Ar turėsiu drąsos pasipriešinti patyčioms, jei pastebėsiu kurį nors iš virtualių draugų psichologiškai terorizuojamą?

27.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

27.3.1. Aš ir šeima. Kodėl tokia svarbi taika tarp skirtingų šeimos narių? Kūrybiškai puoselėja savo santykius su šeima ir tarp šeimos narių, suvokia rutinos ir nuobodulio pavojingumą bendram buvimui šeimoje.

Kaip konfliktai tarp kitų šeimos narių veikia mane? Ką darau, kai jie pykstasi? Ar taikau kūrybiškus sprendimus šeimos santykiuose? Kaip pajvairinti šeimos kasdienę rutiną? Ką daryti, kai ištinka nuobodulys?

27.3.2. Aš ir draugai. Kaip konstruktyviai išspręsti diskusijose su bendraamžiais kylančius konfliktus? Savarankiškai praktikuoja diskusiją su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Tobulina argumentavimo galimybę. Mokosi iš kitų. Konstruktyviai ir empatiškai sprendžia draugams kylančias problemas. Pataria ir paskatina artimus draugus arba klasės draugus

kreiptis pagalbos, jei mato jos būtinybę. Suvokia daugumos nuomonės problemišumą ir reflektuoja savo individualią poziciją.

Kodėl svarbu mokytis argumentuoti?

27.3.3. Aš ir bendruomenė: Kaip su(si)taria skirtingos bendruomenės? Vertina ne tik savo artimą bendruomenę, bet ir savo tautą bei kitas tautas, gilina si į jų istoriją ir religijas. Diskutuoja apie konstruktyvius dialoginio santykio tarp skirtingų bendruomenių būdus. Vertina socialinę pagalbą socialiai jautrioms bendruomenės grupėms.

Kodėl svarbi pagarba kitų bendruomenių istorijai, kitoms religijoms?

27.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Ar norėčiau kurti savo laidas? Atsirenka savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus. Kitiškai supranta necenzūruotas, destruktivios medžiagos žalą. Svarsto kibernetinio nesaugumo grėsmę. Įsisažmonina empatijos patirtį kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją, suvokia kitiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančios dokumentikos vertę.

Kokias temas norėčiau analizuoti? Jei įsivaizduojamoje realybėje man būtų leista sukurti autorinę TV ar radijo laidą - ką pasiūlyčiau? Kokius nacionalinių kūrėjų filmus esu matęs,-iusi paskutiniu metu? Kokį įspūdį paliko šie filmai?

27.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

27.4.1. Aš ir augmenija. Kas yra aplinkos etika? Ko labiau trokštu - saugoti gamtą ar ją vartoti? Kaip galiu prisidėti prie augmenijos puoselėjimo, ar suprantu to reikšmę?

27.4.2. Aš ir gyvūnija. Kodėl nepateisinamas žiaurus elgesys su gyvūnais? Kodėl tiek daug beglobių gyvūnų, kaip būtų galima jiems padėti? Ką būtų galima pakeisti, kad šios problemos mastai mažėtų?

27.4.3. Aš ir ekologija. Ar galiu prisidėti prie klimato atšilimo stabdymo? Kodėl kažkam svarbu tai sustabdyti? Kokiais projektais galėčiau daryti įtaką? Kokią reikšmę klimato atšilimas turi mano artimiausiai aplinkai? Kas yra tvarumas? Kodėl svarbu mažinti vartojimą? Kodėl svarbu didinti antrinių daiktų panaudojimą?

27.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje. Kokius dokumentinius ar meninius filmus žinau apie gyvūnus Lietuvoje ir pasaulyje? Kokie man įdomiausi?

Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais (vaidybiniai ar diegeziniai, t.y. nurodantys į ką nors būdai). Filmuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria video projektus apie gamtą ir gamtosaugines problemas.

28. Mokymo(si) turinys. 9 (I gimnazijos) klasė

28.1. Saviugdod ir savisaugos mokymosi turinys

28.1.1. Pažįsta savo unikalumą. Aš - pats sau ir Aš - Kitiems. Apmąsto save kaip autentišką, sąmoningai veikiančią ir savarankiškai mąstančią bei jaučiančią asmenybę. Analizuoja savo unikalumą ir kelia asmeninius tikslus, svarsto autentiškus ateities pasirinkimus, t.y. kuria savo gyvenimo projektą. Kelia klausimus dėl specialybės pasirinkimo. Suvokia savo kūrybinio ir kritinio mąstymo unikalumą ir nepakartojamumą, bei supranta savo ribotumą.

Kaip manoj Aš tapatumą man padeda atskleisti Kiti žmonės? Gal Kitas žmogus yra manoj Aš veidrodis? Kaip mano stipriosios savybės galėtų pasitarnauti darbui su kitais žmonėmis, kokie tai būtų darbai, specialybės? Ar keliu sau tikslus? Ar aš turiu idealų? Kaip atsiranda mūsų gyvenime idealai?

28.1.2. Pažįsta savo jausmus. Kaip savistaba padeda man kasdienybėje? Naudoja įvairius refleksijos būdus kasdienėje patirtyje. Priima jausmus kaip svarbią savo savarankiškos asmenybės dalį, geba juos analizuoti, suprasti, pateikti pavyzdžių iš savo patirties, moka suvaldyti stresą, nerimą, kitus destruktivius jausmus sau labiausiai tinkančiu būdu.

Ką darau, kai pajuntu kylantį nerimą? Kokia nerimo reikšmė žmogui?

28.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Kodėl svarbu mylėti ir rūpintis savimi? Praktikuoja sveiką gyvenseną ir mitybą, diskutuoja apie jų svarbą. Skiria laiko savo emocinei sveikatai, ir savo savijautos refleksijai, saugo savo asmenines ribas. Reflektuoja išsvermę kasdienėse situacijose, įvardija situacijas kada pritrūksta išsvermės, kelia klausimus kodėl.

Ar nėra savanaudiška rūpintis savimi? Ar skiriu laiko savo emocinei sveikatai? Kodėl svarbu skirti tam laiko? Ar patiriu kūno judėjimo teikiamą džiaugsmą? Kodėl negaliu savęs žaloti ir naikinti?

Kodėl negaliu kito žaloti ir naikinti? Kodėl negaliu išlikti abejingas, jei kitas žaloja ir naikina save? Kodėl gyvybė turi absoliučią vertę? Kaip pasiekti ataraksiją - sielos ramybę? Ar galėtumėte nusakyti pagrindinių tradicinių lietuviškų patiekalų sudėtį ir tos sudėties santykį su sveika gyvensena?

28.1.4. Aš ir virtualumas. Ar pajėgiu suvokti priklausomybės nuo virtualios erdvės grėsmę? Diskutuoja apie neatsakingo virtualios erdvės naudojimo pasekmes. Diskutuoja apie dirbtinio intelekto įtaką žmogui. Taiko saugaus naudojimosi virtualia erdve principus, saugo savo savo asmeninius duomenis. Kaip ir kiek galėčiau sutrumpinti virtualioje erdvėje praleidžiamą laiką? Ar norėčiau jį trumpinti? Kuo pakeisčiau?

28.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

28.2.1. Kitas kaip draugas. Ar niekada nesi išdavęs draugo? Reflektuoja draugystės santykio su Kitu prasmę ir jo svarbą gyvenime. Dialogiškai aptaria tarpusavio konkurencijos problemas. Suklydus pripažįsta klaidą, atsiprašo. Atsakingai vertina užsimezgiusius meilės ryšius.

Ar turėtume draugų, jei nebūtų pasitikėjimo? Ar tikri draugai gali apgauti vieną kitą? Ar draugystė visada būna nuoširdi? Kuo skiriasi Tu nuo Aš? Kodėl jaučiu savyje troškimą dominuoti, aplenkinti Kitus?

28.2.2. Kitas kaip artimas. Mano santykis su tėvais. Mokosi suprasti ir empatiškai atjausti Kitą kaip kitos amžiaus grupės narį, bei mokosi praktiškai padėti, globoti, priimti asmeninę ir socialinę atsakomybę savo galimybių rėmuose. Mokosi suprasti santykių autentiškumą su Kitu kaip tėvu, mama, ar Kitu kaip mokytoju (klasės, neformalių veiklų ir pan.). Diskutuoja, argumentuoja savo požiūrį, priima Kito kaip suaugusiojo požiūrį, geba atsiprašyti, jei yra neteisis. Michelis Montaigne'is rašo, kad tėvai negali būti vaikų draugais, nes vaikai turi turėti savų paslapčių. Ar sutinkate su šia mintimi? Kuo skiriasi motinos meilė ir tėvo meilė? Kodėl esame labai pažeisti, jei kurios nors iš jų netenkame?

28.2.3. Kitas kaip svetimas: Kas paskatina einant gatve duoti prašančiam išmaldą? Kuria konstruktyvius santykius su Kitu kaip nepažįstamuoju. Suvokia Savas-Svetimas skirties svarbą ir mokosi iš tos skirties. Savo empatijos pavyzdžiu daro įtaką Kitam. Vertina Kitą kaip savaiminę vertybę ir konstruktyviai sprendžia galimai išskylančius konfliktus.

Ar išmaldos davimas yra užuojauta, empatinis įsijautimas į Kito situaciją, ar noras pačiam sau atrodyti geru? O gal padedu todėl, kad man gera padėti be jokio "kodėl"?

28.2.4. Virtualus Kitas. Kokios ribos turiu neperžengti, kad nepažeisčiau savo ir kitų privatumo bendraudamas virtualioje erdvėje? Sumaniai (išmintingai, protingai, atvirai, lanksčiai), empatiškai ir pagarbiai, saugo tiek savo, tiek Kito privatumą dialogiškai bendraujant su Kitu virtualioje erdvėje. Reflektuoja virtualios erdvės reikšmę savo gyvenime.

28.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

28.3.1. Aš ir šeima. Kaip padedu savo šeimos nariams sudėtingose ir netikėtose situacijose? Mokosi priimti asmeninę ir socialinę atsakomybę per konkrečią pagalbą šeimos nariams. Domisi šeimos genealogija, gerbia savo protėvius ir kuria savo autentišką buvimo būdą. Reflektuoja kokią reikšmę jo asmenybei turi jo šeima, giminė.

Ar man svarbu, kas šeimos nariams sekasi, kas nesiseka? Ar surandu šiltą žodį, kada jiems to reikia?

28.3.2. Aš ir draugai. Kaip pasimokyti iš nesutarimų ir nuomonių įvairovės? Reflektuoja empatiją, diskusiją ir argumentavimą, kaip socialinės komunikacijos būdus. Geba pagrįstai argumentuoti. Atskiria *sofistinį* (tuščiažodžiantį, niekuo neparemtą) išvedžiojimą nuo tikrojo įsitikinimo pagrindimo. Siekia turėti bendraminčių, draugų, priima kitų autentiškumą ir puoselėja savąjį. Geba kitiems parodyti drąsios, savarankiškos laikysenos pavyzdį. Ar grupėje būtina nuomonių įvairovė?

28.3.3. Aš ir bendruomenė. Bendruomenė ir protestas. Mokosi surasti *aristotelišką aukso vidurį* tarp tautinių ir globalaus pasaulio, pasaulietinių ir religinių vertybių. Mokosi priimti socialinę atsakomybę ne tik už savo, bet ir kitų bendruomenių narius, diskutuoja apie pagalbos svarbą ir vertę. Aktyviai savanoriauja, padeda socialiai jautrioms bendruomenėms.

Ar manau kad patirianti skriaudą socialinė grupė turi teisę protestuoti prieš daugumą gindama savo teises? Kokios yra taikaus protesto formos? Kada protestas yra teisingas, o kada destruktivus?

28.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Vizualumo etika. Atsirenka savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus. Aiškiai suvokia necenzūruotas, destruktivios medžiagos žalą ne tik

sau, bet ir kitiems. Kelia klausimus apie empatiją kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją. Kritiškai žvelgia į mąstyti skatinančią dokumentiką, suvokia dokumentikos dviprasmiškumą (pvz., perteklinis kančios eksponavimas, sudaiktinantis požiūris į veikėjus). Gilinasi į nacionalinį kiną.

Jei kitas žmogus pakliūna į bėdą, ar dera fotografuoti jį tokioje situacijoje ir talpinti nuotraukas į internetą? Ar dera kito žmogaus nuotraukas talpinti į internetą jo nepaklausus? Ar dera fotografuoti sielvartą, nelaimės ištiktą žmogų, mirusį? Jei nekeliu sau tokių klausimų - tai kodėl? Ar matėte kokį nors nacionalinio kūrėjo meninį/dokumentinį filmą, kuriame paliečiama vizualumo etikos tema?

28.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

28.4.1. Aš ir augmenija. Vartotojiškumo kritika. Mokosi prisiimti socialinę atsakomybę už savo aplinkos augmenijos saugą ir suvokti šios atsakomybės aspektus. Praktikuoja bei reflektuoja savanorystę gamtosaugos projektuose parkuose, miškuose, gamtoje.

Kaip išsaugoti kitoms kartoms atogrąžų miškus? Ar savanaudiškumas yra mūsų genuose? Ar galiu atsisakyti vartotojiškų įpročių dėl planetos?

28.4.2. Aš ir gyvūnija. Gyvūnų teisės (Peteris Singeris, Tomas Reganas). Mokosi prisiimti socialinę atsakomybę už gyvūniją ir suvokti globalinius šios atsakomybės aspektus. Aktyviai savanoriauja gyvūnų globos įstaigose.

Kodėl gyvūnų ir žmogaus interesai gali būti vertinami vienodai? Ar kai kurie gyvūnai, pvz: šunys, delfinai nėra mažesni savanaudžiai nei žmonės?

28.4.3. Aš ir ekologija. Kas nutiktų jei žmonijos ekologinė savimone pakiltų į aukštesnį lygį? Reflektuoja socialinę atsakomybę už ekologinį artimiausios aplinkos būvį ir mokosi suvokti globalinius šio reiškimo aspektus. Mokosi generuoti idėjas ir plėtoti projektus ekologinėmis temomis. Taiko ekologinius principus savo namų aplinkoje bei gamtoje.

Koks tradicinės baltų pasaulėžiūros ir kultūros santykis su gamta? Koks mano požiūris į praeities kultūrą? Ką man sako kultūros paveldas?

28.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje. Kodėl svarbu virtualioje erdvėje kalbėti apie gamtosaugos problemas? Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais. Aktyviai įsitraukia į ekologinės saugos projektus virtualioje erdvėje.

Jei kurčiau video medžiagą apie gamtos apsaugą, ko paklausčiau gamtos apsaugos inspektoriaus, kuris naktimis vyksta į reidus kovai su brakonieriais?

29. Mokymo(si) turinys. 10 (II gimnazijos klasė)

29.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys

29.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Kas aš esu iš tikrųjų? Jei noriu apibrėžti save, kokias išorines bei vidines savo savybes išvardinu kaip reikšmingas? Bet ar aš esu tik savybės? Ar kas daugiau? Kas? Kokios vertybės laikai svarbiausiomis? Kokius pozityvius savo asmens bruožus įvardiju kaip svarbius? Kokius kitus pozityvius asmenybės bruožus tikiuosi išsiugdyti? Kodėl taip sunku suprasti, kas aš esu? Bet kodėl taip svarbu? Kaip savo unikalumą, savo savybes, savo mąstymą, kūrybiškumą galiu panaudoti rinkdamasis profesiją, ateities kelius?

29.1.2. Pažįsta savo jausmus: Neapykanta ir meilė. Naudoja įvairius refleksijos būdus kasdienėje patirtyje. Priima jausmus kaip svarbią savo savarankiškos asmenybės dalį, geba juos analizuoti, suprasti, pateikti pavyzdžių iš savo patirties, moka suvaldyti stresą, nerimą, kitus destruktivius jausmus sau labiausiai tinkančiu būdu.

Ar neapykanta yra man pažįstamas jausmas? Kaip ugdyti savyje meilę sau, meilę kitiems, meilę pasauliui? Kodėl nekęsdamas - liūdžiu, o mylėdamas - patiriu džiaugsmą? Ar visada? Kas man suteikia pagalbą, jei noriu pasikalbėti apie jausmus, ar jų nesuprantu? Kodėl svarbu nebijoti paprašyti pagalbos? Kaip pasikeitė požiūris į meilę šiuolaikinėje visuomenėje?

29.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Susikaupimas. Praktikuoja sveiką gyvenseną ir mitybą, diskutuoja apie jų svarbą. Skiria laiko savo emocinei sveikatai, ir savo savijautos refleksijai, saugo savo asmenines ribas. Ar vertybė rūpintis savo fizine bei emocine sveikata, kodėl? Reflektuoja ištvėrmę kasdienėse situacijose, įvardija situacijas kada pritrūksta ištvėrmės, kelia klausimus kodėl.

Stoikai ragina pasirengti pačioms netikėčiausioms gyvenimo akimirkoms suteikiant „savo refleksijoms deramą tvarką“. Ar pritari stoikams? Kaip manai, ar knygų skaitymas - tai susikaupimas ir meditacija? Ar pajėgi susikaupti?

29.1.4. Aš ir virtualumas. Kada ir kuo mokomoji internetinė medžiaga yra man naudinga? Diskutuoja apie neatsakingo virtualios erdvės naudojimo pasekmes. Diskutuoja apie dirbtinio intelekto įtaką žmogui. Taiko saugaus naudojimosi virtualia erdve principus, saugo savo savo asmeninius duomenis.

Kada ir kuo mokomoji internetinė medžiaga yra man naudinga? O kada - žalinga? Kodėl?

29.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

29.2.1. Kitas kaip draugas. Tvirta draugystė. Aristotelis rašė, kad tikra draugystė yra galima tik tarp kilnių lygiavertiškų sielų. Ar sutinki? Kodėl labai svarbu laikytis draugui duoto žodžio? Kodėl sunku laikytis duoto pažado? Ką reikia daryti, kad išlaikytum duotą pažadą? Ką daryti, jei pažadėta buvo neteisingai?

29.2.2. Kitas kaip artimas. Ar galima vaikų ir tėvų draugystė? Ar seneliai gali būti vaikų draugais? Ką jūs apie tai manote? Ar lengva suprasti vyresnius už save žmones? Ar vyresni visada teisūs? Ar lengva suprasti jaunesnius? Kodėl?

29.2.3. Kitas kaip svetimas. Rūpesčio etika. Kodėl konkretūs santykiai su kitais žmonėmis formuoja asmens moralinį veikimo lauką? Kas yra rūpestis? Kokia yra rūpesčio kalba? Kuo ji skiriasi nuo teisingumo kalbos? Ar rūpesčio etika - biologinė, ar moralinė perspektyva?

29.2.4. Virtualus Kitas. Kaip išlaikyti tinkamą distanciją su Kitu? Kaip plėsti akiratį, ugdyti kritinį ir kūrybinį mąstymą diskutuojant įvairiais klausimais su kitu virtualioje erdveje?

29.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

29.3.1. Aš ir šeima. Ar žinau savo protėvių vardus? Mokosi prisiimti asmeninę ir socialinę atsakomybę per konkrečią pagalbą šeimos nariams. Domisi šeimos genealogija, gerbia savo protėvius ir kuria savo autentišką buvimo būdą. Reflektuoja kokią reikšmę jo asmenybei turi jo šeima, giminė.

Iš kur kilę mano protėviai? Ką jiems teko patirti ir išgyventi? Jei stokuju tikslų duomenų - gal galiu jų istorijas kurti vaizduotėje? Kodėl tai svarbu?

29.3.2. Aš ir draugai. Kaip išmokti diskusijose su bendraamžiais gerbti argumentą, o ne išorinį autoritetą? Reflektuoja empatiją, diskusiją ir argumentavimą, kaip socialinės komunikacijos būdus. Geba pagrįstai argumentuoti. Atskiria *sofistinį* (tuščiažodžiaujantį, niekuo neparemtą) išvedžiojimą nuo tikrojo įsitikinimo pagrindimo. Siekia turėti bendraminčių, draugų, priima kitų autentiškumą ir puoselėja savąjį. Geba kitiems parodyti drąsios, savarankiškos laikysenos pavyzdį.

Kas yra bendraminčiai? Ar turi bendraminčių?

29.3.3. Aš ir bendruomenė. Konstruktyvios bendruomenės galios. Kaip ir kodėl bendruomenė suteikia jėgų atskiram individui? Kokias žinote bendruomenes, kurios padeda kitiems? Kokių galių asmenybei suteikia tauta? Kokius istoriškai susiklosčiusius savo tautos etninius bruožus labiausiai vertinu? Kodėl pagarba kitoms tautoms praplečia asmens galių spektrą? Filotopija - meilė vietai, kurioje gyveni (Arvydas Šliogeris). Kodėl filotopija nepaneigia buvimo Europos ir pasaulio piliečiu? Kaip išmokti pamatyti savo bendruomenę kitų pasaulio bendruomenių kontekste?

29.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Jei be saiko dauginu savo *asmenukes* ir talpinu į internetą, ar savęs paklausu - kodėl? Kokį mano poreikį tenkina besaikis asmeninio gyvenimo viešinimas socialiniuose tinkluose?

29.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

29.4.1. Aš ir augmenija. Savanorystė gamtosaugoje. Mokosi prisiimti socialinę atsakomybę už savo aplinkos augmenijos saugą ir suvokti šios atsakomybės aspektus. Praktikuoja bei reflektuoja savanorystę gamtosauogos projektuose parkuose, miškuose, gamtoje.

Ar žinau, kas yra sengirė? Kodėl kažkam gali būti svarbu jas išsaugoti? O man ar svarbu? Kas būtų, jei vieną dieną išnyktų visi augalai? Kiek medžių esu pasodinęs? Kiek planuoju dar pasodinti? Kaip tausoji medžius? Ką man pasakoja šimtmetis ažuolas?

29.4.2. Aš ir gyvūnija. Moralinės gyvūnų teisės. Vertina savo artumą gyvūniui. Mokosi prisiimti socialinę atsakomybę už gyvūniją ir suvokti globalinius šios atsakomybės aspektus. Aktyviai savanoriauja gyvūnų globos įstaigose. Kokios teisinės gyvūnų apsaugos prevencijos galioja mūsų visuomenėje? O moralinės?

29.4.3. Aš ir ekologija. Ar galima tikėtis aukštesnės ekologinės žmonijos savimonės? Reflektuoja socialinę atsakomybę už ekologinį artimiausios aplinkos būvį ir mokosi suvokti globalinius šio reiškinio

aspektus. Mokosi generuoti idėjas ir plėtoti projektus ekologinėmis temomis. Taiko ekologinius principus savo namų aplinkoje bei gamtoje.

Kaip aš matau žmonijos ateitį ir jos santykį su gamta?

29.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje. Ar sutinki, kad gamtą niokojančių žmonių, kompanijų viešinimas virtualioje erdvėje yra veiksmingas? Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais. Aktyviai įsitraukia į ekologinės saugos projektus virtualioje erdvėje.

Kodėl vieni žmonės niokoja gamtą, o kiti - stengiasi ją apsaugoti? Kaip galvoji, kas nugalės?

30. Mokymo(si) turinys. III gimnazijos klasė

30.1. Saviugdys ir savisaugos mokymosi turinys

30.1.1. Pažįsta savo unikalumą. Mano unikalumas ir jo svarba asmeniniame bei socialiniame gyvenime. Ar kuriant santykius su kitais norisi, kad kiti prisitaikytų prie manęs, ar pats,-i labiau taikaisi prie kitų? Kokia pozicija būtų teisinga? Kaip manasis Aš kinta santykiuose su kitais?

30.1.2. Pažįsta savo jausmus. Aš ir mano nuotaika (vok. *Stimmung*, kaip pamatinė ontologinė kategorija). Kaip mano "Aš" ir pasaulis man atsiveria (yra duotas, ar Aš duotas pasauliui) per nuotaiką? (nerimą, pyktį, skausmą, laimę, džiaugsmą, laukimą, nuobodulį, etc.) Kaip tada suprantu save ir pasaulį?

30.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Egoistinis šių laikų individualizmas ir "buvimas-su" (su kitais). Stoikų filosofijos pagrindiniai akcentai (pirma rūpinuosi kitais, o tik paskui savimi) ir kaip jie dera su buvimu kartu?

30.1.4. Aš ir virtualumas. Mano unikalumas ir šiuolaikinės technologijos. Tapatybių virtualumas ir performatyvumas. Kaip technologijos (profilis socialiniame tinkle ar pan.) formuoja mano tikrąją tapatybę? Ar žiūriu kritiškai į tokias virtualias tapatybes? Ar nėra taip, kad mano tapatybė visada yra kintanti (augu, pakeičiu gyvenamą vietą, užsiimu vis kita veikla)?

30.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

30.2.1. Kitas kaip draugas. Draugystė asmeniniame gyvenime ir jos vertinimas šiuolaikinėje kultūroje. Kuo nepotizmas (šeimos narių ir giminaičių protegavimas) bei romėniškas "klientelos" (klientai) reiškinytis skiriasi nuo draugystės? Ar tokie reiškiniai kenkia draugystės sampratai visuomenėje?

30.2.2. Kitas kaip artimas. Atsivėrimas Kitam kaip pamatinė etinė bei fenomenologinė procedūra. Kaip Kitas atsiveria man? Ar galiu jį apžiūrėti kaip daiktą? Ar dažnai Kitą paverčiame objektu? Ar teko pačiam,-iai pasijausti objektu (pvz., sužinau, kad esu apkalbėtas už akių)?

30.2.3. Kitas kaip svetimas. Svetimas asmens ir bendruomenės gyvenime. Kada jaučiamas susvetimėjimas Kitų ir pasaulio atžvilgiu? Kaip Svetimas yra duotas mano prasmų horizonte? Kaip galima įveikti susvetimėjimo jausmą? Kada atsiranda šis jausmas? Kokiose situacijose teko susidurti su susvetimėjimo jausmu? Ar A. Kamiu romanai "Svetimas" gali mums ką nors šiuo klausimu paaiškinti?

30.2.4. Virtualus Kitas. Virtualaus Kito ontologinis statusas. Ar jis panašus į vaiduoklį - "nei gyvas, nei miręs"? Koks mano santykis su tokiomis Kitybėmis? Ar dar jaučiu skirtumą tarp tikro Kito ir virtualus Kito?

30.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

30.3.1. Aš ir šeima. Meilė kaip tarpasmeninių santykių poroje pagrindas. Kaip apie meilę svarsto filosofijos klasikai bei psichoanalitikai? Kaip iš filosofinės perspektyvos nagrinėti vyro ir moters santykių problemą? Kaip meilė išaukština žmogaus orumą ir gyvenimo vertę? Kaip nagrinėjama artimo meilės samprata krikščioniškoje filosofijoje? Meilės esmė ir jos rūšys? visuotinės meilės galimybė, meilės permainingumo, netikrumo problemos?

30.3.2. Aš ir draugai. Atsakomybė kaip draugystės santykio pagrindas. Kaip draugystės ir bičiulystės vertė kito nuo antikos, Rytų iki moderniosios Vakarų filosofijos? Kokiose situacijose tarp draugų atsiranda kaltės ir atsakomybės suvokimas?

30.3.3. Aš ir bendruomenė. Kaip suderinti individo poreikius ir visuomenės gerovę? Kokios etinės dilemos kyla siekiant suderinti individo poreikius ir visuomenės gerovę? Ką antikos, Viduramžių, Naujųjų laikų ir XX a. epochos Vakarų mąstytojai svarstė apie žmogaus socialinės prigimties, moralinės pareigos, tolerancijos, žmogaus teisių ir teisingumo, visuomenės socialinių vaidmenų klausimus.

30.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Kaip pristatau save virtualioje erdvėje, socialiniuose tinkluose? Kas formuoja mano įvaizdį socialiniuose tinkluose? Ar atkreipiu dėmesį į detales (nuotraukas, pokalbius, pasidalinimus), kuriais irgi formuoju savo įvaizdį virtualioje erdvėje?

30.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

30.4.1. Aš ir augmenija. Koks mano santykis su augmenija? Kaip suprantu augmenijos vertę klimato kaitos kontekste, kuomet gatvių, kelių, aikščių, takelių asfaltavimas tampa siekiamybe? Kodėl žmonės piktinasi brandžių medžių beatodairišku kirtimu? O gal medžiams ne vieta mieste?

30.4.2. Aš ir gyvūnija. Koks mano požiūris į nelegalias gyvūnų veisyklas? Kas čia kaltas - pirkėjas ar pardavėjas? Ar grynaveislis šuo yra svarbiau nei mišrūnas? Kaip spręsti minėtas problemas?

30.4.3. Aš ir ekologija. Ar suvokiu save didesniame vertingų subjektų (kitų žmonių, gyvūnų, augalų, ekosistemų) kontekste? Kaip savo kasdieniais veiksmais galiu prisidėti prie globalių ekologinių problemų sprendimo? O gal galvoji, kad negali? Kas šiuo atveju formuoja mūsų mąstymą, įsitikinimus, kad galime ar negalime daryti įtaką savo veiksmais?

30.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje. Kaip žmonių veikla internetinėje erdvėje daro įtaką gamtosauginėms problemoms (influenceriai, vartojimo skatinimas ir t.t.). Reflektuoja, ar jo, -os asmeninė veikla internetinėje erdvėje yra *pro* ar *anti* ekologiška. Ar virtualybė iš tiesų yra ekologiška?

31. Mokymo(si) turinys. IV gimnazijos klasė

31.1. Saviugdės ir savisaugos mokymosi turinys

31.1.1. Pažįsta savo unikalumą. Kokia yra manoji gyvenimo prasmė? Ar susimąstau ko verta siekti? Ką reikia daryti, kad būčiau laimingas? Ar universalūs laimės receptai tinka kiekvienam?

31.1.2. Pažįsta savo jausmus. Laimė ir kančia. Ar kančia gali turėti prasmę?

Kur slypi kančios ir egzistencinio nerimo šaltinis? Kaip mes suprantame laimę ir kaip ją skirtingai interpretuoja filosofai?

31.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Kaip susijusi asmens laisvė ir vertybės? Kodėl krizinių situacijų metu apribojama asmens laisvė? Ar tai teisinga?

31.1.4. Aš ir virtualumas. Ar esu sekamas ką veikiu virtualybėje? Kaip ši problema skleidžiasi globaliu mastu? Ar įmanoma asmens sekimą sumažinti?

31.1.5. Integraciniai ryšiai: ekonomika, dailė, lietuvių kalba ir literatūra, karjeros ugdymas, etnokultūra.

31.1.6. Asmens galios: savisauga, empatiškumas, asmens savybių pažinimas, naujų technologijų įsisavinimas, mokymasis mokytis.

31.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

31.2.1. Kitas kaip draugas. Ar pamatinis Aš-Tu santykis yra tavo draugystės pagrindas? Ar draugas, kuris manimi tik naudojasi jau ne draugas? Ar draugystę sugadina naudos siekimas?

31.2.2. Kitas kaip artimas. Kas lemia gebėjimą susikalbėti su Kitu? Ar mėginimai viens kitam išaiškinti savo vartojamų sąvokų, nuostatų ir pan. prasmes padeda suprasti? O gal tokiu būdu įsileidžiame į painų racionalumą ir netenkame tiesioginio santykio, kuomet "kalba širdies balsas"?

31.2.3. Kitas kaip svetimas. Kur slypi agresijos, kovos, destruktivaus elgesio, pavydo ir neapykantos šaknys? Kur galima rasti atleidimo, gerumo šaltinį? Kaip atkurti nutrūkusį santykį su Kitu?

31.2.4. Virtualus Kitas. Kodėl virtualybė yra lengva terpė sukčiavimui ir apgavystėms? Ar įmanoma tokius dalykus sumažinti? Kaip tai padaryti?

31.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

31.3.1. Aš ir šeima. Ar nedarna mano šeimoje įtakoja mano nuotaiką ir santykį su aplinka, pasauliu? Kaip santykių poroje ar šeimoje kliūtis analizuoti filosofiniu ir psichologiniu požiūriu?

31.3.2. Aš ir draugai. Kas yra draugystės pagrindas? Ar vaikystės draugai yra tikresni, nei gimnazijos ar užklasinės veiklos? Ar draugų neturėjimas yra blogai? Ar draugystė - besąlygiška vertybė?

31.3.3. Aš ir bendruomenė. Ar jaučiu bendruomenės įtaką kasdienybėje? Gal pastebiu bendruomeniškumo kaitą? Ar bendruomeniškumo mažėja, ar daugėja? Kas lemia tai? Ar uždara bendruomenė kliudo integruotis į globalius junginius?

31.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Kaip užtikrinti žmogaus teises virtualioje erdvėje? Ar sunku atpažinti žmogaus teisių pažeidimus virtualioje erdvėje? Ar žinai kaip tokiais atvejais elgtis (moraliskai, teisiškai)?

31.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

31.4.1. Aš ir augmenija. Kaip palmių aliejaus vartojimas maisto pramonėje veikia ekosistemą? Kaip spręsti maisto trūkumo ir augmenijos įvairovės naikinimo problemą? Kokią įtaką egzotinių vaisių (pvz., avokadų auginimas) vartojimas daro ekosistemai ir pačių augintojų gyvenimams? Kam šiose dilemose reikia skirti pirmenybę - žmogui ar augalui?

31.4.2. Aš ir gyvūnija. Ar zoologijos sodai yra reikalingi? Kaip spręsti jau esančių zoologijos sodų klausimą? Ar verta atkurti išnykusių stambių gyvūnų populiacijas?

31.4.3. Aš ir ekologija. Kokias etinės problemas kyla sprendžiant būstų šildymą globalinės klimato kaitos sąlygomis? Ar ekonominis skurdas prisideda prie klimato šiltėjimo?

31.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje. Ar virtualios technologijos yra tvarios ekonominės sistemos dalis? Ar ekologinių problemų viešinimas virtualybėje yra veiksmingas?

VI SKYRIUS MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS

32. Dorinio ugdymo (etikos ir tikybos) dalykų mokymosi pasiekimai vertinami ir fiksuojami mokyklos nustatyta tvarka. Vertinant dorinio ugdymo mokymosi rezultatus, svarbu susitarti dėl aiškių vertinimo kriterijų, jie turi būti žinomi ir mokiniams, ir jų tėvams. Kriterijai turėtų būti vienodi vertinant abiejų dalykų – tiek etikos, tiek tikybos – mokymosi rezultatus, atitinkantys programoje aprašytus pasiekimų lygius kiekvienam koncentrui.

33. Mokinių vertinimas turi būti suvokiamas kaip pagalba mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti. Vertinimas yra nuolatinis mokinio mokymosi patirties – pasiekimų, daromos pažangos – stebėjimo, kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas. Remiantis vertinimo rezultatais numatoma mokymosi perspektyva, individualizuojamas ugdymo procesas. Vertinama tik tai, ko mokiniai buvo mokomi. Pateikiant vertinimo informaciją akcentuojama ne klaidos ar nesėkmės, o tai, kokią pažangą padarė mokinys. Būtina gerbti mokinio pasaulėžiūrinį apsisprendimą, nuomonių įvairovę, tai neturėtų būti sudedamoji vertinimo dalis.

34. Pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai: I – slenkstinis, II – patenkinamas, III – pagrindinis, IV – aukštesnysis. Jie skatins mokinius siekti aukštesnių pasiekimų, padės į(si)vertinti jų mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą, ypač baigus tam tikrą etapą, pamokų ciklą, ir pan. Pamokoje ar kitoje kasdieninėje ugdymo veikloje mokinių pasiekimai vertinami stebint atliktų užduočių ar kitos ugdomosios veiklos rezultatų atitikimą nustatytiems kriterijams.

35. Aprašant pasiekimų lygių požymius naudojamos šios mokinių gebėjimų augimą rodančios skalės ir sąvokos:

35.1. Savarankiškumo:

35.1.1. mokytojo padedamas / padedamas – užduotis atlieka atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus, kai procesą moderuoja ir jame dalyvauja mokytojas;

35.1.2. naudodamasis netiesiogine pagalba – atlieka užduotį vadovaudamasis specialiai parengtais modeliais, pagal pateiktą pavyzdį ir pan.;

35.1.3. konsultuodamasis – įvardija pasitaikančias kliūtis ir jas įveikia, tikslingai klausdamas ar prašydamas konkretaus patarimo;

35.1.4. savarankiškai – užduotis atlieka iki galo, susidūręs su kliūtimis, randa būdų jas įveikti.

35.2. Sudėtingumo:

35.2.1. mokinys temos analizę pradeda nuo išorinių dalykų stebėjimo, konkretaus objekto, jo požymių apibrėžimo, atlieka užduotys vadovaudamasis parengtais konstruktais;

35.2.2. mokinys temos analizėje naudoja savirefleksiją ir savimonės turinį išreiškia jį įkomponuodamas į temos kontekstą bei kasdienybės įvykius, kritiškai vertina, pagal pateiktą grafinį modelį;

35.2.3. mokinys temos analizėje savirefleksiją ir jos išraišką perkelia į įvairius kontekstus, kritiškai vertina, išauga abstrakcijos lygmuo.

35.3. Konteksto:

35.3.1. mokinys analizuoja pakankamai siaurą teminį kontekstą;

35.3.2. mokinys plečia kontekstą į kitas sritis, įtraukia savęs refleksiją šiame kontekste, naudoja kitas pažinimo sritis;

35.3.3. mokinys išplečia kontekstą į kitas sritis (literatūra, kinas, istorija, psichologija, kasdienybės įvykiai ir pan.), išauga abstrakcijos lygmuo (aukštesnysis lygis).

36. Pradinio ugdymo programoje dorinio ugdymo pamokose mokinių pasiekimai aprašomi trumpais komentarais, aprašais. Pažymiai (balai) arba jų pakaitalai – ženklai, simboliai – nevartojami. Vertinimo būdai ir metodai turi atitikti vaikų raidos ypatumus, individualius intelekto, emocijų, valios, charakterio ir kt. ypatumus bei ugdymo tikslus ir mokymosi turinį.

37. Pagrindinio ugdymo programoje dorinio ugdymo pamokose rekomenduojama mokinių pasiekimus vertinti pasirenkamais pažangos fiksavimo būdais: pažymiais, „įskaityta“, „neįskaityta“, „padarė pažangą“, kaupiamuoju vertinimu, pažangos stebėjimo ir vertinimo aplanku ir pan. Pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais (jeigu šiuo būdu yra fiksuojama mokinio daroma pažanga): slenkstinis lygis (I) – 4, patenkinamas lygis (II) – 5-6, pagrindinis lygis (III) – 7-8, aukštesnysis lygis (IV) – 9-10.

38. Vidurinio ugdymo programoje dorinio ugdymo pamokose rekomenduojama mokinių pasiekimus vertinti pasirenkamais pažangos fiksavimo būdais: pažymiais, „įskaityta“, „neįskaityta“, kaupiamuoju vertinimu, pažangos stebėjimo ir vertinimo aplanku ir pan. Pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais (Jeigu šiuo būdu yra fiksuojama mokinio daroma pažanga): slenkstinis lygis (I) – 4, patenkinamas lygis (II) – 5-6, pagrindinis lygis (III) – 7-8, aukštesnysis lygis (IV) – 9-10. Baigiant vidurinio ugdymo programą galima rašyti baigiamąjį brandos darbą.

VII SKYRIUS
MOKINIŲ PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMIAI PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS

39. Pasiekimų lygių požymiai. 1–2 klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
1. Pasiekimų sritis: Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo. (A)			
Atsakydamas į mokytojo keliamus klausimus pasakoja apie savo pomėgius, kodėl šie pomėgiai jam svarbūs. (A1.1.)	Išvardija ne tik savo pomėgius, bet ir kelia klausimus apie save, savo autentiškumą. (A1.2.)	Kelia klausimus apie savo pomėgių skirtingumą nuo kito pomėgių. (A1.3.)	Savarankiškai pasirinkdamas mokytojo pasiūlytus pristatymo būdus, pristato save. (A1.4.)
Iš pateiktų pavyzdžių atrenka emocijas ir jausmus, apibūdina kuo jie skiriasi? Kelia klausimus apie savistabą, kodėl ji svarbi. (A2.1.)	Pateikia teigiamų ir neigiamų emocijų ir jausmų pavyzdžių (reakcijos į situacijas), nusako kaip kylančios emocijos ar jausmai veikia mano santykį su artimiausiais žmonėmis? Įvardija kodėl svarbi savistaba. (A2.2.)	Stebi (reflektuoja) savo emocijas ir jausmus, pastebi kylančias neigiamas emocijas, žino keletą būdų kaip jas tinkamai (saugiai) išreikšti. Pateikia pavyzdžių kodėl supykus svarbu nurimti ir kaip tai padaryti. (A2.3.)	Praktikuoja savistabą (atpažįsta, supranta kylančias emocijas) ir palygina skirtingas emocines būsenas. Supranta susitaikymo svarbą (atsiprašo, gailisi, taikosi). (A2.4.)
Iš pateiktų pavyzdžių atrenka kokiose situacijose gali kilti pavojus sveikatai. Kelia klausimus kodėl svarbu mokėti pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka". (A3.1.)	Analizuoja kaip elgtis situacijose, kuriose gali kilti pavojus sveikatai. Atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus, įvardija pavyzdžius kada svarbu pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka". (A3.2.)	Įvardija 2-3 situacijas, kuriose svarbu pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka" bei gali kilti pavojus sveikatai pavyzdžių ir svarsto kaip jose elgtųsi. (A3.3.)	Pristato keletą pavyzdžių kaip elgtis situacijose, kuriose gali kilti pavojus sveikatai klasės draugams. Moka pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka" situacijose, kurios kelia pavojų. (A3.4.)
Padedamas kelia klausimus kas yra virtuali erdvė, kokia jos svarba žmogui. (A4.1.)	Pateikia 1-2 naudojimosi virtualia erdve kasdienybėje pavyzdžius. (A4.2.)	Pateikia 2-3 pavyzdžius kodėl svarbu planuoti laiką, praleidžiamą virtualioje erdvėje. (A4.3.)	Reflektuoja (atsako į refleksinius klausimus) naudojimosi virtualia erdve laiką, stebi kiek laiko per dieną praleidžia virtualioje erdvėje. (A4.4.)
2. Pasiekimų sritis: Dialoginis bendravimas Aš-Tu. (B)			
Kelia klausimus kas yra draugystė, kodėl ji svarbi bei kaip palaikyti gerą santykį su draugu. Kelia klausimus	Mokosi suprasti ir priimti kito kitoniškumą (kitokie pomėgiai, išvaizda, būdo savybės). Įvardija	Pateikia 2-3 pavyzdžius kas padeda palaikyti draugystės ryšį. Klasės draugams pasakoja kodėl svarbus geras tarpusavio ryšys ir	Moka keletą konflikto sprendimo būdų, juos pritaiko kasdienėse situacijose. Puoselėja draugystės santykius kasdienybėje (su klasės

kaip spręsti nedideles konfliktines situacijas. (B1.1.)	keletą būdų kaip spręsti nedideles konfliktines situacijas. (B1.2.)	kaip spręsti tarp draugų kylančius konfliktus. (B1.3.)	draugais), reflektuoja draugystės teikiamą džiaugsmą. (B1.4.)
Įvardija kodėl svarbus geras santykis su šeimos nariais bei mokytojais. Kelia klausimus apie pagarbos svarbą santykiuose su šeimos nariais bei mokytojais. (B2.1.)	Papasakoja kodėl vertina ir brangina santykius su šeimos nariais. Pateikia 1-2 pavyzdžius kaip palaikyti mandagų pokalbį su vyresniu šeimos nariu bei mokytoju. Įvardija kodėl svarbi pagarba santykiuose su šeimos nariais bei mokytojais. (B2.2.)	Mandagiai ir pagarbiai bendrauja su šeimos nariais bei mokytojais, diskutuoja apie tokio bendravimo svarbą. (B2.3.)	Reflektuoja kodėl svarbu su šeimos nariais bei mokytojais bendrauti mandagiai ir pagarbiai. Atsakydamas į refleksinius klausimus stebi savo kasdienį bendravimą su šeimos nariais ir mokytojais. (B2.4.)
Kelia klausimus kaip palaikyti trumpą pokalbį su Kitu. Padedamas svarsto kada konfliktas gali perraugti į patyčias. (B3.1.)	Padedamas palaiko dialogišką santykį su Kitu, pavyzdžiui, užduoda mandagius klausimus. Savarankiškai įvardija skirtumus tarp konflikto ir patyčių. (B3.2.)	Savarankiškai palaiko mandagų ir pagarbų ryšį su Kitu, priimdamas Kito kitoniškumą. Svarsto būdus kaip bendrauti, kad konfliktinės situacijos neperraugtų į patyčias. (B3.3.)	Reflektuoja mandagaus bendravimo svarbą su Kitu. Skiria patyčias kaip netinkamą bendravimo būdą. (B3.4.)
Padedamas įvardija keletą pagrindinių naudojimosi virtualia erdve taisyklių. Kelia klausimus kodėl su draugu bendraujant virtualioje erdvėje svarbu išlikti mandagiam. (B4.1.)	Savarankiškai įvardija keletą pagrindinių naudojimosi virtualia erdve taisyklių. Savarankiškai svarsto kodėl svarbu išlikti mandagiam bendraujant virtualioje erdvėje. (B4.2.)	.Bendraudamas ar mokydamasis virtualioje erdvėje taiko mandagaus bendravimo taisykles. Savarankiškai parašo mandagią žinutę (keleto sakinių) draugui virtualioje erdvėje. (B4.3)	Reflektuoja mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje svarbą, savarankiškai įvardija svarbiausias naudojimosi virtualia erdve taisykles. Savarankiškai parašo mandagią žinutę mokytojui,-ai virtualioje erdvėje. (B4.4.)
3. Pasiekimų sritis: Socialiniai santykiai. Aš-Mes. (C)			
Įvardija savo šeimos narius, kelia klausimus apie šeimų įvairovę, svarsto ką reiškia gyventi skirtingose šeimose. (C1.1.)	Pasirinkdamas kūrybiškas priemones (piešimas, simbolių parinkima ir pan.) analizuoja savo santykius su šeimos nariais: tėvais, broliais, seserimis, seneliais. Diskutuoja apie gyvenimo šeimoje vertę bei visų šeimų skirtingumą (savitumą). (C1.2.)	Pateikia pavyzdžių kaip palaiko savo santykį su skirtingais šeimos nariais. Analizuoja kokie santykiai šeimoje yra vertybė. (C1.3.)	Reflektuoja, kad visos šeimos yra skirtingos, pateikia pavyzdžių. Apibūdina bei pristato savo šeimą ar globėjus. (C1.4.)
Padedamas įvardija kodėl svarbu turėti draugų bei puoselėti draugystės ryšį. Kelia klausimą kodėl draugystės santykiuose yra labai svarbi empatija.	Savarankiškai įvardija draugystės ryšio reikšmę savo gyvenime. Su klasės draugais diskutuoja apie empatiją. Diskusijoje siekia	Pasakoja kaip palaiko draugystės ryšius su klasės draugais. Įvardija kodėl klasės gyvenime svarbu užjausti Kitą ir kaip jaučiasi Kitas	Reflektuoja kokia draugystės svarba klasės gyvenime. Empatiškai bendrauja su klasės draugais. Diskusijose ne tik išsako savo

Svarsto kodėl svarbu mokėti išklausti klasės draugų nuomonę. (C2.1.)	(savarankiškai ar su pagalba) išklausti savo klasės draugus. (C2.2.)	kuomet yra užjaučiamas. Diskusijose siekia (savarankiškai ar su pagalba) išsakyti savo nuomonę bei išklausti Kitą. (C2.3.)	nuomonę, bet ir nepamiršta Kito nepertraukti, išklauso Kitą. (C2.4.)
Įvardija kas yra bendruomenė, pavyzdžiui, kas sudaro klasės bendruomenę. (C3.1.)	Kelia klausimus apie bendruomenės svarbą ir pateikia pavyzdžių, kada pasijuto bendruomenės nariu. Įvardija kas sudaro mokyklos bendruomenę. (C3.2.)	Įvardija kodėl svarbu priimti kitokią Kitą ir kaip jaučiasi kai pats yra priimamas. Padedamas domisi skirtingomis bendruomenėmis. (C3.3.)	Įvardija keletą skirtingų bendruomenių pavyzdžių. Reflektuoja bendruomenės svarbą savo gyvenime. (C3.4.)
Įvardija ko gali pasimokyti iš animacijos. Domisi per animaciją ar kitą vaizdinę edukacinę priemonę pateikta etnologine medžiaga. Svarsto kas yra tradicijos. (C4.1.)	Diskutuoja su klasės draugais apie tradicijas animacijoje ar kitoje vaizdinėje edukacinėje medžiagoje. (C4.2.)	Savarankiškai pateikia tradicijų pavyzdžių animacijoje ar kitoje vaizdinėje edukacinėje medžiagoje. (C4.3.)	Savarankiškai interpretuoja ir kūrybiškai pristato savo mėgstamiausią tradiciją panaudodamas vaizdines priemones (pavyzdžiui, fotografijas). (C4.4.)
4. Pasiekimų sritis: Santykis su pasauliu. Aš-tai. (D)			
Kelia klausimus apie augalus, apie jų svarbą žmogui ir planetai. (D1.1.)	Diskutuoja apie augalijos reikšmę žmogui ir planetai. (D1.2.)	Pasako 2-3 argumentus kodėl svarbu rūpintis augalais, kokią naudą tai teikia žmogui ir planetai. (D1.3.)	Išbando augalo auginimą praktiškai. (D1.4.)
Kelia klausimus apie naminius bei laukinius gyvūnus, apie jų svarbą žmogui ir planetai. (D2.1.)	Diskutuoja apie naminių bei laukinių gyvūnų reikšmę žmogui ir planetai. (D2.2.)	Pasako 2-3 argumentus kodėl svarbu rūpintis naminiais ir laukiniais gyvūnais, kokią naudą tai teikia žmogui ir planetai. (D2.3.)	Pristato po 5 taisykles kaip rūpintis naminiais ir laukiniais gyvūnais ir jiems nepakenkti. Svarsto kodėl svarbu prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus. (D2.4.)
Iš pavyzdžių atrenka situacijas, kuriose žmogus tinkamai rūšiuoja šiukšles. Kelia klausimą kas padėtų klasėje tinkamai rūšiuoti šiukšles, įvardija kokių priemonių reikėtų norint tinkamai ruošiuoti šiukšles. (D3.1.)	Pateikia keletą žmogaus neigiamos įtakos gamtai pavyzdžių. Kelia klausimus apie ekologiją. Kuria priemones šiukšlių rūšiavimo projektui. (D3.2.)	Pasako 3-4 taisykles, kurių laikosi išmesdamas šiukšles. Laikosi rūšiavimo taisyklių klasėje (šiukšlių rūšiavimo projekte). (D3.3.)	Samprotuoja ir įvardija kodėl svarbu rūšiuoti šiukšles, kodėl šis veiksmas svarbus gamtai. Įgyvendina šiukšlių rūšiavimo klasėje projektą su klasės draugais bei rezultatus aptaria su klasės draugais. (D3.4.)
Pateikia 2-3 pavyzdžius kaip ekologinės problemos pateikiamos vaizdinėse priemonėse (plakatuose,	Kelia klausimus kodėl svarbu apie ekologines problemas kalbėti ir vaizdinėmis priemonėmis	Kartu su klasės draugais galvoja idėjas kaip galima atkreipti žmonių	Kartu su klasės draugais kuria vaizdines priemones, kurios atkreiptų

socialinēse reklamose, animācijojē) artimiausiojē aplinkojē.(D4.1.)	(plakatuosē, socialinēse reklamose, animācijojē). (D4.2.)	dēmesī ī ekologinēse problēmas per vaizdinēse priēmonēse. (D4.3.)	žmoniu dēmesī ī ekologinēse problēmas. (D4.4.)
--	--	--	---

40. Pasiekimų lygių požymiai. 3–4 klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
1. Pasiekimų sritis: Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo (A)			
Iš pasiūlytų verbalinių ir neverbalinių komunikacinių priemonių pasirenka kokiu būdu pristato save, pateikia pavyzdžių apie savo veiklas ir pomėgius. (A1.1.)	Nupiešia/nubraižo schema/aprašo savo savybes, charakterį, unikalius bruožus.(A1.2.)	Pristato savo piešinį, papasakoja apie savo unikalumą ir išklauso kitų pristatymus bei įvardija keletą panašumų į kitus ir keletą skirtumų. (A1.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais efektyviau savo savitumą (kas aš esu ir kodėl aš toks?) ir kūrybiškai (verbališkai ir neverbališkai) jį atskleidžia draugų grupei. (A1.4.)
Atpažįsta ir geba įvardinti pagrindines teigiamas ir neigiamas emocijas ir jausmus. Padedamas analizuoja kas lemia jų atsiradimą. Kelia klausimus apie tai, kas yra savistaba.(A2.1.)	A2.2. Analizuoja įvairias mokytojo pateikiamas simuliacines situacijas ir pateikia ne mažiau dviejų pavyzdžių kaip galima tinkamai išreikšti teigiamas ir neigiamas emocijas. Iš duotų pavyzdžių pasirenka sau tinkamą savistabos būdą. (A2.2.)	Mokytojo padedama apibūdina gyvenimo džiaugsmo sąvoką ir savarankiškai pateikia konkrečių pavyzdžių kas jam kelia gyvenimo džiaugsmą. Taiko savistabos įgūdį. (A2.3.)	Pateikia pavyzdžių kur galima kreiptis pagalbos, jei nesupranti savo jausmų ar nežinai kaip tinkamai juos išreikšti. Moka taikyti keletą savistabos būdų. (A2.4.)
Remdamasis savo kasdiene patirtimi, įgytomis žiniomis, atpažįsta sudėtingas situacijas, kuriose reikia saugoti save, žino kas yra valia ir supranta valios svarbą veikloje ir mąstyme.(A3.1.)	Analizuoja ir savais žodžiais apibūdina valią (ką reiškia „aš galiu?“, „aš noriu“ ir pan.), pateikia pavyzdžių, kada kantrybė ir ištvermė yra labai reikalingos, supranta asmenines ribas.(A3.2.)	Įvardija 2-3 taisykles kas padėtų palaikyti emocinę pusiausvyrą (nepasiduoti impulsyviai reakcijai ir elgsenai) bei 5 taisykles kas padėtų palaikyti fizinį aktyvumą. Išsako 2-3 argumentuotus kodėl žalingi įpročiai yra kenksmingi ir kaip jų išvengti (pvz., saldumynai ir gazuoti gėrimai). (A3.3.)	Kontroliuoja savo emocijas ir neperkelia jų kitiems („jei pykstu – nešaukiu ant kito“ ir pan.), parodo savo nepritarimą žodiniam ir fiziniam smurtui; atlikdamas įvairias užduotis rodo valią ir ištvermingumą (užbaigia darbą iki galo).(A3.4.)
Kelia klausimus kas yra virtuali erdvė, kokios jos galimybės, kaip suplanuoti naudojimosi kompiuteriu laiką.(A4.1.)	Elementarius virtualios erdvės veikimo principus suvokia pats, o sudėtingesnius su mokytojo pagalba, ir tokiu būdu, žino bei orientuojasi virtualioje erdvėje (kur yra saugu man, kur yra reikalinga medžiaga mokymuisi).(A4.2.)	Mokydamasis saugiai naudojami virtualios erdvės galimybėmis (suranda reikiamą vaizdą, mokomąjį tekstą), savarankiškai suplanuoja užduočių atlikimo laiką virtualioje erdvėje.(A4.3.)	Mokytojo padedamas įvertina savo santykį su virtualia erdve: ar ji skatina užmiršti laiko pojūtį? Ar kenkia mano buvimui ir santykiams su šeima, draugais tikrovėje? Neatskleidžia asmeninės informacijos apie save, šeimą ir draugus internete. (A4.4.)

2. Pasiekimų sritis: Dialoginis bendravimas Aš-Tu. (B)			
Kelia klausimą ką reiškia būti empatišku, kodėl tai svarbu. Svarsto kada santykis tarp draugų gali peraugti į manipuliacijas, domisi tokio santykio žala. (B1.1.)	Įvardija kodėl svarbu Kitą atjausti, supranta empatijos, atjautos reikšmę santykiuose. Padedamas įvardija keletą manipuliacijų (draugystės santykiyje) pavyzdžių. (B1.2.)	Savarankiškai pateikia empatijos kasdienybėje pavyzdžių, papasakoja kokia empatijos reikšmė žmogui. Savarankiškai apibūdina manipuliacijų atvejus (draugystės santykiuose), svarsto kokia tokio santykio žala. (B1.3.)	Reflektuoja empatijos reikšmę savo gyvenime, pasakoja klasės draugams kodėl svarbu būti empatišku. Pateikia 2-3 pavyzdžius kaip pasipriešinti manipuliacijoms (draugystės santykiuose). (B1.4.)
Įvardija kodėl svarbu vertinti meilės ryšį tarp artimųjų. Kelia klausimus apie tarpusavio pagalbą šeimose. Svarsto kokios problemos (konfliktingos situacijos) gali kilti santykiuose su suaugusiais šeimos nariais, taip pat su mokytojais. (B2.1.)	Pateikia meilės išraiškos pavyzdžių šeimos santykiuose (pagalba, išklausymas, rūpestis ir pan.). Pateikia 2-3 pavyzdžius kada žmonės padeda vieni kitiems šeimose ir kodėl tai yra svarbu. Įvardija 2-3 pavyzdžius kaip spręsti konfliktus su suaugusiais šeimos nariais bei mokytojais. (B2.2.)	Įvardija 3-4 pavyzdžius savo kasdienybėje, kada šeimos nariai padeda vieni kitiems, juos įvardija. Pateikia pavyzdžių kaip išspręsti nedidelę konfliktingą situaciją su suaugusiu šeimos nariu, taip pat su mokytojais. (B2.3.)	Reflektuoja meilės ryšio, tarpusavio pagalbos šeimose svarbą. Padedamas reflektuoja gero santykio šeimose svarbą, domisi kaip išvengti nedidelių konfliktinių situacijų su suaugusiais šeimos nariais, taip pat su mokytojais. (B2.4.)
Užduoda mandagų klausimą Kitam (kaimynui, kitos klasės mokiniui, kitos klasės mokytojui ir pan.). Kelia klausimus apie žmonių kitoniškumą, savitumą, svarsto kodėl svarbu juos priimti tokius, kokie jie yra. Svarsto kodėl kartais dėl to kyla konfliktai. (B3.1.)	Palaiiko mandagų pokalbį su Kitu (kaimynui, kitos klasės mokiniui, kitos klasės mokytojui ir pan.). Įvardija kodėl svarbu priimti Kito kitoniškumą. Svarsto kada konfliktas perauga į patyčias. (B3.2.)	Savarankiškai palaiiko mandagų pokalbį su Kitu (kaimynui, kitos klasės mokiniui, kitos klasės mokytojui ir pan.). Su klasės draugais diskutuoja apie visų žmonių savitumą (kitoniškumą). Kelia klausimus apie patyčias, svarsto jų žalą žmogui. (B3.3.)	Mandagiai diskutuoja su Kitu (kaimynui, kitos klasės mokiniui, kitos klasės mokytojui ir pan.). Reflektuoja visų žmonių savitumo (kitoniškumo) svarbą. Siūlo būdų kaip būtų galima išvengti patyčių konkrečioje situacijoje. (B3.4.)
B4.1. Įvardija bendravimo virtualioje erdvėje taisykles, jas užrašo (taisyklių rinkinys). Kelia klausimą kodėl svarbi pagarba Kitam virtualioje erdvėje. ()	B4.2. Pateikia keletą pavyzdžių, kada virtualioje erdvėje (mokymosi ar laisvalaikio metu) susidūrė su nemandagiu elgesiu, pateikia pavyzdžių kaip būtų galima to išvengti. Su klasės draugais diskutuoja kokia pagarbos virtualioje erdvėje reikšmė. ()	Parašo mandagų laišką mokytojui virtualioje erdvėje (pavyzdžiui, atsiųsdamas atliktą užduotį). Pateikia pagarbaus elgesio virtualioje erdvėje pavyzdžių, jais remdamasis savarankiškai ar padedamas suformuluoja pagarbaus elgesio apibrėžimą. (B4.3.)	Reflektuoja mandagaus bendravimo (žodžiu ar raštu) virtualioje erdvėje svarbą. Įvardija 2-3 pavyzdžius kaip jis/ji gerbia Kitus virtualios erdvės dalyvius (pavyzdžiui, nuotolinės pamokos metu). B4.4. ()

3. Pasiekimų sritis: Socialiniai santykiai. Aš-Mes. (C.)			
Įvardija savo santykį su skirtingais šeimos nariais, kelia klausimą kas padeda palaikyti gerus santykius su šeimos nariais. (C1.1.)	Kūrybiškai pristato savo šeimos unikalumą (savitumą). Pateikia 2-3 pavyzdžius kas padeda palaikyti gerus santykius su šeimos nariais. (C1.2.)	Įvardija 3-4 pavyzdžius kodėl svarbu puoselėti santykius šeimoje ir juos nuolat plėtoti, palaikyti. (C1.3.)	Pateikia 2-3 pavyzdžius kas kuria teigiamą atmosferą namuose ir kada žmogus savo šeimoje jaučiasi saugus.(C1.4.)
Pateikia 2-3 pavyzdžius kokios problemos kyla bendraamžiams, svarsto kodėl svarbu empatiškai suprasti savo klasės draugą. (C2.1.)	Ne tik žino kokios problemos kyla jo bendraamžiams, bet ir pateikia 2-3 pasiūlymus kaip būtų galima jas spręsti. (C2.2.)	Argumentuoja kodėl svarbu išklausti Kitą, įvardija kaip jaučiasi kai yra išklausomas/neišklausomas kitų. (C2.3.)	Pateikia pavyzdį kada jis/ji išklause klasės draugų nuomonės ir į jas empatiškai sureagavo. (C2.4.)
Kelia klausimus kodėl žmogui svarbu būti bendruomenės dalimi. Domisi kitomis bendruomenėmis. (C3.1.)	Pateikia 2-3 pavyzdžius kaip kurti pozityvų santykį bendruomenėje, pavyzdžiui, klasėje, mokykloje. Kelia klausimus apie kitas bendruomenes. (C3.2.)	Analizuoja savo bendruomenės, pavyzdžiui, mokyklos istoriją, pateikia jam išimusių pavyzdžių kada jautėsi bendruomenės dalimi. Su klasės draugais diskutuoja ką norėtų sužinoti apie kitas bendruomenes?(C3.3.)	Įvardija kodėl svarbu gerbti tiek savo, tiek kitų bendruomenių narius ir palaikyti pozityvų santykį su jais.(C3.4.)
Kelia klausimą kas yra empatija. Pateikia 2-3 empatijos pavyzdžius iš animacijos. (C4.1.)	Kelia klausimą kas yra empatija. Pateikia 2-3 empatijos pavyzdžius iš pasakų. (C4.2.)	Kelia klausimus kodėl kuriami filmai, animacija apie atjautą Kitam, argumentuoja kodėl tai svarbu. (C4.3.)	Savais žodžiais papasakoja kodėl svarbu atjausti Kitą ir kokiais pavyzdžiais filmuose tai yra perteikiama.(C4.4.)
4. Pasiekimų sritis: Santykis su pasauliu. Aš-tai. (D)			
Kelia klausimus kaip žmogus gali padėti augalams, kodėl svarbu prisiimti atsakomybę už augaliją, pavyzdžiui, miškus. Kelia klausimus apie artimiausioje aplinkoje (klasėje, mokyklos kieme, namuose) esančius augalus, kokia jų reikšmė žmogui. (D1.1.)	Analizuoja kokios problemos kyla kai nesirūpinama augalija ar net jai kenkiama. (D1.2.)	Tyrinėja ir diskutuoja kada augalas gali padėti, kada pakenkti žmogui. Išsako savo nuomonę ar už visus augalus žmogus turi prisiimti atsakomybę.(D1.3.)	Papasakoja apie savo auginamus augalus, pateikia 2-3 pavyzdžius kaip prižiūrėti, rūpintis augalais. Savo pavyzdžius pristato klasės bendruomenėje. (D1.4.)
Papasakoja už kokį naminių gyvūnų teko prisiimti atsakomybę, kaip juo rūpinasi, jei naminio gyvūno neturi, tada už kokį gyvūną norėtų prisiimti	Analizuoja kuo žmogus yra panašus į gyvūną ir kuo skiriasi. Tyrinėja kodėl kartais žmonės bijo gyvūnų ir kaip galima šios baimės išvengti. Kelia	Įvardija žmogaus ir gyvūno panašumus bei skirtumus. Pateikia 2-3 pavyzdžius kada gyvūnams reikalinga žmogaus pagalba.	Pateikia atsakingo elgesio su naminiais gyvūnais 2-3 pavyzdžius. Su klasės draugais diskutuoja apie būdus kaip atsikratyti gyvūnų baimės. (D2.4.)

atsakomybę ir kaip reikėtų juo pasirūpinti. (D2.1.)	klausimus ar visada gyvūnams reikalinga žmogaus pagalba. (D2.2.)	Įvardija 2-3 pavyzdžius kas padėtų atsikratyti baimės gyvūnams. (D2.3.)	
Kelia klausimą kuo galėtų prisidėti prie švaresnės gamtos, pateikia vieną konkretų pavyzdį. (D3.1.)	Savarankiškai tyrinėja kodėl svarbu kiekvienam žmogui prisidėti prie gamtos švarinimo, pateikia 1-2 pavyzdžius kas nutinka, kai šiuokšlinama miške, upėse, jūrose. (D3.2.)	Pristato keletą įpročių, kurių svarbu laikytis kasdien, kad nekenktume gamtai, aplinkai. (D3.3.)	Kasdieniais įpročiais padeda palaikyti švarą gamtoje, aplinkoje ir pateikia konkrečių pavyzdžių iš savo kasdienybės. Pristato kokių tvarių įpročių galima laikytis klasėje, mokykloje. (D3.4.)
Pateikia 1-2 pavyzdžius kaip filmuose ar animacijoje siekiama atkreipti dėmesį į gamtos problemas. (D4.1.)	Kelia klausimus ir diskutuoja kodėl filmų kūrėjai kuria filmus apie gamtą, pateikia 1-2 pavyzdžius, kuo šie filmai yra naudingi. (D4.2.)	Aprašo ar nupiešia kokį pats kurtų filmą apie gamtą, į kokią gamtos problemą norėtų atkreipti žmonių dėmesį?(D4.3.)	Pristato klasės draugams savo idėjas apie filmą, kuris nagrinėtų gamtos klausimus. (D4.4.)

41. Pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
1. Pasiekimų sritis: Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo. (A)			
Kelia klausimus apie savo bei kitų žmonių savitumą. Svarsto saviraiškos galimybes ir ribas. Kelia tikslus ugdyti kritinį bei kūrybinį mąstymą. (A1.1.)	Pateikia savo asmenybės stipriąsias puses. Diskutuoja apie žmogaus savitumo reikšmę, bei tai kas sieja visus žmones. Pateikia 1-2 pavyzdžius kaip gali ugdyti kritinį bei kūrybinį mąstymą. (A1.2.)	Apibrėžia savitumo (unikalumo) sąvoką bei savais žodžiais nusako to reikšmę žmogui. Analizuoja kūrybiškumo sąvoką, diskutuoja apie kūrybiškumo svarbą, pateikia pavyzdžių kur reikalingas kūrybiškas mąstymas. (A1.3.)	Reflektuoja savo asmenybės savitumo galimybes bei ribas. Analizuoja kritinio mąstymo sąvoką, diskutuoja apie kritinio mąstymo svarbą, pateikia 2-3 pavyzdžius kur reikalingas kritinis mąstymas. (A1.4.)
Tyrinėja savistabos įgūdžio svarbą. Analizuoja ir paaiškina vidinio konflikto sąvoką, padedamas tyrinėja vidinio konflikto priežastis. (A2.1.)	Taiko savistabos įgūdį savo kasdienybėje, gali pateikti pavyzdžių. Padedamas tyrinėja paauglystės kaip pereinamojo laikotarpio iššūkius bei jų sprendimo būdus. (A2.2.)	Ne tik taiko savistabos įgūdį, bet ir diskutuoja su klasės draugais apie jo svarbą. Savarankiškai pateikia situacijų pavyzdžių, kuriose jautė diskomfortą, vidinius ar išorinius konfliktus. Padedamas analizuoja kaip neigiamas emocijas, situacijas	Papasakoja apie labiausiai tinkamus savistabos būdus. Pristato būdus kaip padėti sau vidinio konflikto atveju, kur kreiptis pagalbos jei situacija neišsprendžiama savarankiškai. (A2.4.)

		lengviau išgyventi ar pakeisti jas pozityviomis. (A2.3.)	
Analizuoja emocinės ir fizinės sveikatos sąvokas ir jų prasmę žmogaus gyvenime. Kelia klausimus apie žalingų įpročių žalą. (A3.1.)	Pateikia pavyzdžių kaip kasdieniais veiksmais bei įpročiais palaikyti emocinę bei fizinę sveikatą. Diskutuoja apie žalingų įpročių žalą. (A3.2.)	Diskutuoja apie geros emocinės bei fizinės sveikatos palaikymo svarbą. Pristato žalingų įpročių padarinius žmogaus gyvenime. (A3.3.)	Pristato 1-2 pavyzdžius kaip ugdytis sveiko gyvenimo būdo įpročius, kartu su klasės draugais parengia patarimus kaip pasakyti “ne” žalingiems įpročiams. (A3.4.)
Kelia klausimus apie išmaniųjų technologijų svarbą žmogaus gyvenime. Diskutuoja kodėl virtualioje erdvėje svarbu laikytis asmens duomenų apsaugos reikalavimų.(A4.1.)	Paaškina kokių taisyklių būtina laikytis norint saugiai ir mandagiai bendrauti, mokytis virtualioje erdvėje. Pateikia pavyzdžių kodėl svarbu laikytis duomenų apsaugos reikalavimų. (A4.2.)	Pateikia mokymosi virtualioje erdvėje pavyzdžių, geba rasti ir naudotis skirtingus mokymosi šaltinius virtualioje erdvėje. Pristato pagrindines taisykles, kurios padės laikytis duomenų apsaugos reikalavimų virtualioje erdvėje. (A4.3.)	Virtualioje erdvėje esančiais šaltiniais naudojasi etiška, moka tinkamai cituoti, įvardija šaltinį, kuriuo naudojosi. Reflektuoja virtualios erdvės reikšmę savo gyvenime, jos atveriamas galimybes bei kaip saugiai jomis naudotis.(A4.4.)
2. Pasiekimų sritis: Dialoginis bendravimas Aš-Tu. (B)			
Kelia klausimus apie draugystės santykius bei analizuoja kartais kylančių konfliktų bei manipuliacijų priežastis, ieško skirtingų konfliktų sprendimo būdų. (B1.1.)	Paaškina išdavystės sąvoką, įvardija kokios emocijos kyla patyrus išdavystę. Diskutuoja kaip draugystės santykiuose išvengti konfliktų arba jiems įvykus, išspręsti. Svarsto kaip atpažinti manipuliacijas. (B1.2.)	Paaškina empatijos sąvoką ir jos svarbą žmogaus gyvenime. Pateikia pavyzdžių kuomet įsijautimas į Kito situaciją buvo svarbus ir prasmingas. Pateikia manipuliacijų pavyzdžių. (B1.3.)	Reflektuoja empatijos svarbą savo draugystės santykiuose, pateikia pavyzdžių kada pavyko išspręsti konfliktą ar atpažinti manipuliaciją ir jai pasipriešinti. (B1.4.)
Įvardija keletą situacijų kada gali kilti konfliktas tarp vaikų ir tėvų arba tarp mokinių ir mokytojų. (B2.1.)	Diskutuoja kas yra konfliktas, kokios jo priežastys, kada jis kyla tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų. (B2.2.)	Pateikia pasiūlymų kaip spręsti konfliktinę situaciją tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų. (B2.3.)	Apmąsto autoriteto sąvoką, diskutuoja kodėl kartais norisi prieštarauti šeimos nariams, pateikia pavyzdį kokių konflikto sprendimo būdą pritaikytų konfliktinėje situacijoje tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų. (B2.4.)
Kelia klausimus kokie iššūkiai kyla bendraujant su nepažįstamu žmogumi, kodėl kartais sunku palaikyti dialogišką pokalbį.(B3.1.)	Tyrinėja agresijos sąvoką, svarsto kokios jos atsiradimo priežastys. (B3.2.)	Reflektuoja patyčių klausimą, svarsto situacijas kada susidūrė su patyčiomis, ieško sprendimų kaip tokių situacijų išvengti. (B3.3.)	Diskutuodami grupėse sukuria dialogiško bendravimo taisykles, kuomet pašnekovas yra išklausomas ir gerbiamas. Reflektuoja dialogiško bendravimo svarbą. (B3.4.)

Kelia klausimą kodėl svarbus mandagus bendravimas virtualioje erdvėje. Paaiškina patyčių virtualioje erdvėje žalą. Kelia klausimus kaip parašyti mandagią žinutę, kaip “slengą” pakeisti bendrinės lietuvių kalbos žodžiais. (B4.1.)	Stebi ir tiria bendravimą virtualioje erdvėje (mokymosi platformose, socialiniuose tinkluose) bei pristato kokių taisyklių reikia laikytis bendraujant virtualioje erdvėje. (B4.2.)	Savarankiškai parašo mandagų laišką draugui virtualioje erdvėje, laikosi mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje taisyklių mokymosi platformose, socialiniuose tinkluose. (B4.3.)	Savarankiškai parašo mandagų laišką mokytojui virtualioje erdvėje. Reflektuoja mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje svarbą savo gyvenime. (B4.4.)
3. Pasiekimų sritis: Socialiniai santykiai. Aš-Mes. (C.)			
Kelia klausimus apie šeimos institucijos svarbą, prasmę. Kelia klausimus kodėl man svarbu gyventi šeimoje. (C1.1.)	Dirbdami grupėse diskutuoja apie gyvenimo šeimoje stiprybes, pateikia pavyzdžių kada šeimos nariai padeda vieni kitiems. (C1.2.)	Kartu su mokytoju/a diskutuoja apie šeimose kylančias problemas, tyrinėja ir įvardija keletą būdų, kurie padėtų išvengti tarp šeimos narių kylančių konfliktų. (C1.3.)	Reflektuoja dialoginio kalbėjimosi, pokalbio, išklausymo, atjautos svarbą šeimos santykiuose, pateikia pavyzdžių. (C1.4.)
Įvardija diskusijos privalumus, pagrindines diskusijos taisykles. Kelia klausimus dėl ko klasėje kyla diskusijos, kokia diskusijų reikšmė. (C2.1.)	Dalyvaudamas diskusijoje savo teiginius argumentuoja. Vienam teiginiui pateikia keletą argumentų. (C2.2.)	Diskutuoja ir svarsto apie klasėje kylančias konfliktines situacijas, įvardija būdų kaip dialogiškai kalbėtis, susitarti, ieškoti kompromiso. (C2.3.)	Kontraargumentuoja, jei su teiginiu nesutinka, pagrindžia kodėl. Reflektuoja diskusijos naudą klasės gyvenime. (C2.4.)
Pateikia įvairių bendruomenių pavyzdžių, įvardija tarp jų esančius skirtumus ir panašumus. (C3.1.)	Analizuoja tolerancijos sąvoką. Svarsto, argumentuoja už atvirumą ir tolerantišką požiūrį į įvairias socialines ar religines bendruomenes. (C3.2.)	Įvardija keletą problemų, įtampų kurios kyla tarp skirtingų bendruomenių, siūlo būdų kaip būtų galima jų išvengti. (C3.3.)	Argumentuoja, diskutuoja apie atviros, tolerantiškos visuomenės siekį ir prasmę. (C3.4.)
Įvardija kodėl dalis virtualioje erdvėje esančios medžiagos gali būti žalinga, destruktivi, pateikia pavyzdžių. Svarsto kaip kine galima perteikti empatijos sąvoką. (C4.1.)	Atsirenka jo amžiaus tarpsniui tinkamus (1-2) informacijos šaltinius. Kitiškai vertina įvairius šaltinius, pasirinkimą argumentuoja. Diskutuoja apie empatijos sąvokos perteikimą kine. (C4.2.)	Diskutuoja apie informacijos šaltinių atsirinkimo svarbą. Analizuoja ir pateikia pavyzdžių kaip kine atskleidžiamas empatijos Kitam klausimą. (C4.3.)	Reflektuoja informacijos šaltinių atsirinkimo svarbą savo gyvenime. Pateikia nacionalinio kino pavyzdžių, kuriuose analizuojamas empatijos klausimas. (C4.4.)
4. Pasiekimų sritis: Santykis su pasauliu. Aš-tai. (D)			
Kelia klausimus apie žmogaus santykį su augalija, svarsto kodėl svarbu rūpintis augalais. Domisi	Įvardija kodėl svarbus žmogaus ir augalo santykis (rūpinimasis), kuria strategijas padedančias saugoti augaliją (savo aplinkoje, šalyje,	Pristato strategijas padedančias saugoti augaliją (savo aplinkoje, šalyje, pasaulyje). Diskutuoja, argumentuoja kodėl verta saugoti	Reflektuoja augalijos svarbą savo aplinkoje, svarsto kokią įtaką augalai daro žmogui. Pateikia veiksmingų būdų pasiūlymų kaip mažinti aplinkos

aplinkos taršos, klimato kaitos poveikiu augalijai. (D1.1.)	pasaulyje). Kelia klausimus kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai. (D1.2.)	gamtą, rūpintis augalai, įvardija kokia augalų reikšmė žmogui. Diskutuoja grupėje kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai. (D1.3.)	taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai. (D1.4.)
Tyrinėja žmogaus ir gyvūno tarpusavio ryšiu: skirtumais ir panašumais. Rūpinimosi gyvūnais kontekste kelia klausimus apie atsakomybę, kada žmogus privalo pasirūpinti gyvūnu, taip pat ar reikia rūpintis laukiniais gyvūnais, paukščiais. (D2.1.)	Diskutuoja apie žmogaus ir gyvūno tarpusavio ryšį: skirtumus ir panašumus. Kuria strategijas padedančias saugoti naminius bei laukinius gyvūnus, jas pristato. (D2.2.)	Argumentuoja kodėl verta saugoti gyvūnus, jais rūpintis. Įvardija kada žmogus turi prisiimti atsakomybę už gyvūnus bei kokie bus padariniai, jei žmogus atsakomybės neprisiims. (D2.3.)	Paaškina kada ir už kokius gyvūnus (naminius ir laukinius) žmogus gali prisiimti atsakomybę, pateikia pavyzdžių. Reflektuoja atsakomybės už gyvūnus klausimą savo asmeninėje patirtyje. (D2.4.)
Padedamas tyrinėja žmogaus atsakomybės už gamtą klausimą, įvardija keletą pavyzdžių. (D3.1.)	Pateikia 1-2 pavyzdžius iš savo kasdienybės kaip konkrečiai rūpinasi gamta. (D3.2.)	Diskutuoja, argumentuoja kokie yra pagrindiniai ekologijos principai kasdieniniame gyvenime, juos pristato. (D3.3.)	Kuria strategijas kaip atrodys gamta jei ja rūpinsimės, ir jei nesirūpinsime, įvardija pagrindinius skirtumus, pateikia rekomendacijas. (D3.4.)
Tyrinėja gamtos fotografijas, svarsto kokias ekologines problemas gali padėti atskleisti fotografija. (D4.1.)	Kuria projektą į ką norėtų atkreipti dėmesį žmogaus ir gamtos santykių pasitelkiant fotografiją. (D4.2.)	Įgyvendina fotografijos projektą, fotografuoja gamtą, analizuoja ekologines problemas. (D4.3.)	Reflektuoja įgyvendintą fotoprojektą, apmąsto kokias ekologines problemas pavyko užfiksuoti. (D4.4.)

42. Pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
1. Pasiekimų sritis: Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo. (A)			
Kelia klausimus apie savo asmenybės išskirtinumo (unikalumo) ir panašumą į kitus. Pateikia pavyzdį apie asmens unikalumo svarbą, gali pateikti bent vieną pavyzdį iš literatūros ar kino.(A1.1.)	Analizuoja savo unikalumą, sugeba save pristatyti pasakodamas arba kitomis priemonėmis (fotonuotraukos, video siužetas, autoportretas). Kelia žmogaus veiklos prasmės ir savęs ieškojimo problemas. (A1.2.)	Ne tik supranta asmens unikalumo idėjos esmę, bet ir geba pateikti 1-2 pavyzdžius apie asmens unikalumą iš kasdieninio gyvenimo, TV dokumentikos, literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų. Kelia objektyvaus savęs vertinimo problemą. Ieško prasmingos saviraiškos formų.(A1.3.)	Kelia probleminius klausimus apie asmens unikalumą. Samprotauja ir diskutuoja veiklos (kūrybos) prasmės ir objektyvaus vertinimo klausimais. Suvokia asmens unikalumui kylančias grėsmes. Sugeba originaliai, objektyviai, kūrybiškai pristatyti savo asmenį bent keletu būdų (autoportretas,

			autobiografija, video siužetas, drama, pantomima ir kt.)(A1.4.)
Kelia klausimus (refleksinius) apie savo vidinį pasaulį, su suaugusių pagalba supranta savo emocijas ir jausmus, supranta vienišumo ir pykčio (agresyvumo) problemą, geba apibūdinti savo būseną ir žino, iš ko gali sulaukti pagalbos (jei reikalinga).(A2.1.)	Supranta emocijų ir jausmų pažinimo svarbą, apibūdina, kaip jaučiasi vienišas arba pykčio apimtas žmogus. Domisi, supranta, aptaria vienišumo ir agresijos priežastis, geba pateikti tinkamą pavyzdį iš patirties, literatūros arba kino.(A2.2.)	Supranta ir gali draugams paaiškinti emocijų ir jausmų pažinimo svarbą. Geba suvaldyti, artikuliuoti pagrindines emocijas bei jausmus, pasidalina asmenine patirtimi ir pateikia pavyzdžių iš kitų žmonių patirties, literatūros, kino filmų. (A2.3.)	Kelia probleminius klausimus apie proto ir jausmų santykį. Taiko savistabą: atpažįsta, analizuoja, supranta savo emocijas ir jausmus, juos suvaldo ir artikuliuoja. Kūrybiškai ir kritiškai reflektuoja saikingos jausmų raiškos ugdymo problemas.(A2.4)
Pastebi, supranta liūdesio ir žemo savęs vertinimo grėsmes asmens fizinei ir psichologinei sveikatai. Mokytojui ir tėvams padedant, ieško būdų mąstyti pozityviai ir apsisaugoti nuo šių grėsmių.(A3.1.)	Suvokia pozityvaus mąstymo apie gyvenimą ir savo charakterio stiprinimo svarbą. Geba ne tik artikuliuoti fizinei bei psichologinei sveikatai kylančias grėsmes, bet ir pateikti tinkamą pavyzdį iš patirties, literatūros, kino.(A3.2.)	Geba tinkamai argumentuoti, diskutuoti saugojimosi nuo liūdesio, nevilties, žalingų priklausomybių tema. Suvokia pozityvaus mąstymo, vertingų tikslų gyvenime išsikėlimo svarbą. Domisi, kaip stiprinti savo valią ir kūną. Atranda, kad protas gali suvaldyti emocijas ir jausmus. Savo požiūrį pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų. (A3.3.)	Savarankiškai, kūrybingai, įvairias būdais išreiškia nuostatas saugoti ir stiprinti savo kūną ir dvasią. Atsakingai svarsto sveikatos saugojimo, gyvenimo ir mirties santykio problemas, jaučiasi atsakingi ne tik už savo, bet ir kitų asmenų sveikatą bei gyvybę.(A3.4.)
Tyrinėja virtualios erdvės ir technologijų teikiamą naudą ir keliamas grėsmes. Žino svarbiausias saugaus darbo virtualioje erdvėje taisykles (pirmiausia, kaip saugoti savo asmeninius duomenis).(A4.1.)	Supranta virtualios erdvės keliamas grėsmes ir įvardija keletą būdų, kaip nuo jų apsisaugoti. Diskutuoja apie virtualios erdvės galimybes ir pavojus. Savo požiūrį pagrindžia	Savarankiškai arba su labiau patyrusių asmenų pagalba gilina ir saugaus darbo virtualioje aplinkoje problemas. Kelia ir svarsto kompiuterinių žaidimų etikos problemas. Domisi dirbtinio	Virtualią erdvę kūrybingai ir saugiai naudoja ugdymosi procesui pagilinti ir praplėsti. Geba atsakingai saugoti save ir kitus nuo galimai destruktivaus kompiuterinių žaidimų poveikio. Virtualiosios erdvės galimybes ir IT

	faktais iš savo (arba kitų žmonių) patirties. (A4.2.)	intelektu taikymo galimybėmis. Apibūdina savo nuostatas virtualios erdvės atžvilgiu, jas pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų. (A4.3.)	panaudoja išradimais saviraiškai, prasmingai komunikacijai, meninei veiklai, mokymuisi ir saviugdai.(A4.4.)
2. Pasiekimų sritis: Dialoginis bendravimas Aš-Tu. (B)			
Kelia klausimus apie draugystę, kaip apie vertybę, kelia klausimus kaip galėtų geriau pažinti savo draugus. Apibūdina savo geriausią draugą.(B1.1.)	Apibūdina savo draugystę, iškelia ir nagrinėja draugavimo etines problemas. Pateikia 1-2 pavyzdžius apie draugystę iš patirties, literatūros arba kino. (B1.2.)	Diskutuoja su draugais, analizuoja ir interpretuoja moralinius draugystės aspektus. Pagrindžia savo išvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų. (B1.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja draugystę kaip autentišką ryšį su kitu žmogumi. Kelia probleminius klausimus apie draugystę ir meilę. (B1.4.)
Kelia klausimą apie jautrumo artimam žmogui svarbą. Mokosi užjausti ir empatiškai reaguoti.(B2.1.)	Analizuoja svarbiausius artimo žmogaus poreikius. Apibūdina empatiškos atjautos artimajam svarbą ir reikšmę. Pateikia empatiškų poelgių pavyzdžių iš patirties, literatūros arba kino.(B2.2.)	Išklauso artimo žmogaus. Mokosi geriau suprasti savo tėvus (globėjus) ir kitus artimus šeimos narius. Pasidalina patirtimi, kaip pavyko įsijausti į jų padėtį, atjausti, išspręsti konfliktus. Analizuoja empatiškos atjautos artimajam svarbą ir reikšmę. Pagrindžia savo išvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų.(B2.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja atjautos ir empatijos svarbą, kelia klausimus apie artimųjų jausmus ir stengiasi jiems padėti. Kūrybiškai interpretuoja gebėjimą empatiškai jausti, dalinasi savo patirtimi ir išvalgomis su draugais. Kelia klausimus apie atjautą ir artimo meilę, gali pateikti daug pavyzdžių ir patirties, literatūros, kino ir kitų artefaktų.(B2.4.)
Kelia klausimus apie pagarbus ir mandagaus bendravimo su svetimu žmogumi principus. Su mokytojo pagalba kelia klausimus apie santykio su svetimu problemas. (B3.1.)	Analizuoja galimo abejingumo arba priešiško kitam kaip svetimam kilmės šaltinius. Pateikia pavyzdį iš patirties, literatūros arba kino.(B3.2.)	Kelia klausimus apie santykį su pažįstamu (artimu) ir su svetimu žmogumi. Analizuoja nejautrumo, priešiško ar net žiaurumo kitam svetimam priežastis. Pagrindžia savo išvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino. (B3.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja geranorišką santykio su svetimu žmogumi nuostatą. Kritiškai ir kūrybiškai reflektuoja galimo priešiško svetimam fenomeną. Pasiūlo keletą originalių būdų, kaip spręsti priešiško nepažįstamiems žmonėms problemą.(B3.4.)
Kelia klausimus apie tinkamo (mandagaus) komunikavimo virtualioje erdvėje taisykles. (B4.1.)	Kelia klausimus apie saugaus, tinkamo bendravimo virtualioje erdvėje ribas. Įvardija tinkamo ir netinkamo bendravimo virtualioje	Analizuoja virtualaus Kito ne tik tekstą, bet ir kontekstą (jei tai dirbtinis intelektas - siekia suprasti jo paskirtį ir parametrus).	Kelia etinius klausimus, susijusius su virtualybės galimybėmis ir dirbtinio intelekto taikymu. Kritiškai ir kūrybiškai reflektuoja virtualiame

	erdvėje taisykles. Pateikia pavyzdžių iš patirties. (B4.2.)	Diskutuoja apie bendravimo su virtualiu Kitu etines normas. Pateikia įvairių pavyzdžių iš patirties, literatūros, kino. (B4.3.)	bendravime kylančias problemas. Demonstruoja geranoriško ir konstruktyvaus bendravimo virtualioje erdvėje įgūdžius.(B4.4.)
3. Pasiekimų sritis: Socialiniai santykiai. Aš-Mes. (C.)			
Kelia klausimus apie šeimos tradicijas, papasakoja kaip švenčia šeimos šventes. (C1.1.)	Analizuoja savo teises ir pareigas šeimoje. Paaiškina šeimos švenčių prasmę, susieja ją su vietovės, tautinėmis ir religinėmis tradicijomis.(C1.2.)	Argumentuotai diskutuoja šeimos bei tradicijos vertę ir prasmę. Kitiškai vertina teisei ir moralės principams prieštaraujančius papročius. Savo nuostatas pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.(C1.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja tradicijos sąvoką, pasiūlo šeimyninio bendravimo formoms naujų konstruktyvių idėjų. Analizuoja šeimų tradicijoms bei darnai iškylančias problemas, pasiūlo būdų, kaip įveikti nuobodulį ir rutiną. (C1.4.)
Kelia klausimus kodėl svarbu dalyvauti klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, laikytis sąžiningo, garbingo, pagarbaus elgesio su draugais normų.(C2.1.)	Apklausia klasės draugus kaip jie galėtų įsitraukti į klasės ir mokyklos bendruomenės veiklas, įvardija keletą taisyklių, kurių svarbu laikytis norint išklaudyti ir atjausti draugus, atsižvelgti į bendrus interesus, susitarti dėl bendrų tikslų. (C2.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie sąžiningumą, garbingumą ir teisingumą mokymosi procese ir mokinių bendruomenės santykiuose. Diskutuoja su klasės draugais, įsiklauso į jų nuomonę, mokosi iš kitų. Konstruktyviai sprendžia konfliktus, ugdo lyderystės gebėjimus. (C2.3.)	Iniciatyviai įsitraukia į klasės ir mokyklos bendruomenės veiklą. Demonstruoja, ugdo lyderio bruožus. Pasiūlo naujų idėjų, kaip kūrybiškai spręsti klasės bendruomenėje kylančias problemas. (C2.4.)
Pastebi, įvardija ir apibūdina žmonių bendruomenių įvairovę. Suvokia tolerancijos jų atžvilgiu svarbą. Skaitė knygų arba matė filmų apie alternatyvios kultūros bendruomenes.(C3.1.)	Siekia geriau pažinti ir suprasti alternatyvių bendruomenių gyvenimo būdą, papročius bei vertybes. Pateikia pavyzdžių apie tokias bendruomenes iš patirties, literatūros arba kino.(C3.2.)	Turi žinių ir etiškai pagrįstas nuostatas įvairių (alternatyvių) bendruomenių atžvilgiu. Vadovaujasi kultūrų įvairovės, pagarbos ir tolerancijos principais. Remiasi įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.(C3.3.)	Savarankiškai tyrinėja, siekia geriau pažinti alternatyvias bendruomenes (socialines grupes, etnines, religines, kultūrinės bendruomenes ir kt.). Kitiškai ir kūrybiškai reflektuoja alternatyvių bendruomenių santykio su tradicine bendruomene problemas. Įsitraukia į šių bendruomenių kultūros puoselėjimo, išsaugojimo arba jų narių teisių gynimo judėjimus.(C3.4.)
Kelia klausimus apie virtualias bendruomenes socialiniuose tinkluose ir kompiuteriniuose	Analizuoja kaip socialiniuose tinkluose, bendraamžių forumuose, kompiuteriniuose žaidimuose	Kitiškai vertina ilgalaikį buvimą virtualybėje ir begalinio komunikavimo prasmę. Saugo	Analizuoja ir kitiškai vertina savo santykį su virtualia bendruomene: atsisako savo amžiui netinkamo

žaidimuose. Ugdosi žaidybinius komunikacinius gebėjimus.(C4.1.)	ugdosi tinkamo tarpasmeninio, grupinio, tarptautinio ir tarpkultūrinio bendravimo pagrindų (supratimo, palaikymo, nustebimo, įvertinimo, priėmimo, atmetimo, ...).(C4.2.)	savo tapatumą (nuo susilieji su tam tikra apribota/uždara arba neribota/globalia virtualia bendruomene), o gaunamos informacijos srautą stengiasi panaudoti tiksliai saviugdai.(C4.3.)	turinio ir paslaugų, saugo savo asmens dorinį bei kultūrinį integralumą, vengia pažeisti autorines ir intelektualines nuosavybės teises. Ryšio su virtualia bendruomene galimybes naudoja saviugdai, kūrybinių idėjų pasidalinimo, bendraminčių ir bendrų interesų grupių kūrimo, pramogų ir pasirengimo profesinei veiklai tikslais.(C4.4.)
4. Pasiekimų sritis: Santykis su pasauliu. Aš-tai. (D)			
Kelia klausimą kodėl <i>gamta yra mūsų namai</i> . Pateikdamas 1-2 pavyzdžius paaiškina gamtosaugos svarbą. (D1.1.)	Įvardija <i>gamtos vaikų</i> sąvokos ypatybes. Argumentuotai paaiškina, kodėl svarbu saugoti gamtą. Pagrindžia savo išvalgas pavyzdžiais iš patirties, video dokumentikos, kino ar literatūros.(D1.2.)	Diskutuoja gamtosaugos temomis su draugais, analizuoja gamybos bei vartojimo ribojimo, ekologinio ūkininkavimo ir kitas su gamtosauga susijusias problemas. Siūlo idėjas, ieško ekologinių problemų sprendimo būdų. Suvokia ekologinių problemų nagrinėjimo medijose, kine ir literatūroje reikšmę.(D1.3.)	Pasiūlo 2-3 idėjas kaip įgyvendinti gamtos ir gamtos išteklių tausojimo iniciatyvas: taupyti energiją ir išteklius, saugoti miškus, laukus ir vandenį - natūralias gyvūnų buveines, tausoti daiktus, rūšiuoti atliekas. Naudoja komunikacines virtualios erdvės galimybes ir kitas (meninės saviraiškos, projektinės veiklos) priemones gamtosaugos idėjoms skleisti.(D1.4.)
Žino pagrindines gyvūnų teises ir supranta jų saugojimo svarbą. (D2.1.)	Suvokia gyvūnų teisių prasmę ir svarbą. Savo nuostatas pagrindžia pavyzdžiais iš patirties, literatūros arba kino. (D2.2.)	Individualiai analizuoja ir grupėse argumentuotai diskutuoja apie gyvūnų teisių ir gyvūnų globos problemas. Pateikia įvairių pavyzdžių iš patirties, dokumentikos, literatūros, kino. (D2.3.)	Kūrybiškai sprendžia gyvūnų globos ir gyvūnų teisių apsaugos problemas. Imasi savo amžiaus tarpsniui tinkamos atsakomybės už gyvūnus, paragina ir kitus taip daryti. Gyvūnų apsaugos tikslais pasinaudoja organizacinėmis, socialinių tinklų ar meninės saviraiškos priemonėmis. (D2.4.)
Kelia klausimus apie klimato atšilimo keliamas globalias problemas.(D3.1.)	Remdamasis faktais paaiškina klimato atšilimo keliamas globalias problemas. Pateikia 2-3 pavyzdžius	Geba argumentuotai diskutuoti apie klimato kaitos problemas su bendraamžiais. Argumentus	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja klimato atšilimą ne tik kaip globalinę, bet ir

	iš mokslinių šaltinių, literatūros ar video dokumentikos.(D3.2.)	grindžia duomenimis iš mokslinių šaltinių, dokumentinių ir meninių kino filmų.(D3.3.)	kaip asmeninę problemą. Demonstruoja savo amžiaus tarpsniui tinkamą atsakingą laikyseną šiuo klausimu. Siūlo idėjas kaip spręsti klimato kaitos problemą, geba argumentuotai diskutuoti su įvairaus amžiaus pašnekovais.(D3.4.)
Žino, seka bent vieną ekologinės etikos (aplinkosaugos) idėjų skleidėją (autorių, kūrėją, internetinį forumą, socialinių tinklų grupę, transliuotoją, svetainę ar portalą). (D4.1.)	Domisi video dokumentika, filmais, TV ar radijo laidomis, internetiniais portalais svarstančiais ekologines problemas. Su mokytojo pagalba kelia klausimus apie moralinę žmonijos atsakomybę už ekologinių problemų sprendimą.(D4.2.)	Savarankiškai kelia klausimus apie ekologinę etiką ir juos aptaria virtualioje erdvėje (socialiniuose tinkluose, bendraamžių grupėse, internetiniuose forumuose, ir t.t.) Domisi filmais, TV ar radijo laidomis, internetiniais portalais svarstančiais ekologines problemas.(D4.3.)	Savarankiškai tyrinėja, analizuoja ir interpretuoja ekologinių problemų sprendimo galimybes virtualioje erdvėje. Kūrybiškai naudojami virtualios erdvės ir IT įrankiais sudominti bendraamžius ir įtraukti juos į ekologinių problemų sprendimų paieškas. Sukuria, pasiūlo naujų virtualių sprendimų gilesniam ekologinių problemų suvokimui. (D4.4.)

43. Pasiekimų lygių požymiai. I–II gimnazijos klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
1. Pasiekimų sritis: Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo. (A)			
Kelia klausimus apie savo asmens tapatumo problemą. Lygina save su kitais, apibūdina savo asmenybės ir klasės draugų unikalumus (kuo mes panašūs, kuo skirtingi?). (A1.1.)	Diskutuoja su klasės draugais apie asmens tapatumo problemas. Įvardija keletą savo broų, kurie sąlygoja asmenybės unikalumą. Pasitelkia pavyzdžių iš gyvenimo, literatūros ar kino kūrinių.(A1.2.)	Suformuluoja asmenybės tapumo tikslus, įvardija siektinus idealus, juos pagrindžia žmogaus (moralinės) raidos teoriniais duomenimis, taip pat vertingais pavyzdžiais iš literatūros, dramos, kino filmų ar žymių asmenų biografijų.(A1.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja unikalios asmejo tnybės tapumo galimybes ir kliūtis. Analizuoja kaip šis tapsmas priklauso nuo santykio su savimi, gamta, kitais žmonėmis, visuomene, tauta, valstybe. (A1.4.)
Analizuoja žmogaus prigimties ir charakterio sąlygotus galimus	Kelia klausimus apie meilės ir neapykantos prigimtį, jos raišką	Analizuoja ir interpretuoja galimus žmogaus prigimties jausmų	Kūrybiškai taiko savistabos ir savikontrolės metodus. Kasdieninėse

jausmų kraštutinumus ir geba tai artikuliuoti. (A2.1.)	individo gyvenime. Diskutuoja grupėje, remiasi pavyzdžiais iš patirties, dramos, literatūros ir kino kūrinių. A2.2. ()	kraštutinumus. Įvardija ir paaiškina konstruktyvius susivaldymo būdus. Remiasi įvairias pavyzdžiais iš literatūros, kino. (A2.3.)	situacijose pritaiko Aristotelio ir stoikų mąstytojų aprašytus saikingo jausmų reguliavimo proto pagalba metodus.(A2.4.)
Artikuliuoja sveiko kūno teikiamą džiaugsmo patirtį. Atpažįsta įvairiose situacijose labai svarbų fizinės ir emocinės sveikatos vaidmenį.(A3.1.)	Įvardija kodėl negalima savęs žaloti ir naikinti. Kelia etinius klausimus apie gyvybės ir sveikatos vertę bei pareigą jas saugoti. Savo nuostatas pagrindžia 1-2 pavyzdžiais iš patirties, literatūros ar kino.(A3.2.)	Analizuoja ir diskutuoja emocinės sveikatos ir sielos ramybės (ataraksijos) klausimais. Ugdomi ištvermę, valią ir gebėjimą rūpintis savo bei kitų sveikata. Atsispiria pagundai sekti populiariais masinei kultūrai būdingais pavojingais modeliais. Įvardija daug pozityvių pavyzdžių.(A3.3.)	Savarankiškai tyrinėja, reflektuoja ir kūrybiškai interpretuoja žymių mąstytojų idėjas apie sveikatos ir žmogaus gyvenimo vertę bei savęs (ir kitų) tausojimo svarbą. Skaito saviugdų knygas ir žiūri egzistenciškai prasmingus filmus. Turi praktinius įgūdžius saugoti save ir rūpintis kitais, atranda kaip tai įgyvendinti įvairiose situacijose. (A3.4)
Atpažįsta virtualios erdvės turinio galimybes savęs tobulinimui o taip pat ir keliamas grėsmes.(A4.1.)	Įvardija keletą būdų kaip panaudoti virtualiosios erdvės galimybes mokymuisi ir saviugdai. Taip pat įvardija svarbesnes internetinio saugumo spragas ir piktnaudžiavimo internetu grėsmes.(A4.2.)	Diskutuoja su bendraamžiais, tyrinėja ir aptaria galimybes panaudoti virtualią realybę bei IT saviugdų tikslais. Pasidalina patirtimi, pateikia konkrečių pavyzdžių kaip tai padaryti. Taip pat aptaria principus bei būdus kaip išvengti virtualybės neigiamo poveikio. (A4.3.)	Savarankiškai domisi, išsikelia tikslus, susiranda papildomą literatūrą ar kitą informaciją, žiūri mokslinės fantastikos filmus, kritiškai reflektuoja savo santykį su virtualybe. Ugdomi saikingo, saugaus ir asmenybės saviugdai palankaus darbo virtualioje aplinkoje įgūdžius. Geba kūrybiškai išnaudoti virtualios erdvės atveriamas ugdymosi galimybes įvairiuose kontekstuose. (A4.4.)
2. Pasiekimų sritis: Dialoginis bendravimas Aš-Tu. (B)			
Ieško atsakymų į draugaujant iškylančius klausimus: kuo remiasi tikra draugystė? Kokios apgaulės ir išdavystės priežastys? Įvardija nuoširdumo ir pasitikėjimo svarbą. (B1.1.)	Kelia papildomus klausimus, diskutuoja teoriniais ir praktiniais draugystės aspektais. Nagrinėja apgaulės ir išdavystės atvejus, remiasi pavyzdžiais iš patirties, literatūros, dramos arba kino.(B1.2.)	Analizuoja, kritiškai reflektuoja santykiyje su draugais kylančias problemas: pasitikėjimo svarbą ir išdavystės galimybę, problemą kaip derinti duotą žodį jei jis kertasi su teisingumu. Pagrindžia savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų.(B1.3.)	Savarankiškai domisi, tyrinėja, gilinasi į filosofinius ir grožinės literatūros kūrinius draugystės tematika. Kūrybiškai interpretuoja santykiyje su draugais kylančias problemas. Kritiškai, tačiau konstruktyviai įvertina savo ir draugų poelgius bei laikyseną įvairiose situacijose. (B1.4.)

Kelia klausimus apie pagarbių, supratingų santykių su tėvais svarbą ir vertę. (B2.1.)	Apibūdina etinėmis vertybėmis pagrįstą santykį su tėvais. Pasakoja, diskutuoja, pateikia pavyzdžių iš patirties, literatūros, dramos arba kino. (B2.2.)	Analizuoja pagarbaus ir supratingo tarpusavio santykio su tėvais svarbą ir vertę. Analizuoja, svarsto savo ir tėvų atsakomybes vieni kitų atžvilgiu. Savo nuostatas pagrindžia moraliniais principais ir geriausiais pavyzdžiais iš istorijos, literatūros, kino. (B2.3.)	Tyrinėja ir interpretuoja savo ir tėvų panašumus bei skirtumus. Kitiškai vertinti savo poelgius. Iškilus santykių su tėvais problemoms ieško konstruktyvaus sprendimo. (B2.4.)
Kelia klausimą kokia mano atsakomybė už kitą, galbūt netgi nepažįstamą, žmogų. (B3.1.)	Analizuoja rūpesčio Kitu, netgi nepažįstamu, žmogumi svarbą ir vertę. Savo nuostatą Kito atžvilgiu pagrindžia atjauta ir moraline pareiga. (B3.2.)	Analizuoja, diskutuoja santykio su svetimu Kitu teorinius pagrindus ir praktines nuostatas. Pateikia kilnių, nesavanaudiškų poelgių Kito atžvilgiu pavyzdžių iš patirties, istorijos, literatūros, dramos arba kino. (B3.3.)	Savarankiškai tiria ir interpretuoja probleminius klausimus apie rūpesčio etikos ir teisingumo santykio svarbą. Reflektuoja apie santykį su svetimu Kitu įvairiuose kontekstuose. Pateikia pavyzdžių kaip savo praktines nuostatas grindžia moraliniais principais ir realiais kilnaus elgesio pavyzdžiais. (B3.4.)
Svarsto tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje problemą. (B4.1.)	Analizuoja tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje svarbą, įvardija keletą būdų kaip tai praktiškai įgyvendinti. (B4.2.)	Kelia papildomus patirtimi pagrįstus klausimus apie tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje nustatymą. Pateikia konkrečių pavyzdžių, kodėl svarbu tai padaryti. (B4.3.)	Savarankiškai domisi ir tiria tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje išlaikymo problemą. Įgytus praktinius įgūdžius kūrybiškai pritaiko saugiam darbui, tuo pačiu plečia akiratį ir atranda naujas ugdymosi galimybes virtualioje erdvėje. (B4.4.)
3. Pasiekimų sritis: Socialiniai santykiai. Aš-Mes. (C.)			
Kelia klausimus apie savo šeimos vertybėmis ir tradicijomis. Suvokia santykio su savo artimaisiais ir protėviais vertę. (C1.1.)	Apibūdina, pristato savo šeimą ir giminaičius. Savo santykį su jais grindžia pasitikėjimu, pagarba ir meile. (C1.2.)	Pateikia pavyzdžių kaip išreiškia savo šeimos nariams pagarbą ir meilę. Analizuoja kodėl šeimoje svarbu išklausti, atsiprašyti, paprašyti, išsakyti skirtingas nuomones. (C1.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja savo šeimos šaknis, tradicijas ir vertybes. Analizuoja kaip išsaugoti ryšius tarp kartų, tausoti daiktinį ir kultūrinį vyresniųjų palikimą, nepamirštant ir atsakingo tausojančio santykio su šalia esančiais šeimos nariais. (C1.4.)

Kelia klausimus apie klasės draugų nuomonių bei požiūrių įvairovę.(C2.1.)	Diskutuoja nuomonių bei požiūrių įvairovės problemą, ieško būdų bendram sutarimui pasiekti. Atranda, kad diskusijose su bendraamžiais reikia gerbti argumentą, o ne išorinį autoritetą.(C2.2.)	Mokosi išklaudyti draugus, suprasti jų požiūrį, atsižvelgti į jų argumentus. Mokosi analizuoti, palyginti požiūrius ar pasiūlymus ir pasiekti bendrą sutarimą. Suvokia, kad diskusijos su kitaip manančiais draugais gali būti pamokančios ir ugdančios.(C2.3.)	Ugdosi gebėjimą kūrybiškai pristatyti savo mintis ir idėjas, argumentuotai ginti savo nuomonę. Demonstruoja pagarbą kritiniam mąstymui ir argumentui. Sugeba mokytis iš grupės draugų kaip tyrimo bendruomenės. Kūrybiškai ir konstruktyviai sprendžia kylančias problemas. (C2.4.)
Kelia klausimus apie bendruomenių ir joms svarbių vertybių įvairovę. (C3.1.)	Įvardija konkrečias bendruomenes, žino jų poreikius ir problemas. Suvokia savo ryšio su bendruomene ir filotopijos (meilės vietai kurioje gyveni) derinimo su buvimo Europos ir pasaulio piliečiu vertę ir svarbą. (C3.2.)	Reflektuoja savo ryšį su tauta (tautine bendrija) ir jos paveldu: domisi etnokultūra, folkloru, papročiais, senąja pasaulėjauta ir pasaulėžiūra (tikėjimais, religija), daiktine ir dvasine kultūra. Suvokia valstybės istorijos, ypač laisvės kovų ir žmoniškumo gynimo istorijos studijavimo svarbą.(C3.3.)	Pagarbos savo tautos etniniams bruožams jausmą derina su pagarba kitų tautų etninėms ypatybėms. Kritiškai vertina santykių tarp tautų destruktivius aspektus. Sugeba pasiūlyti konstruktyvių ir kūrybingų tarpkultūrinės komunikacijos sprendimų. (C3.4.)
Kelia klausimus apie santykio su virtualia bendruomene ir naujausių technologijų sąlygojamas problemas. Įvardija svarbiausias etikos virtualybėje normas.(C4.1.)	Analizuoja ir pristato asmens duomenų apsaugos internete problemą. Argumentuotai diskutuoja apie asmens atvaizdo, muzikos, kino kūrinių ir kitokios intelektinės nuosavybės kopijavimo bei reproduktivumo problemas bei etines normas.(C4.2.)	Analizuoja, gilinasi, ieško naujų ir visuotinai priimtinių būdų užtikrinti tiek asmens duomenų ir intelektinės nuosavybės saugumą, tiek ir laisvą keitimąsi duomenimis tarp virtualios bendruomenės narių, o taip pat ir jų saviraiškos laisvę, pristato 3-4 pavyzdžius. (C4.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja visų virtualios bendruomenės narių asmens duomenų bei kitos privačios skaitmeninės informacijos apsaugos internete būtinumą. Pasiūlo konstruktyvių ir kūrybingų asmens duomenų apsaugos problemos sprendimų. (C4.4.)
4. Pasiekimų sritis: Santykis su pasauliu. Aš-tai. (D)			
Pastebi vartotojiško santykio su augmenija ir gamtine aplinka pavojų. (D1.1.)	Kelia klausimus, diskutuoja gamtosaugos temomis. Išvelgia etinę žmogaus ir floros santykio prasmę. Gamtosaugos nuostatas	Analizuoja ir reflektuoja žmogaus vartotojiško santykio su gamta pasekmes ir grėsmes. Suvokia moralinę pareigą saugoti gamtą, ugdo praktines nuostatas saugoti	Reflektuoja ir komunikuoja apie vartotojiško santykio su gamtine aplinka neigiamas pasekmes. Kasdieniniame gyvenime praktikuoja gamtai draugiškas technologijas.

	pagrindžia savo patirtimi, literatūros ir kino kūriniais.(D1.2.)	natūralią augmeniją. Geba pasiremti įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.(D1.3.)	Geba pasiūlyti konstruktyvių ir kūrybingų gamtosauginių problemų sprendimo būdų. Domisi, ištraukia į žaliųjų arba kitų ekologijos bei žmogaus ryšio su gamta atkūrimo problemas sprendžiančių judėjimų veiklą.(D1.4.)
Pastebi žiaurais, netinkamo žmogaus elgesio su gyvūnais apraiškas, pateikia keletą pavyzdžių. Kelia žmogaus etinės atsakomybės už gyvūnus klausimus. (D2.1.)	Kelia klausimus, argumentuotai diskutuoja apie gyvūnų teises ir poreikius, suvokia žmogaus moralinę atsakomybę už gyvūnus. Gyvūnų globojimo nuostatas pagrindžia savo patirtimi, literatūros ir kino kūriniais.(D2.2.)	Pasidalina savo patirtimi, pateikia konkrečių pavyzdžių (negatyvių ir pozityvių) apie žmonių elgesį su gyvūnais. Suvokia moralinę žmogaus atsakomybę už gyvūnus. Savo nuostatas pagrindžia įvairiais pavyzdžiais iš patirties, literatūros, kino ir kitų artefa D2.3. ktų.()	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja žiaurais, netinkamo, vartotojiško santykio su gyvūnais etinį nepriimtinumą. Argumentais pagrindžia laukinių gyvūnų gyvenamosios erdvės apsaugos ir tinkamos naminių gyvūnų priežiūros būtinybę. Pasiūlo konstruktyvių ir kūrybingų šių problemų sprendimo būdų.(D2.4.)
Kelia klausimus apie klimato kaitos grėsmes ir įvardija pagrindines ekologiško (tvaraus) elgesio taisykles. (D3.1.)	Analizuoja ekologijos ir klimato kaitos problemas, įvardija keletą būdų ekologinėms problemoms spręsti. Pristato ekologiško gyvenimo principus (3-5). (D3.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie ekologijos ir klimato kaitos problemas, susipažįsta su mokslo duomenimis ir planetos klimato kaitos prognozėmis, apibūdina žmogaus moralinę atsakomybę už vartotojiškos veiklos pasekmes. Prisiima konkrečius įsipareigojimus klimato kaitai stabdyti.(D3.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja aukštesnės ekologinės žmonijos savimonės vertę ir svarbą. Reflektuoja gyvą, autentišką tète-à-tète (“veidas į veidą”) santykį su gamta. Naudoja mokslo kalbos ir meninės saviraiškos priemones gamtosauginėms idėjoms skleisti. Pasiūlo konstruktyvių ir kūrybingų ekologinių problemų sprendimo būdų.(D3.4.)
Kelia klausimus, kaip mūsų santykis su pasauliu atsispindi virtualioje erdvėje. (D4.1)	Analizuoja ekologinio turinio informaciją virtualioje erdvėje (TV laidose ir pan.) ja pasidalina, diskutuoja su draugais. Analizuoja dokumentinę video medžiagą,	Gilinaisi į ekologijos ir gamtosaugos problemas, atspindimas virtualioje aplinkoje, žiniasklaidoje ir kitose įvairiose medijose (kinas, literatūra, muzika,	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja kaip galėtų ištraukti į gamtosauginę veiklą virtualioje erdvėje. Argumnetuotai diskutuoja apie etinius ekologinės

	žurnalistinius tyrimus, literatūros ir kino kūrinius ekologine tematika. (D4.2.)	vaizduojamieji menai). Pasinaudoja virtualios erdvės galimybėmis diskutuoti, analizuoti, reflektuoti ir praktiškai prisidėti prie gamtosaugos.(D4.3.)	atsakomybės aspektus. Kuria artefaktus ekologine tematika, pasiūlo konstruktyvius gamtos saugojimo problemų sprendimus. (D4.4.)
--	--	---	---

44. Pasiekimų lygių požymiai. III –IV gimnazijos klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
1. Pasiekimų sritis: Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo. (A)			
Kelia klausimus apie savo asmenybės unikalumą ir supranta bei kritiškai vertina savo kelio į dorinę brandą svarbumą, unikalumą. Pateikia keletą pavyzdžių apie dorinės brandos kertinius principus. (A1.1.)	Analizuoja savo asmenybės unikalumą, pateikia 2-3 pavyzdžius apie dorinės brandos kertinius principus. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(A1.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie savo bei kitų asmenybių unikalumus. Parašo esė apie dorinės brandos kertinius principus. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(A1.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja savo asmenybės unikalumą ir supranta bei kritiškai vertina savo kelio į dorinę brandą svarbumą bei unikalumą. Reflektuoja dorinės brandos kertinius principus. Analizuoja filosofinės etikos tekstus ir nusako pagrindines teksto idėjas. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(A1.4.)
Kelia klausimus apie savo jausmų ir pamatinių nuotaikų svarbą savęs ir pasaulio supratimui. Kelia klausimus apie jausmų įtaką vertinimui. Atpažįsta savo patiriamas emocijas bei jausmus, kurių pagalba sąmoningai formuoja savo charakterį. Pasakoja apie savo asmenybės kryptingumą, argumentuoja savo pasirinkimus.(A2.1.)	Analizuoja savo jausmų ir pamatinių nuotaikų svarbą savęs ir pasaulio supratimui. Analizuoja jausmų įtaką vertinimui. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(A2.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie savo jausmų ir pamatinių nuotaikų svarbą savęs ir pasaulio supratimui bei jausmų įtaką vertinimui. Diskutuoja apie patiriamas emocijas bei jausmus, kurių pagalba sąmoningai formuoja savo charakterį. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų, argumentuotai apie juos diskutuoja. (A2.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja savo jausmų ir pamatinių nuotaikų svarbą savęs ir pasaulio supratimui bei jausmų įtaką vertinimui. Reflektuoja apie patiriamas emocijas bei jausmus, kurių pagalba sąmoningai formuoja savo charakterį. Reflektuoja filosofinės etikos tekstus bei pavyzdžius iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(A2.4.)

<p>Kelia klausimus apie rizikas, su kuriomis pats ar kiti žmonės gali susidurti mokantis, dirbant, keliaujant, ilsintis ar pramogaujant. Kelia klausimus apie pamatuotos rizikos prisiėmimą bei pavojingų (nepriimtinių) socialinių kontaktų ir veiklų, taip pat sveikatai žalingų medžiagų bei jų vartojimo įpročių, neatsargaus ir pavojingo elgesio, susijusio su pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei sukėlimu vengimą.(A3.1.)</p>	<p>Analizuoja kaip vertinti rizikas, su kuriomis pats ar kiti žmonės gali susidurti mokantis, dirbant, keliaujant, ilsintis ar pramogaujant. Analizuoja teiginius apie pamatuotos rizikos prisiėmimą bei pavojingų (nepriimtinių) socialinių kontaktų ir veiklų, taip pat sveikatai žalingų medžiagų bei jų vartojimo įpročių, neatsargaus ir pavojingo elgesio, susijusio su pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei sukėlimu vengimą. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(A3.2.)</p>	<p>Argumentuotai diskutuoja apie tai, kaip vertinti rizikas, su kuriomis pats ar kiti žmonės gali susidurti mokantis, dirbant, keliaujant, ilsintis ar pramogaujant, kaip prisiimti pamatuotą riziką, tačiau vengti pavojingų (nepriimtinių) socialinių kontaktų ir veiklų, taip pat sveikatai žalingų medžiagų bei jų vartojimo įpročių, neatsargaus ir pavojingo elgesio, susijusio su pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei sukėlimu. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. A3.3. ()</p>	<p>Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja kaip vertinti rizikas, su kuriomis pats ar kiti žmonės gali susidurti mokantis, dirbant, keliaujant, ilsintis ar pramogaujant, kaip prisiimti pamatuotą riziką, tačiau vengti pavojingų (nepriimtinių) socialinių kontaktų ir veiklų, taip pat sveikatai žalingų medžiagų bei jų vartojimo įpročių, neatsargaus ir pavojingo elgesio, susijusio su pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei sukėlimu. Reflektuoja filosofinės etikos tekstus bei pavyzdžius iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(A3.4.)</p>
<p>Kelia klausimą kaip technologijos konstruoja tapatybę, kritiškai vertina šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybių konstravimui. Įvardija taisykles kaip saugiai, kūrybingai ir prasmingai veikti virtualiojoje erdvėje, kaip tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, intelektinės nuosavybės ir kitų teisės aktais nustatytų apribojimų, taip pat saugant asmens orumą ir saviraiškos bei kūrybos galimybes.(A4.1.)</p>	<p>Analizuoja kaip technologijos konstruoja tapatybę, kritiškai vertina šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybių konstravimui. Analizuoja kaip kūrybingai ir prasmingai veikti virtualiojoje erdvėje, kaip tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, intelektinės nuosavybės ir kitų teisės aktais nustatytų apribojimų, taip pat saugant asmens orumą ir saviraiškos bei kūrybos galimybes. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(A4.2.)</p>	<p>Argumentuotai diskutuoja kaip technologijos konstruoja tapatybę, kritiškai vertina šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybių konstravimui, kaip saugiai, kūrybingai ir prasmingai veikti virtualiojoje erdvėje, kaip patarti kitiems mokiniams bei vyresni amžiaus asmenims, kaip tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, intelektinės nuosavybės ir kitų teisės aktais nustatytų apribojimų, taip pat saugant asmens orumą ir saviraiškos bei kūrybos galimybes.</p>	<p>Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja kaip technologijos konstruoja tapatybę, kritiškai vertina šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybių konstravimui, reflektuoja kaip saugiai, kūrybingai ir prasmingai veikti virtualiojoje erdvėje, kaip patarti kitiems mokiniams bei vyresni amžiaus asmenims, kaip tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, intelektinės nuosavybės ir kitų teisės aktais nustatytų apribojimų, taip pat saugant asmens orumą ir saviraiškos bei kūrybos galimybes.</p>

		Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(A4.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(A4.4.)
2. Pasiekimų sritis: Dialoginis bendravimas Aš-Tu. (B)			
Kelia klausimus apie Kito kaip draugo svarbą asmens, bendruomenės, valstybės gyvenime (pvz., draugiška valstybė).(B1.1.)	Analizuoja Kito kaip draugo svarbą asmens, bendruomenės, valstybės gyvenime (pvz., draugiška valstybė). Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(B1.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie Kito kaip draugo svarbą asmens, bendruomenės, valstybės gyvenime (pvz., draugiška valstybė). Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(B1.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja Kito kaip draugo svarbą asmens, bendruomenės, valstybės gyvenime (pvz., draugiška valstybė). Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(B1.4.)
Kelia klausimą kaip supranta ką reiškia Kito kaip artimojo turėjimas, taiko šį supratimą savo kasdienėje veikloje. (B2.1.)	Analizuoja kaip supranta ką reiškia Kito kaip artimojo turėjimas, taiko šį supratimą savo kasdienėje veikloje. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(B2.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie tai, ką reiškia Kito kaip artimojo turėjimas, taiko šį supratimą savo kasdienėje veikloje. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(B2.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja ką reiškia Kito kaip artimojo turėjimas, taiko šį supratimą savo kasdienėje veikloje. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(B2.4.)
Kelia klausimą apie susvetimėjimą, Svetimo problemišumą asmeniniame ir socialiniame gyvenime. Kelia klausimus apie	Analizuoja susvetimėjimo, Svetimo problemišumą asmeniniame ir socialiniame gyvenime. Analizuoja, kritiškai vertina šiuolaikinių	Argumentuotai diskutuoja apie susvetimėjimo, Svetimo problemišumą asmeniniame ir socialiniame gyvenime.	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja susvetimėjimo, Svetimo problemišumą asmeniniame ir socialiniame gyvenime. Analizuoja,

<p>šiuolaikinį individualizmą ir jo susiformavimo kultūrinį kontekstą, individualizmo ir bendruomeniškumo dermę. (B3.1.)</p>	<p>individualizmą ir jo susiformavimo kultūrinį kontekstą, suvokia individualizmo ir bendruomeniškumo dermės svarbą. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(B3.2.)</p>	<p>Analizuoja, kritiškai vertina šiuolaikinį individualizmą ir jo susiformavimo kultūrinį kontekstą, suvokia individualizmo ir bendruomeniškumo dermės svarbą. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(B3.3.)</p>	<p>kritiškai vertina šiuolaikinį individualizmą ir jo susiformavimo kultūrinį kontekstą, suvokia individualizmo ir bendruomeniškumo dermės svarbą. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(B3.4.)</p>
<p>Kelia klausimą kaip supranta kaip konstruojama virtuali Kitybė, kritiškai vertina technologijų poveikį. Dalinasi patirtimi, analizuoja, svarsto, apibendrina, kritiškai vertina santykio su virtualiu Kitu plėtojimą įvairių informacinių (ar skaitmeninių) technologijų terpėje. Kelia klausimą kaip apibrėžia moralines ir teisines ribas bendraujant su virtualiu kitu, domisi ir supranta dirbtinio intelekto informacines, komunikacines ir kūrybines galimybes.(B4.1.)</p>	<p>Analizuoja kaip konstruojama virtuali Kitybė, kritiškai vertina technologijų poveikį. Dalinasi patirtimi, analizuoja, svarsto, apibendrina, kritiškai vertina santykio su virtualiu Kitu plėtojimą įvairių informacinių (ar skaitmeninių) technologijų terpėje. Apibrėžia moralines ir teisines ribas bendraujant su virtualiu kitu, analizuoja dirbtinio intelekto informacines, komunikacines ir kūrybines galimybes. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(B4.2)</p>	<p>Argumentuotai diskutuoja kaip konstruojama virtuali Kitybė, kritiškai vertina technologijų poveikį. Dalinasi patirtimi, analizuoja, svarsto, apibendrina, kritiškai vertina santykio su virtualiu Kitu plėtojimą įvairių informacinių (ar skaitmeninių) technologijų terpėje. Argumentuotai diskutuoja kaip apibrėžti moralines ir teisines ribas bendraujant su virtualiu kitu, diskutuoja apie dirbtinio intelekto informacines, komunikacines ir kūrybines galimybes. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(B4.3.)</p>	<p>Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja kaip konstruojama virtuali Kitybė, kritiškai vertina technologijų poveikį. Reflektuoja kaip vertina santykio su virtualiu Kitu plėtojimą įvairių informacinių (ar skaitmeninių) technologijų terpėje. Reflektuoja moralines ir teisines ribas bendraujant su virtualiu kitu. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (B4.4)</p>
<p>3. Pasiekimų sritis: Socialiniai santykiai. Aš-Mes. (C.)</p>			
<p>Kelia klausimą apie šeimos sąvokos apimtį bei kaip empatiškai jausti</p>	<p>Analizuoja šeimos sąvokos apimtį bei kaip empatiškai jausti šeimos</p>	<p>Argumentuotai diskutuoja apie</p>	<p>Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja šeimos sąvokos</p>

<p>šėimos emocišes, socialines ir ekonomines problemas. Kelia klausimus apie šėimos bei partnerystės institucijų įvairovę.(C1.1.)</p>	<p>emocišes, socialines ir ekonomines problemas. Analizuoja šėimos bei partnerystės institucijų įvairovę. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(C1.2.)</p>	<p>šėimos sąvokos apimtį bei kaip empatiškai jausti šėimos emocišes, socialines ir ekonomines problemas. Diskutuoja apie šėimos bei partnerystės institucijų įvairovę. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(C1.3.)</p>	<p>apimtį, reflektuoja kaip empatiškai jausti šėimos emocišes, socialines ir ekonomines problemas. Reflektuoja šėimos bei partnerystės institucijų įvairovę. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(C1.4.)</p>
<p>Kelia klausimus apie draugystės fenomeną, jo svarbą emocinėje ir socialinėje sferoje.(C2.1.)</p>	<p>Analizuoja draugystės fenomeną, jo svarbą emocinėje ir socialinėje sferoje. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(C2.2.)</p>	<p>Argumentuotai diskutuoja apie draugystės fenomeną, jo svarbą emocinėje ir socialinėje sferoje. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(C2.3.)</p>	<p>Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja draugystės fenomeną, jo svarbą emocinėje ir socialinėje sferoje. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(C2.4.)</p>
<p>Kelia klausimus apie savo ryšį su pasaulio tautomis, kultūromis, tradicijomis. Kelia klausimus apie savo bendruomenės, socialinį, regioninį, etninį tapatumą, atskleidžia, išreiškia šiam tapatumui būdingus unikalius bruožus ir savybes. Išskiria prioritines pilietines vertybes ir įsipareigojimus, kurie jungia asmenį ir bendruomenę. (C3.1.)</p>	<p>Analizuoja savo ryšį su pasaulio tautomis, kultūromis, tradicijomis. Analizuoja savo bendruomenės, socialinį, regioninį, etninį tapatumą, atskleidžia, išreiškia šiam tapatumui būdingus unikalius bruožus ir savybes. Analizuoja prioritines pilietines vertybes ir įsipareigojimus, kurie jungia asmenį ir bendruomenę. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(C3.2.)</p>	<p>Argumentuotai diskutuoja apie savo ryšį su pasaulio tautomis, kultūromis, tradicijomis. Argumentuotai diskutuoja apie savo bendruomenės, socialinį, regioninį, etninį tapatumą, atskleidžia, išreiškia šiam tapatumui būdingus unikalius bruožus ir savybes. Įvardija prioritines pilietines vertybes ir įsipareigojimus, kurie jungia asmenį ir bendruomenę. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia</p>	<p>Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja savo ryšį su pasaulio tautomis, kultūromis, tradicijomis. Reflektuoja savo bendruomenės, socialinį, regioninį, etninį tapatumą, atskleidžia, išreiškia šiam tapatumui būdingus unikalius bruožus ir savybes. Reflektuoja prioritines pilietines vertybes ir įsipareigojimus, kurie jungia asmenį ir bendruomenę. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš</p>

		pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(C3.3.)	literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(C3.4.)
Kelia klausimus kodėl svarbu laikytis atsakingumo plėtojant ryšius su virtualia bendruomene, kodėl svarbu laikytis etinių ir teisinių normų, saugoti savo ir kitų asmenų jautrią asmeninę informaciją. Kelia klausimus kodėl svarbu gerbti socialinių tinklų ir kompiuterinių žaidimų taisykles bei etines normas, kuriant virtualias tapatybes, nesityčioti ir neapgaušinti kitų. Analizuoja intelektinės nuosavybės apsaugos principus. Kelia klausimus apie intelektinės nuosavybės apsaugos principus. (C4.1.)	Analizuoja kodėl svarbu laikytis atsakingumo plėtojant ryšius su virtualia bendruomene, kodėl svarbu laikytis etinių ir teisinių normų, saugoti savo ir kitų asmenų jautrią asmeninę informaciją. Analizuoja kodėl svarbu gerbti socialinių tinklų ir kompiuterinių žaidimų taisykles bei etines normas, kuriant virtualias tapatybes, nesityčioti ir neapgaušinti kitų. Analizuoja intelektinės nuosavybės apsaugos principus. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(C4.2.)	Argumentuotai diskutuoja kodėl svarbu laikytis atsakingumo plėtojant ryšius su virtualia bendruomene, kodėl svarbu laikytis etinių ir teisinių normų, saugoti savo ir kitų asmenų jautrią asmeninę informaciją. Argumentuotai diskutuoja kodėl svarbu gerbti socialinių tinklų ir kompiuterinių žaidimų taisykles bei etines normas, kuriant virtualias tapatybes, nesityčioti ir neapgaušinti kitų. Argumentuotai diskutuoja apie intelektinės nuosavybės apsaugos principus. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(C4.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja kodėl svarbu laikytis atsakingumo plėtojant ryšius su virtualia bendruomene, kodėl svarbu laikytis etinių ir teisinių normų, saugoti savo ir kitų asmenų jautrią asmeninę informaciją. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja kodėl svarbu gerbti socialinių tinklų ir kompiuterinių žaidimų taisykles bei etines normas, kuriant virtualias tapatybes, nesityčioti ir neapgaušinti kitų. Analizuoja intelektinės nuosavybės apsaugos principus. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(C4.2.)
4. Pasiekimų sritis: Santykis su pasauliu. Aš-tai. (D)			
Kelia klausimus apie žmogaus ir augmenijos abipusio ryšio dimensijas bei jų svarbą biosferos išlikimui. Kelia klausimus apie tvarios plėtos ir gamtai draugiškos ciklinės technologijos pranašumus.(D1.1.)	Analizuoja žmogaus ir augmenijos abipusio ryšio dimensijas bei jų svarbą biosferos išlikimui. Analizuoja tvarios plėtos ir gamtai draugiškos ciklinės technologijos pranašumus. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(D1.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie žmogaus ir augmenijos abipusio ryšio dimensijas bei jų svarbą biosferos išlikimui. Argumentuotai diskutuoja apie tvarios plėtos ir gamtai draugiškos ciklinės technologijos pranašumus. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja žmogaus ir augmenijos abipusio ryšio dimensijas bei jų svarbą biosferos išlikimui. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja tvarios plėtos ir gamtai draugiškos ciklinės technologijos pranašumus. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės

		pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(D1.3.)	etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(D1.4.)
Kelia klausimus apie žmogaus ir gyvūnijos bendrabūvio problemas. Kelia klausimus apie laukinių ir naminių gyvūnų priežiūros taisykles ir geriausias praktikas. Kelia klausimus apie vartotojišką požiūrį į gyvūnus. Kelia klausimus apie humaniško elgesio, emocinio ryšio ir ištikimos draugystės tarp žmogaus ir gyvūno galimybes.(D2.1.)	Analizuoja žmogaus ir gyvūnijos bendrabūvio problemas. Analizuoja laukinių ir naminių gyvūnų priežiūros taisykles ir geriausias praktikas. Analizuoja vartotojišką požiūrį į gyvūnus, humaniško elgesio, emocinio ryšio ir ištikimos draugystės tarp žmogaus ir gyvūno galimybes. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(D2.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie žmogaus ir gyvūnijos bendrabūvio problemas. Argumentuotai diskutuoja apie laukinių ir naminių gyvūnų priežiūros taisykles ir geriausias praktikas. Argumentuotai diskutuoja apie vartotojišką požiūrį į gyvūnus, humaniško elgesio, emocinio ryšio ir ištikimos draugystės tarp žmogaus ir gyvūno galimybes. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(D2.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja žmogaus ir gyvūnijos bendrabūvio problemas. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja laukinių ir naminių gyvūnų priežiūros taisykles ir geriausias praktikas. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja vartotojišką požiūrį į gyvūnus, humaniško elgesio, emocinio ryšio ir ištikimos draugystės tarp žmogaus ir gyvūno galimybes. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(D2.4.)
Kelia klausimus apie pasaulines ekologines problemas, klimato kaitos problemą, postantropoceno idėjas, moralines prievoles, praktines taisykles ir įstatymus klimato kaitai stabdyti ir ekologiškai pusiausvyrai išsaugoti.(D3.1.)	Analizuoja pasaulines ekologines problemas, klimato kaitos problemą, postantropoceno idėjas, moralines prievoles, praktines taisykles ir įstatymus klimato kaitai stabdyti ir ekologiškai pusiausvyrai išsaugoti. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(D3.2.)	Argumentuotai diskutuoja apie pasaulines ekologines problemas, klimato kaitos problemą, postantropoceno idėjas, moralines prievoles, praktines taisykles ir įstatymus klimato kaitai stabdyti ir ekologiškai pusiausvyrai išsaugoti. Argumentuotai diskutuoja apie filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(D3.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja pasaulines ekologines problemas, klimato kaitos klausimus, postantropoceno idėjas, moralines prievoles, praktines taisykles ir įstatymus klimato kaitai stabdyti ir ekologiškai pusiausvyrai išsaugoti. Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš

			literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.(D3.4.)
Iš pasiūlytų variantų sukuria ir pasidalina virtualioje erdvėje ekologines problemas nagrinėjančius įrašus (skaitm. turinį). Socialiniuose tinkluose išskiria, komentuoja, diskutuoja, pasidalina ekologines problemas nagrinėjančiu turiniu. Kelia klausimus apie gamtai draugiškas technologijas. (D4.1.)	Analizuoja virtualioje erdvėje ekologines problemas nagrinėjančius įrašus (skaitm. turinį). Analizuoja gamtai draugiškas technologijas, savo atradimus ir ekologiškas nuostatas kūrybingai viešina virtualybėje. Iš pasiūlytos literatūros analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(D4.2.)	Sukuria ir pasidalina virtualioje erdvėje ekologines problemas nagrinėjančius įrašus (skaitm. turinį). Išbando gamtai draugiškas technologijas, savo atradimus ir ekologiškas nuostatas kūrybingai viešina virtualybėje. Analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.(D4.3.)	Naudodamasis refleksiniais klausimais, reflektuoja virtualioje erdvėje ekologines problemas nagrinėjančius įrašus (skaitm. turinį). Reflektuoja gamtai draugiškas technologijas. Reflekstuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis. (D4.4.)